

VISOKA ŠOLA ZA VARSTVO OKOLJA

MAGISTRSKO DELO

**PREGLED IN NAČRTOVANJE POTENCIALNIH
SONARAVNIH AKTIVNOSTI REKREACIJE IN TURIZMA NA
OBMOČJU LOVRENCA NA POHORJU**

MATEJA ČREP

VELENJE, 2018

VISOKA ŠOLA ZA VARSTVO OKOLJA

MAGISTRSKO DELO

**PREGLED IN NAČRTOVANJE POTENCIALNIH
SONARAVNIH AKTIVNOSTI REKREACIJE IN TURIZMA NA
OBMOČJU LOVRENCA NA POHORJU**

MASTER'S THESIS

**REVIEW AND PLANNING OF POTENTIAL SUSTAINABLE
RECREATION AND TOURISM ACTIVITIES IN THE AREA OF
LOVRENC NA POHORJU**

MATEJA ČREP

Varstvo okolja in ekotehnologije

Mentorica: izr. prof. dr. Irena Mrak

VELENJE, 2018

Številka: 727-2/2015-2
Datum: 3. 8. 2015

Na podlagi Diplomskega reda izdajam naslednji

SKLEP O MAGISTRSKEM DELU

Študentka Visoke šole za varstvo okolja **Mateja Črep** lahko izdela magistrsko delo z naslovom v slovenskem jeziku:

Pregled in načrtovanje potencialnih sonaravnih aktivnosti rekreacije in turizma na območju Lovrenca na Pohorju.

Naslov magistrskega dela v angleškem jeziku:

Review and planning of potential sustainable recreation and tourism activities in the area of Lovrenc na Pohorju.

Mentorica: **izr. prof. dr. Irena Mrak.**

Magistrsko delo mora biti izdelano v skladu z Diplomskim redom.

Pouk o pravnem sredstvu: zoper ta sklep je dovoljena pritožba na Senat VŠVO v roku 8 delovnih dni od prejema sklepa.

Izr. prof. dr. Boštjan Pokorny
dekan

Visoka šola za varstvo okolja

Trg mladosti 7 | 3320 Velenje

t: 03 898 64 10 | f: 03 89864 13 | e: info@vsvo.si

www.vsvo.si

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Mateja Črep, z vpisno številko 34132002, študentka visokošolskega strokovnega študijskega programa Varstvo okolja in ekotehnologije, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: Pregled in načrtovanje potencialnih sonaravnih aktivnosti rekreacije in turizma na območju Lovrenca na Pohorju, ki sem ga izdelala pod mentorstvom izr. prof. dr. Irene Mrak.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo moje avtorsko delo, torej rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- da oddano delo ni bilo predloženo za pridobitev drugih strokovnih nazivov v Sloveniji ali tujini;
- da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu z navodili VŠVO;
- da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu z navodili VŠVO;
- se zavedam, da je plagiatorstvo kaznivo dejanje;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in moj status na VŠVO;
- je diplomsko delo jezikovno korektno in da je delo lektorirala dr. Nataša Meh Peer;
- da dovoljujem objavo diplomskega dela v elektronski obliki na spletni strani VŠVO;
- da sta tiskana in elektronska verzija oddanega dela identični.

V Velenju, dne _____

IZVLEČEK:

V pričujočem magistrskem delu smo skušali oblikovati smernice in predloge za sonaravni razvoj rekreacije in turizma na območju občine Lovrenc na Pohorju. Na podlagi pregleda dosedanjih raziskav in sodobnih smernic tujih avtorjev smo oblikovali in predstavili kombinacijo različnih smernic za trajnostni razvoj turizma in jih priredili za preučevano območje. V okviru magistrskega dela smo predstavili naravne in kulturne znamenitosti ter stanje na področju turizma in rekreacije v občini. Na podlagi pregleda obstoječega stanja okolja preučevanega območja in mnenj intervjuvanih deležnikov, ki delajo na področju turizma na območju občine Lovrenc na Pohorju, smo podali predloge za izboljšanje stanja. Z analizo intervjujev smo ugotovili, da je preučevano območje najbolj prepoznavno po sakralnih objektih in naravi. Prihajajo tako domači kot tudi tuji obiskovalci. Od rekreacije na prostem sta najpogosteje zastopana pohodništvo in kolesarjenje. Razvojna prednost območja je ohranjeno naravno okolje, ki ima dober potencial za razvoj sonaravnih oblik rekreacije in turizma. Za nadaljnji razvoj občine bi bilo dobro povečati sodelovanje med deležniki, povečati nočitvene zmogljivosti, spodbuditi dodatno turistično ponudbo, izboljšati gostinsko ponudbo in urediti cesto iz smeri Rogla - Lovrenc.

Ključne besede: trajnostni razvoj, rekreacija, turizem, občina Lovrenc na Pohorju

ABSTRACT:

This master's thesis focuses on the aim of developing guidelines and measures for sustainable development of recreation and tourism in the area of the municipality of Lovrenc na Pohorju. Based on a review of the existing research and contemporary guidelines of foreign authors, a combination of various guidelines for sustainable development in tourism in general have been formed and presented in the thesis, which were also used in the case of the study area in the thesis. Within the scope of the thesis, the natural and cultural attractions and the actual state of tourism and recreation in the above mentioned municipality are presented and analysed. Based on a review of the current state of the environment in the study area and the opinions of the interviewed stakeholders who directly act as representatives of tourism in the territory of the municipality Lovrenc na Pohorju we have made some suggestions how to improve the state of the environment there. The interview analysis shows that the study area is most recognised by its sacral objects and nature. The place is visited not only by local people but also by some foreign tourists. The most frequent represented outdoor recreation activities are hiking and cycling. Its development advantage can be seen in the preserved natural environment offering a good potential for the development of sustainable forms of recreation and tourism. In order to develop the municipality in the future, it should encourage additional tourist activities, increase cooperation among the stakeholders, increase its accommodation capacities, improve the level of its catering services and to repair the road in the direction of Rogla - Lovrenc.

Key words: sustainable development, recreation, tourism, the municipality of Lovrenc na Pohorju

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
1.1 Namen in cilji	3
1.2 Raziskovalna vprašanja	3
1.3 Nekateri najpogostejše uporabljeni pojmi in besedne zveze	4
2 PREGLED DOSEDANJIH RAZISKAV S PODROČJA NAČRTOVANJA TRAJNOSTNEGA TURIZMA IN REKREACIJE	6
2.1 Načrtovanje trajnostnega turizma v naravnih območjih	6
2.2 Turizem in rekreacija v zavarovanih območjih	8
2.2.1 Upravljanje zavarovanih območij	8
2.2.2 Načrt upravljanja zavarovanih območij	8
2.3 Strategije razvoja turizma in rekreacije	9
2.3.1 Določitev vizije in ciljev pri načrtovanju turizma in rekreacije	9
2.4 Vključevanje zainteresiranih deležnikov pri razvoju turizma in rekreacije	10
2.5 Pridobivanje osnovnih informacij o preučevanem območju	10
2.6 Uporaba različnih vrst pristopov pri načrtovanju trajnostnega turizma in rekreacije	11
2.6.1 Ostali pristopi pri načrtovanju trajnostnega turizma in rekreacije	13
2.7 Okoljski učinki povezani s turizmom in rekreacijo	14
2.8 Izvedba načrta projekta o izvajanju turizma in rekreacije	16
2.9 Monitoring okolja	16
2.10 Monitoring obiska	17
3 MOŽNOSTI SONARAVNEGA RAZVOJA TURIZMA IN REKREACIJE V OBČINI LOVRENC NA POHORJU	18
3.1 Geografske značilnosti območja	18
3.2 Oblike varovanja na preučevanem območju	19
3.2.1 Naravne vrednote	19
3.2.2 Območja Natura 2000	23
3.2.3 Ekološko pomembna območja	25
3.3 Prekrivanje varovalnih režimov	26
3.4 Kulturna dediščina preučevanega območja	28
3.5 Vrste turizma in deležniki v turizmu na območju Lovrenca na Pohorju	32
3.6 Oblike rekreacije na območju Lovrenca na Pohorju	35
3.6.1 Pohodništvo	35
3.6.2 Učne in tematske poti	36
3.6.3 Kolesarjenje	37
4 MATERIALI IN METODE DE LA	38
5 REZULTATI	39
5.1 Smernice in predlogi za razvoj potencialnih sonaravnih aktivnosti rekreacije in turizma na območju občine Lovrenc na Pohorju	39

5.1.1 Analiza stanja turizma na preučevanem območju (faza 1).....	39
5.1.2 Analiza intervjujev	42
5.1.3 Ostale ključne ugotovitve kvalitativnega dela raziskave	45
5.1.4 Negativni vplivi turizma in rekreacije na preučevanem območju	49
5.1.5 Načrtovanje sonaravnega turizma in rekreacije na preučevanem območju (faza 2)	52
5.1.6 Primeri dobre prakse na področju sonaravnega razvoja turizma in rekreacije	53
5.2 Predlogi aktivnosti za sonaravni razvoj turizma in rekreacije v občini Lovrenc na Pohorju	54
6 RAZPRAVA IN SKLEPI.....	58
6.1 Sklep	60
7 POVZETEK	62
8 SUMMARY	63
9 VIRI, LITERATURA	64
Priloge	70

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Osnovne faze pri načrtovanju trajnostnega turizma.....	7
Preglednica 2: Definicija splošnih in specifičnih ciljev pri načrtovanju turizma in rekreacije.	9
Preglednica 3: Primerjava dejanskih in potencialnih okoljskih učinkov, ki izhajajo iz treh pomembnih rekreativnih in turističnih aktivnosti: pohodništvo, jezdenje in gorsko kolesarjenje.	16
Preglednica 4: Seznam naravnih vrednot in njihova razvrstitev na vrednote državnega in lokalnega pomena območja Lovrenc na Pohorju.....	20
Preglednica 5: Vrste ptic, za katere je posebno varstveno območje (Pohorje) v okviru Natura 2000 opredeljeno.	23
Preglednica 6: Vrste in habitatni tipi, za katere je opredeljeno posebno ohranitveno območje (Pohorje) v okviru Natura 2000.	24
Preglednica 7: Prekrivanje varovalnih režimov, pod katere se uvršča Lovrenc na Pohorju... ..	26
Preglednica 8: Delež površine območij Natura 2000, naravnih vrednot in ekološko pomembnih območij na ozemlju občine Lovrenc na Pohorju.	27
Preglednica 9: Seznam kmetij na preučevanem območju in njihova dopolnilna dejavnost. ...	32
Preglednica 10: Seznam ekoloških kmetij na preučevanem območju in njihova dopolnilna dejavnost.	33
Preglednica 11: Ponudbe programov za obiskovalce.	34
Preglednica 12: Kolesarske poti, ki potekajo po območju Lovrenca na Pohorju.	37
Preglednica 13: Osnovni okvir načrtovanja sonaravnega razvoja rekreacije in turizma na območju občine Lovrenc na Pohorju.	39
Preglednica 14: Pregled ključnih segmentov preučevanega območja z vidika razvoja turizma in rekreacije.	40
Preglednica 15: Podatki o prenočitvenih zmogljivostih v občini Lovrenc na Pohorju.....	41
Preglednica 16: Skupna analiza intervjujev 1.	42
Preglednica 17: Skupna analiza intervjujev 2.	43
Preglednica 18: Predlogi intervjuvanih, kako bi se njihov kraj še dodatno razvil na področju turizma in rekreacije.....	44

Preglednica 19: Podatki o prihodih in nočitvah domačih in tujih turistov v občini Lovrenc na Pohorju.	46
Preglednica 20: Analiza prednosti, slabosti, tveganja in priložnosti sonaravnega razvoja turizma in rekreacije v Lovrencu na Pohorju («SWOT« analiza).	49
Preglednica 21: Analiza prepoznavanja negativnih okoljskih učinkov turizma in rekreacije za območje Lovrenških jezer.	50
Preglednica 22: Predlagani cilji za sonaravni razvoj turizma in rekreacije na preučevanem območju.	52

KAZALO SLIK

Slika 1: Lokacija občine Lovrenc na Pohorju.	18
Slika 2: Občina Lovrenc na Pohorju.	19
Slika 3: Naravne vrednote na območju Lovrenca na Pohorju.	20
Slika 4: Lovrenc na Pohorju – ribnik.	21
Slika 5: Lega območja Lovrenških jezer.	22
Slika 6: Območja Natura 2000, prisotna na območju Lovrenca na Pohorju.	24
Slika 7: Ekološko pomembna območja, prisotna na območju Lovrenca na Pohorju.	25
Slika 8: Prekrivanje varovalnih območij na območju Lovrenc na Pohorju.	26
Slika 9: Varovalni gozdovi na območju Lovrenca na Pohorju.	27
Slika 10: Prostorski prikaz gozdnih rezervatov na območju Lovrenca na Pohorju.	28
Slika 11: Župnijska cerkev sv. Lovrenca.	29
Slika 12: Kip sv. Miklavža.	30
Slika 13: Domačija Ladejek.	30
Slika 14: Župnijska pajštva.	31
Slika 15: Čebelarski dom.	31
Slika 16: Turistično informativna pisarna Lovrenc na Pohorju.	34
Slika 17: Prikaz pohodniških poti območja Lovrenc na Pohorju na zemljevidu geopedie.	36
Slika 18: Prikaz kolesarskih poti na območju Lovrenca na Pohorju na zemljevidu geopedie.	37

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Podatki o prenočitvenih zmogljivostih v občini Lovrenc na Pohorju.	41
Graf 2: Prihodi domačih in tujih turistov v občini Lovrenc na Pohorju.	47
Graf 3: Prenocitve domačih in tujih turistov v občini Lovrenc na Pohorju.	48
Graf 4: Prihodi in prenočitve domačih in tujih turistov v občini Lovrenc na Pohorju.	48

1 UVOD

V magistrskem delu je obravnavano načrtovanje in razvoj potencialnih sonaravnih oblik rekreacije in turizma na območju občine Lovrenc na Pohorju. To območje smo si izbrali zaradi dobro ohranjenega naravnega okolja, naravnih in kulturnih zanimivostih, ki predstavljajo potencial pri bodočem sonaravnem razvoju turizma in rekreacije. Naravne razmere občine so namreč bistvenega pomena za razvoj sonaravnega turizma in rekreacije. Med drugim smo jo izbrali, ker je občina turistično manj znana in se na področju turizma še razvija. Ko smo povzemali besedila iz različnih virov je bil večinoma prisoten izraz »trajnostni razvoj«, ta izraz je tudi največkrat uporabljen, zato smo v prvem delu uporabljali izraz »trajnostni razvoj«. Na primeru preučevanega območja pa smo se odločili za uporabo pojma »sonaravni«. Za uporabo pojma »sonaravni« smo se odločili, ker smo želeli poudariti okoljsko komponento razvoja občine, pri čemer smo izpostavili naravno okolje občine. Menimo, da je izraz »sonaravni« primeren zaradi velike naravne ohranjenosti preučevanega območja, namreč velik del občine ima določen varovalni režim. Zastopane so naravne vrednote, večji del občine sodi tudi med območja Natura 2000 in ekološko pomembna območja. Poleg tega je preučevano območje prepoznavno tudi po Lovrenških jezerih, ki se opredeljujejo med zgoraj našete tipe varovalnega režima in so tudi pogostokrat obiskana.

Na podlagi podatkov Svetovnega turističnega in potovalnega sveta (World Travel & Tourism Council WTTC) je v letu 2015 obseg turizma v Sloveniji dosegel svoj rekord. V tem letu je bilo zabeleženih 10,3 milijona nočitev in 3,9 milijona prihodov turistov. Po ocenah WTTC je bil delež skupnih učinkov turizma na BDP v letu 2016, 13,0 %. (Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021). Med najpomembnejšimi in najbolj trajnostnimi proizvodi aktivnih počitnic v Sloveniji sta pohodništvo in kolesarjenje. Za pohodništvo je na voljo več kot 10.000 km dobro označenih pohodniških poti ter za kolesarjenje več kot 8.000 km označenih kolesarskih poti. Drugi najmočnejši steber slovenskega turizma so kampi (Strategija razvoja slovenskega turizma 2012–2016).

Koncept trajnostnega razvoja se je razvil z opredelitvijo leta 1987, zlasti z Agendo 21, tj. z načrtom ukrepanja, ki je bil sprejet na konferenci Združenih narodov o okolju in razvoju (Rio, 1992) ter z načrtom izvedbe, ki je bil opredeljen na Svetovnem vrhu o trajnostnem razvoju (Johannesburg, 2002) (UNEP in WTO, 2005, 9).

Trajnostni razvoj je postal vodilni koncept 21. stoletja. Pojem pomeni razvoj, ki je skladen s potrebami sedanje generacije in pri tem ne ogroža možnosti prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe (Bahadir in Duca, 2009). Po Plut (2004, 233) izraz sonaravni/trajnostni razvoj (ang. sustainable development) predstavlja socialno uravnotežen gospodarski razvoj in dolgoročni materialni napredek v okviru zmogljivosti okolja, kjer se narava in naravni viri ohranjajo za potomce, tako da z rabo virov okolja izboljšamo človekovo blagostanje, ne da bi pri tem zmanjšali zmogljivosti okolja in naravne vire v škodo prihodnjih generacij. Po Lah (2002, 175–176) sonaravni trajnostni razvoj predstavlja vizijo okoljske, gospodarske in socialne usklajenosti. Hkrati predstavlja vodilo za vse dejavnosti in ljudi, da prispevajo k razvoju skupnosti in obče blaginje, s tem zagotavlja možnost za ugodne življenjske razmere v prihodnje.

Trajnostni razvoj je postal pomemben splošni cilj na vseh področjih življenja, kot so ekonomija, ekologija in socialno ravnovesje (Bahadir in Duca, 2009). Trije stebri trajnostnega razvoja, so danes priznani in posebej poudarjeni. Ti so ekonomska, socialna in okoljska trajnost (UNEP in WTO, 2005, 9). Izraz trajnost so med drugimi začeli uporabljati tudi na področju turizma. Po Pigram in Wahab (1997) v Dabphet je trajnostni razvoj na področju turizma pridobil pozornost leta 1990 in bil od takrat naprej sprejet kot politika in pristop načrtovanja številnih vlad po vsem svetu.

Ker se načela trajnosti nanašajo na okoljske, ekonomske in socio-kulturne (družbeno-kulturne) vidike razvoja turizma, med katerimi je treba vzpostaviti primerno ravnatežje, za zagotovitev njegove dolgoročne trajnosti, naj bi trajnostni turizem po definiciji Svetovne turistične organizacije (UNEP in WTO, 2005, 11):

- »omogočal optimalno uporabo okoljskih virov, ki predstavljajo ključni element pri razvoju turizma, ohranjanju bistvenih ekoloških procesov in pomagajo pri ohranjanju naravne dediščine in biotske raznovrstnosti;
- spoštoval družbeno-kulturno avtentičnost gostiteljskih skupnosti, ohranjal njihovo zgrajeno in živo kulturno dediščino in tradicionalne vrednote ter prispeval k medkulturnemu razumevanju in strpnosti;
- zagotavljal uspešne, dolgoročne gospodarske posle, kot tudi da so družbeno/socialno-ekonomske koristi pravično porazdeljene med vse zainteresirane strani, vključno s stalno zaposlitvijo in priložnosti za zaslužek in socialne storitve za gostiteljske skupnosti ter prispeval k zmanjšanju revščine« (UNEP in WTO, 2005, 11).

Trajnostni turizem si prizadeva biti bolj energetsko učinkovit in okolju prijazen (npr. z uporabo obnovljivih virov energije); z manjšo porabo vode; zmanjšanjem odpadkov; ohranjanjem biotske raznovrstnosti, kulturne dediščine in tradicionalnih vrednot. Podpira medkulturno razumevanje in strpnost; ustvarja lokalne prihodke; in vključuje lokalne skupnosti z namenom izboljšanja življenjskih pogojev in zmanjšanja revščine (Newsome in drugi, 2013, 12–13).

Doseganje trajnostnega turizma je neprekinjen proces in zahteva stalno spremljanje vplivov, uvajanje potrebne preventivne in/ali korektivnih oz. sanacijskih ukrepov, kjer je to potrebno. Trajnostni turizem bi moral med drugim ohraniti visoko stopnjo zadovoljstva turistov in zagotoviti pomembno izkušnjo za turiste, povečati njihovo ozaveščenost o problemih povezanih s trajnostjo in spodbujati prakse trajnostnega turizma med njimi (UNEP in WTO, 2005, 11).

Besedno zvezo »Sustainable development« v slovenščino prevajamo kot »trajnostni razvoj«, »sonaravni razvoj« ali pa kar »sonaravni trajnostni razvoj«, torej več možnih kombinacij. Nadaljnji odstavek pojasnjuje razliko med njimi.

Izraz »sonaraven« je primerno uporabljati takrat, ko želimo preučiti ali izpostaviti ohranjanje naravnega kapitala ter preučiti ali izpostaviti naravi in okolju trajno prilagojene dejavnosti družbe (Plut, 2005 v Mrak, 2009). Uporaba izraza »trajnostnost« je priporočljiva v primeru, ko se govori »o ohranjanju naravnega kapitala in dolgoročno zasnovanega delovanja gospodarstva« (Plut, 2005 v Mrak, 2009), med drugimi tudi družbe kot celote. Uporabimo ga lahko tudi v primeru, kadar želimo poudariti večjo skrb za dvig kakovosti življenja. Izraz »trajnostnost« je v primerjavi s pojmom »sonaravni« širši in večpomenski (Plut, 2005 v Mrak, 2009).

V zadnji polovici dvajsetega stoletja je turizem postal glavni sektor gospodarske dejavnosti in vse je kazalo na to, da bo v prihajajočih letih še nadalje rasel (Eagles in drugi, 2002). Po podatkih UNWTO (World Tourism Organization) je turizem doživel nadaljnjo širitev in diverzifikacijo v zadnjih šestih desetletjih in tako postal eden največjih in najhitreje rastočih gospodarskih panog v svetu (Newsome in drugi, 2013, 1). Na področju turizma se uporabljajo tudi drugi izrazi, kot so: ekoturizem, geoturizem, zeleni turizem, ki so vsebinsko primerljivi s trajnostnim in sonaravnim razvojem turizma. V nadaljevanju smo podali razlage nekaterih pogostih izrazov s področja turizma.

Po Mahanta (2014) ekoturizem temelji na štirih načelih/principih: usmerjenosti v naravo, eko trajnosti, možnosti izvedbe raziskav in vključevanje lokalnih prebivalcev. Predlaganih je tudi pet ključnih načel, ki so temeljnega pomena za ekoturizem in sicer, da temelji na: naravi, ekološki trajnosti, okoljskemu izobraževanju, je lokalno koristen in ustvarja turistično

zadovoljstvo. Prve tri karakteristike so bistvenega pomena, da se izdelek šteje za »ekoturizem«, medtem ko sta zadnji dve zaželeni pri vseh oblikah turizma (Dowling, 1996 v Newsome in drugi, 2013, 18).

Geoturizem postaja nov globalni pojav. V zgodnjih opredelitvah je bil geološki turizem obravnavan kot strogi »geološki turizem« oblika turizma, ki se še posebej osredotoča na geologijo in oblike površja. Geoturizem se razvija na geološko in geomorfološko zanimivih območjih in temelji na ohranjanju geodiverzitete ter razumevanju in učenju o procesih, ki delujejo v zemeljski notranjosti in na površju (Newsome in Dowling, 2010 v Newsome in drugi, 2013, 25). Geoturisti so lahko tako, samostojni popotniki kot tudi skupine turistov. Obiskujejo lahko naravna ali urbana območja, tam kjer so geološke znamenitosti (Newsome in drugi, 2012 v Newsome in drugi, 2013, 25).

Termin »zeleno« se izvorno nanaša predvsem na okolje, toda danes zaobjema vse poglede trajnostnega razvoja in je prisoten na različnih področjih (kot npr.: zelena ekonomija, zeleni trg, zeleni programi, zelena potovanja itd.). Pri zelenem turizmu gre za okolju prijazna trajnostna potovanja na destinacije, kjer so flora, favna in kulturna dediščina glavne atrakcije. Poleg naštetega so vplivi podnebja minimizirani (Alič in Cvikl, 2011, 65). »Zeleni turizem minimizira vplive turizma na okolje in maksimizira njegovo prilagoditev podnebnim spremembam« (Alič in Cvikl, 2011, 65).

1.1 Namen in cilji

Vprašanje pri načrtovanju trajnostnega razvoja turizma in rekreacije je, kako ga načrtovati ter kaj vse je pri načrtovanju potrebno upoštevati? Problem, ki smo ga v pričujočem delu obravnavali, je ugotoviti in predstaviti celoten potek načrtovanja trajnostnih aktivnosti rekreacije in turizma nekega območja. Na podlagi pregleda dosedanjih raziskav in smernic tujih avtorjev smo oblikovali kombinacijo različnih smernic oz. priporočil za trajnostni razvoj turizma na splošno. Skladno z naslovom magistrskega dela »Pregled in načrtovanje potencialnih sonaravnih aktivnosti rekreacije in turizma na območju Lovrenca na Pohorju« smo oblikovali smernice in predloge za sonaravni razvoj rekreacije in turizma, ki so primerne za preučevano območje. Namen magistrskega dela je, da na osnovi prebranih študij in analiz oblikujemo smernice in predloge za sonaravni razvoj rekreacije in turizma na območju občine Lovrenc na Pohorju.

Cilji so:

Preučiti trenutno stanje rekreacije in turizma na preučevanem območju.

Predstaviti prednosti, slabosti, priložnosti in tveganja sonaravnega razvoja rekreacije in turizma na preučevanem območju.

Podati predloge aktivnosti za doseganje sonaravnega razvoja rekreacije in turizma na preučevanem območju.

Predstaviti celoten proces načrtovanja trajnostnih aktivnosti rekreacije in turizma.

1.2 Raziskovalna vprašanja

Raziskovalno vprašanje 1: Katere ključne dejavnike je za sonaravni razvoj rekreacije in turizma na preučevanem območju potrebno upoštevati ?

Raziskovalno vprašanje 2: Po čem je preučevano območje najbolj prepoznavno s strani obiskovalcev?

Raziskovalno vprašanje 3: Kakšne učinke na okolje imajo obiskovalci na preučevanem območju?

1.3 Nekateri najpogosteje uporabljeni pojmi in besedne zveze

Posebno poglavje smo namenili razlagi najpogosteje uporabljenih izrazov v magistrskem delu. Nekateri izrazi so si med seboj podobni kot npr. pri aktivnosti na prostem, ki vključuje hojo, se pojavljajo podobni izrazi, zato bomo pojasnili razliko med njimi.

Pohodništvo: Pomeni prirejanje ali udeleževanje pohodov (Mlač in drugi, 2002, 165). Pohod predstavlja daljšo hojo, ki se dogaja v gorskem svetu zaradi rekreacije, spoznavanja krajev in zahteva večjo telesno pripravljenost in ustrezno opremo (Mlač in drugi, 2002, 164).

Planinstvo: Predstavlja dejavnost, ki vključuje hojo v gore po označenih, urejenih, zavarovanih poteh ali manj zahtevnih brezpotjih, vključno s plezanjem in smučanjem (Mlač in drugi, 2002, 148).

Izletništvo: Pomeni prirejanje ali udeleževanje izletov (Mlač in drugi, 2002, 72).

Učna pot: Je pot speljana po območju z naravnimi znamenitostmi in posebnostmi. Namenjena je izobraževanju (Mlač in drugi, 2002, 239).

Gozdna učna pot: Je pot, ki je speljana po omejenem delu gozda in je opremljena s tablami, ki obiskovalce seznanjajo z vrstami drevja in grmovja, z gospodarjenjem z gozdovi ter naravno dediščino (Mlač in drugi, 2002, 61).

Gozdni rezervat: Je »z zakonom zaščitena gozdna površina, kjer so človekovi posegi prepovedani« (Mlač in drugi, 2002, 61).

Turisti: So začasni obiskovalci, ki obišejo destinacijo za prosti čas in ostanejo vsaj 24 ur na tem območju (WTO 1995 v Newsome in drugi, 2013, 9).

Turistično območje: Je geografsko zaokroženo območje ene ali več občin, ki ponuja določen splet turističnih storitev kot so: storitve prenočevanja, prehrane, zabave, rekreacije in druge storitve za prosti čas (Uradni list RS, št. 2/04, 57/12 in 17/15).

Politika organizacije: Je napisan potek ukrepov, sprejetih in za katere si prizadevajo zainteresirane skupine, kot npr. agencije za upravljanje parkov (Eagles in drugi, 2002, 41). »Zaradi pripadnosti Slovenije evropskemu kulturnemu krogu se je pri nas uveljavilo pojmovanje, da obsega **politika** tako cilje kot doseganje ciljev organizacij« (Kralj, 1973 v Tavčar, 2009, 129).

Turistična politika Je v Sloveniji obravnavana v Zakonu o spodbujanju razvoja turizma in predstavlja temeljni izvedbeni dokument.

Načrt projekta o izvajanju turizma in rekreacije: Je dokument, ki vnaprej določa: usmeritve, cilje parka, procese odločanja in ukrepe, potrebne za izvajanje politik (Eagles in drugi, 2002, 41).

Strategija projekta o izvajanju turizma in rekreacije: V svojem delu Tavčar (2009, 126) poimenuje strategijo kot skupno ime za doseganje ciljev. »Strategija obsega dejavnosti za doseganje ciljev, urejenost za doseganje ciljev in sredstva za doseganje ciljev organizacije« (Tavčar, 1996 v Tavčar, 2009, 126).

Strategija slovenskega turizma Predstavlja temeljni dokument načrtovanja razvoja turizma na nacionalni ravni in je podrobneje obravnavana v Zakonu o spodbujanju razvoja turizma.

Načrtovanje projekta o izvajanju turizma in rekreacije: Je proces, v okviru katerega se politike vstavijo v strukturo, ki omogoča izvajanje (Eagles in drugi, 2002, 41).

Načrt upravljanja zavarovanih območij: (ali tudi upravljavski načrt) je orodje programa dejavnosti, ki nakazuje, kako park zaščititi, uporabljati, razvijati in upravljati (Eagles in drugi, 2002, 41).

Proces načrtovanja projekta o izvajanju turizma in rekreacije: Je sestavljen iz večih korakov, ki se bodo upoštevali pri pripravi načrta, ki običajno vključuje udeležbo javnosti in razprave na vseh stopnjah (Eagles in drugi, 2002, 41).

2 PREGLED DOSEDANJIH RAZISKAV S PODROČJA NAČRTOVANJA TRAJNOSTNEGA TURIZMA IN REKREACIJE

Smernice in upravljavske prakse trajnostnega razvoja se lahko uporabljajo pri vseh oblikah turizma, v vseh vrstah destinacij, vključno z množičnim turizmom in različnimi segmenti nišnega turizma (UNEP in WTO, 11, 2005). Mnogi strokovnjaki na področju razvoja turizma so oblikovali različne smernice, ki so v pomoč pri načrtovanju turističnih dejavnosti: za naravna območja, območja, kjer je biotska raznovrstnost ogrožena, območja, ki so zavarovana idr. V okviru magistrskega dela smo obravnavali le tisto literaturo, ki obravnava trajnostni turizem, in sicer:

- Trajnostni turizem v zavarovanih območjih: smernice za načrtovanje in upravljanje območij (Eagles in drugi, 2002).
- Izvajanje bolj trajnostnega turizma: vodnik za oblikovalce politik (UNEP in WTO, 2005).
- Uporabniški priročnik o smernicah konvencije o biotski raznovrstnosti in razvoju turizma (User's Manual on the CBD Guidelines on Biodiversity and Tourism Development, 2007).
- Priročnik o uporabi smernic konvencije o biotski raznovrstnosti in razvoju turizma (Secretariat of the Convention on Biological Diversity, 2015).
- Turizem v naravnih območjih: ekologija, vplivi in upravljanje območij (Newsome in drugi, 2013).

Vsem naštetim virom je skupno to, da izhajajo iz načel trajnostnega razvoja. Ker se po vsebini razlikujejo, smo izpostavili in povzeli tiste vidike, ki so primerni za preučevano območje. Izhajali smo iz slovenske zakonodaje in strategij, ki predstavljajo osnovni okvir, kadar govorimo o načrtovanju trajnostnega turizma v Sloveniji.

2.1 Načrtovanje trajnostnega turizma v naravnih območjih

Newsome in drugi (2013) so v svojem delu obravnavali turizem v naravnih območjih. Pod kategorijo turizma v naravnih območjih so uvrstili: ekoturizem, turizem, ki obsega ogled živali v naravnem okolju, geoturizem in turizem, ki temelji na doživetjih oz. pustolovski turizem (Newsome in drugi, 2013, 14). Načrtovanje turizma v naravnih območjih je proces, ki traja daljše časovno obdobje, včasih se odraža v obliki zapisanega načrta, vendar ne vedno. Načrtovanje običajno vključuje določitev splošnih in specifičnih ciljev, ki določajo strategije, ukrepe ter izvajanje vodenja in pregled (Newsome in drugi, 2013, 202). Po Eagles in drugi (2002, 13) je načrtovanje proces, v okviru katerega izmed številnih možnih alternativ izberemo »želeno prihodnost«, izvedbo strategij in ukrepov, ki bodo doprinesli k zelenemu rezultatu. Tako nas po definiciji načrtovanje premakne iz sedanjosti v prihodnost (Eagles in drugi, 2002, 13). Strategije so navodila za upravljanje, npr. zagotavljajo interpretativne priložnosti za obiskovalce. Ukrepi pa so posebne podrobnosti o tem, kaj se bo zgodilo, npr. zagotavljanje centra za obiskovalce v določenem kraju. Načrtovanje ni končano, dokler ne pride do izvajanja (Newsome in drugi, 2013, 202). Hall (2000a) v Newsome in drugi (2013, 202–203) opisuje ta proces kot **strateško načrtovanje** in poudarja njegovo ponavljajočo se naravo. Proces mora biti prilagodljiv, ponovljiv in mora omogočati specifičnim ciljem in strategijam, da se prilagodijo, medtem pa zagotavljati sredstva za dosledno upravljanje.

Vsaka država bi morala imeti oblikovano strategijo v objavljenem dokumentu in sicer tako, ki sprejema jasne usmeritve in okvir za razvoj in upravljanje turizma (UNEP in WTO, 2005, 54). Tovrsten primer oblikovane strategije v Sloveniji je v obliki zakona. **Zakon o spodbujanju razvoja turizma** ureja načrtovanje in izvajanje politike, ki spodbuja razvoj turizma. Poleg tega temelji razvoj turizma v Sloveniji na podlagi načel trajnostnega razvoja, ki upošteva enakopravno obravnavo treh razvojnih komponent in sicer gospodarske, socialne in okoljske

(Uradni list RS, št. 2/04, 57/12 in 17/15). V tem zakonu je opredeljena Strategija slovenskega turizma, ki predstavlja temeljni dokument načrtovanja razvoja turizma na nacionalni ravni. Strategija opredeljuje naslednja pomembna področja kot so: analiza stanja, turistični trendi, vizija, strateški cilji itd. (Uradni list RS, št. 2/04, 57/12 in 17/15).

Tuji avtorji na področju načrtovanja trajnostnega turizma pogosto uporabljajo izraz »politika«. Po Secretariat of the Convention ... (2015, 16) bi turistične politike na nacionalni ravni morale potrditi in sprejeti načela in cilje trajnostnega turizma. V Sloveniji je **turistična politika** opredeljena v Zakonu o spodbujanju razvoja turizma. Turistična politika predstavlja temeljni izvedbeni dokument, »v katerem Vlada Republike Slovenije na predlog ministra opredeli: kratkoročne cilje; ukrepe in aktivnosti za spodbujanje razvoja turizma; ter določi obseg sredstev državnega proračuna za spodbujanje razvoja turizma« (Uradni list RS, št. 2/04, 57/12 in 17/15). Po Eagles in drugi (2002, 41–42) je pri oblikovanju procesa načrtovanja pomembno sprejeti postopek/proceduro, ki je razumljiv, ki je podprt in katerega odločitve se lahko izsledijo. Pomembno pri tem je, da so vse zainteresirane skupine ljudi ustrezno vključene v proces (Eagles in drugi, 2002, 41–42).

Osnovne faze, smernic, ki tvorijo politiko, načrtovanje in vodenje procesa za integrirano vodenje v turizmu in biotski raznovrstnosti tvorijo preprost cikel štirih faz: (User's Manual ..., 2007, 9).

Preglednica 1: Osnovne faze pri načrtovanju trajnostnega turizma.

(Vir: User's Manual ..., 2007, 9).

Faze	Aktivnosti in smernice
1. Faza načrtovanja.	Vizija in splošni cilji; specifični cilji.
2. Faza ocenjevanja in sprejemanja odločitev.	Ocena učinka; upravljanje in zmanjšanje učinka; odločanje; postopek obveščanja.
3. Faza izvajanja.	Izvajanje.
4. Faza prilagodljivega upravljanja.	Monitoring: prilagodljivo upravljanje.
Podpirajoči elementi za vse štiri faze: Udeležba – osnovne informacije – zakonodaja in ukrepi za nadzor.	

Po User's Manual ... (2007, 11) je osnovni okvir strateškega načrtovanja in ocenjevanje predlogov za integrirano upravljanje biotske raznovrstnosti in turizma sestavljen iz posameznih faz: najprej se pridobiva osnovne informacije o izbranem območju in se izvede pregled zbranih informacij. Nato se določi vizija in cilji (splošni in specifični cilji). Ko so vizija in cilji določeni, se izvede pregled zakonodaje. Nato je na vrsti ocena učinka predlaganega razvoja turizma. Učinke predlogov, ki jih prinaša razvoj turizma je nato treba ublažiti oz. zmanjšati. V zadnji fazi se sprejmejo odločitve in sledi izvajanje aktivnosti.

Eden izmed pomembnih dejavnikov, ki ga tuji avtorji pri procesu načrtovanja poudarjajo, je skupina za tehnično pomoč. Velik del tehničnega dela, ki je vključen pri zbiranju in sintezni osnovnih informacij, pregledu zakonodaje in ukrepov za nadzor, ki podpirajo proces načrtovanja in oceno učinka, je treba izvesti z majhno ekipo posameznikov z raznolikim naborom spretnosti in specializacije kot npr. s področja biotske raznovrstnosti, kulture, prava, sociale, turizma, kot tudi tradicionalna znanja in znanja o inovacijskih sistemih, ekonomske ter sorodne discipline (User's Manual ..., 2007, 24). Ne le skupina tehnične podpore, temveč tudi javnost je eden izmed pomembnih dejavnikov pri načrtovanju. Eagles in drugi (2002, 41–42) predlagajo vzpostavitev programa vključevanja javnosti, ki je lahko skromen ali celovit, odvisno od potreb. Njegov osnovni namen je, da vsaka zainteresirana skupina prispeva svoje specifično znanje pri sprejemanju odločitev. Pomembno je, da so vse zainteresirane strani vključene v proces odločanja.

2.2 Turizem in rekreacija v zavarovanih območjih

Zavarovana območja poleg trajnostnega turizma predstavljajo dodatno razvojno možnost za različne oblike rekreacije, ki zagotavljajo kakovostno preživljanje prostega časa domačim prebivalcem kot prebivalcem bližnjih in bolj oddaljenih območij (Mavri, 2013).

2.2.1 Upravljanje zavarovanih območij

Po vsem svetu si, vladne organizacije, nevladne organizacije in tisti, ki imajo zasebne interese prizadevajo za zavarovanje naravnih območij, zaradi njihove biotske raznovrstnosti in vrsto drugih okoljskih, socialnih in ekonomskih vrednot. V skoraj vseh okoliščinah tako varstvo zahteva upravljanje. Ni dovolj le zavarovanje prostora za ohranjanje ter na podlagi tega pričakovati, da bodo vrednote, ki so privedle do njegovega zavarovanja ohranjene. Podnebne spremembe in nevarnosti, ki pretijo zavarovanim območjem, kažejo na nujnost upravljanja (Newsome in drugi, 2013, 242). Za upravljanje turizma v naravnih območjih je na voljo mnogo strategij in ukrepov. Pogosto je težko ugotoviti, katere uporabiti in nato izbirati med njimi (Newsome in drugi, 2013, 241).

Večino zavarovanih območij, še vedno upravljajo državne institucije, vendar se to spreminja, saj se pooblastila in odgovornosti delijo z lokalnimi skupnostmi in nevladnimi organizacijami (Newsome in drugi, 2013, 251). Upravljanje zavarovanih območij Svetovne zveze za varstvo narave (International Union for Conservation of Nature IUCN) prepoznava štiri širše tipe upravljanja zavarovanih območij, ki se nanašajo na katerikoli cilj upravljanja (Borrini-Feyerabend in drugi, 2013 v United Nations Environment Programme 2014):

- Državno upravljanje.
- Deljeno upravljanje.
- Zasebno upravljanje.
- Upravljanje domorodnih ljudstev (avtohtonih prebivalcev) in lokalnih skupnosti.

Upravljanje v Sloveniji je predvideno tudi za območja Natura 2000 in sicer v Programu upravljanja območij Natura 2000 za (2015–2020). Z izvajanjem tega programa namerava vlada prispevati k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja. V programu upravljanja so podrobneje opredeljeni varstveni cilji in ukrepi na območjih Natura 2000 (Program upravljanja območij Natura 2000 (2015–2020)).

2.2.2 Načrt upravljanja zavarovanih območij

Po Eagles in drugi, (2002, 41) je za vsako zavarovano območje potreben načrt, ki opisuje, kako se bo turizem in z njim povezan razvoj upravljal. Načrt predstavlja želeno bodoče stanje nekega območja in najbolj učinkovito in pravično pot do te prihodnosti. Takšen načrt natančno opredeli določene splošne in specifične cilje, ki so določeni na tem področju v okviru njegove ustanovitvene zakonodaje, odloka ali strategije vlade (Eagles in drugi, 2002, 41). Razvoj načrta za turizem v parku zahteva, da se poveže še z drugimi načrti zavarovanega območja, kot npr. z načrtom upravljanja prostoživečih živali, načrtom upravljanja vegetacije itd. (Eagles in drugi, 2002, 43). Tudi po smernicah Secretariat of the Convention ... (2015, 24) menijo, da naj bi bili načrti, ki obravnavajo vprašanja s področja biotske raznovrstnosti, vključeni še v druge lokalne načrte in njihove procese načrtovanja, kot so: razvojni načrt celotnega območja, načrt rabe zemljišč, načrt upravljanja zavarovanih območij, okoljski načrt itd. Lokalne načrte za trajnostni turizem je treba pripraviti s postopkom sodelovanja (Secretariat of the Convention ..., 2015, 24). Definicija načrta upravljanja zavarovanega območja je opredeljena v Zakonu o ohranjanju narave, kjer so v 61. členu opredeljene nujne usmeritve, ki jih mora načrt upravljanja zavarovanega območja vsebovati (Uradni list RS, št. 96/2004). Poleg načrta upravljanja zavarovanega območja je v Sloveniji predviden tudi načrt upravljanja, ki se nanaša na

spomenike ali spomeniška območja, kar je opredeljeno v Zakonu o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08).

2.3 Strategije razvoja turizma in rekreacije

Proces načrtovanja se v splošnem prične z oblikovanjem celotne vizije in izborom pridruženih ciljev, ki pa so nato razdeljeni v bolj določene specifične cilje in ukrepe, ki nato posamično prispevajo k doseganju posameznega cilja (User's Manual ..., 2007, 34).

2.3.1 Določitev vizije in ciljev pri načrtovanju turizma in rekreacije

Smernice za trajnostni razvoj turizma in rekreacije zahtevajo, da načrt vsebuje opredeljeno vizijo, ki predstavlja dolgoročne namere in s tem povezane splošne cilje, ki zagotavljajo niz prednostnih nalog za obravnavo in doseg splošnih ciljev. Vizija in cilji morajo biti dogovorjeni skupaj z zainteresiranimi stranmi v procesu sodelovanja (Secretariat of the Convention ..., 2015, 25).

Mnogi tuji avtorji npr. Newsome in drugi, 2013; Eagles in drugi, 2002; User's Manual ..., 2007; Secretariat of the Convention ..., 2015 na področju načrtovanja trajnostnega turizma navajajo dve vrsti ciljev, ki jih je potrebno opredeliti, in sicer splošne cilje in specifične cilje. V preglednici 2 so podane definicije ciljev, ki jih avtorji v svojih delih opredeljujejo.

Preglednica 2: Definicija splošnih in specifičnih ciljev pri načrtovanju turizma in rekreacije.

Definicija posameznih ciljev po avtorjih			
Splošni cilji	So tukaj opredeljeni kot široko navedeni družbeni nameni, za katere je bilo vzpostavljeno zavarovano območje (Eagles in drugi, 2002, 44).	Splošni cilji pokrivajo prednostne naloge in cilje, ki se nanašajo na razpon ugodnega izida, ki so lahko medsebojno povezani (Secretariat of the Convention ..., 2015, 25).	So splošne izjave o želenih prihodnjih razmerah (Newsome in drugi, 2013, 202–203).
Specifični cilji	So bolj natančne izjave o tem, kaj želimo doseči (Eagles in drugi, 2002, 44).	Ti cilji morajo biti specifični, merljivi, dosegljivi, usmerjeni v rezultate in časovno opredeljeni. Ti bi morali zagotavljati podlago za dogovorjene ukrepe, povezane z doseganjem opredeljenih splošnih ciljev (Secretariat of the Convention ..., 2015, 25).	So specifični, merljivi in dosegljivi (Newsome in drugi, 2013, 202–203).

Na področju načrtovanja trajnostnega turizma, tuji avtorji, predstavljeni v tem delu, obravnavajo cilje, ki jih je potrebno opredeliti bolj podrobno. Za primer lahko vzamemo smernice po Eagles in drugi (2002, 44), kjer so avtorji podali razlago in pomen razvoja splošnih in specifičnih ciljev pri načrtovanju trajnostnega turizma v zavarovanih območjih.

Po Eagles in drugi (2002, 44) splošni cilji za zavarovano območje zagotavljajo oz. omogočajo celoten okvir strategije za upravljanje turizma. Temeljni cilji so pogosto izraženi oz. opredeljeni

v zakonodaji, v direktivah vladne politike, kot tudi v pravnih sporazumih z lokalnimi deležniki oz. v okviru drugih pooblastil. Včasih so ti cilji nejasni oz. netočni (npr. "zaščititi vir") oz. vsebujejo nasprotujoče si elemente (npr. narodni parki v ZDA so zasnovani tako, da zagotavljajo dostop do narave in uživanje v njej ter uživanje virov narave, vendar jih je treba pustiti »nedotaknjene« za prihodnje generacije). Čeprav ti široko opredeljeni napisani cilji dajejo dober občutek za družbeni namen, sami po sebi niso dovolj specifični, da bi lahko usmerjali upravljanje turizma. Ker ima razvoj zavarovanih območij drugačne družbene namene, je potrebno natančno opredeliti določene splošne in specifične cilje za te in ostale namene. Da bi merili napredek v smeri doseganja ciljev, moramo razviti kazalnike spremljanja. Opredelitev splošnih in specifičnih ciljev je prvi korak v procesu načrtovanja, ki je hkrati najtežja komponenta pri načrtovanju parka namenjenega turizmu, saj morajo odražati temeljni namen zavarovanega območja. Splošni cilji navedeni v načrtu upravljanja bi morali odražati pomembnost, ki jo različne interesne skupine pripisujejo značilnostim zavarovanega območja, in razlagajo oz. tolmačijo zakonodajo oz. odlok o ustanovitvi parka (Eagles in drugi, 2002, 44).

2.4 Vključevanje zainteresiranih deležnikov pri razvoju turizma in rekreacije

Po Eagles in drugi (2002, 49) uspešno načrtovanje običajno vključuje sodelovanje z vsemi interesnimi skupinami tako, da lahko vsaka skupina konstruktivno prispeva k različnim komponentam procesa. Celoten proces odločanja mora temeljiti na vključevanju zainteresiranih deležnikov skozi celoten proces. Skupine, ki so neposredno vključene v načrtovanje zavarovanih območij in njihovo delovanje, so uradne inštitucije, prostovoljci v okviru nevladnih organizacij, obiskovalci, lokalne skupnosti, lastniki zemljišč, prebivalci, zasebni sektor, izobraževalne ustanove, raziskovalne ustanove in mediji (Eagles in drugi, 2002, 47–48). Drugi avtorji posebej omenjajo še ponudnike nastanitev, gostinstvo, transport (Secretariat of the Convention ..., 2015, 16).

Tudi smernice po Secretariat of the Convention ... (2015, 17), zahtevajo neposredno vključenost avtohtonih ljudstev in lokalnih skupnosti v pripravo, dogovarjanje in izvajanje načrtov, presoje vplivov in odločanja o razvoju turizma. Prav tako (UNEP in WTO, 2005, 60) menijo, da bi nacionalne in lokalne oblasti morale sodelovati z zainteresiranimi deležniki, da se dogovorijo o viziji in širokem naboru specifičnih strateških ciljev za turizem. Po Hall and McArthur (1998) v Newsome in drugi (2013, 207) so tehnike vključevanja zainteresiranih skupin pri načrtovanju obiskovalcev v naravnih območjih: anketiranje, delavnice, javni sestanki idr. Pogosto se uporablja različne tehnike v različnih fazah načrtovanja, saj vsaka faza zahteva različne informacije (Newsome in drugi, 2013, 208).

2.5 Pridobivanje osnovnih informacij o preučevanem območju

Osnovna informacija je sestavljena iz podatkov, ki opisujejo obstoječe okoljske, socialne in gospodarske razmere okolice območja, kjer se načrtujejo določeni ukrepi ali projekt. Prav tako je pomembno imeti podatke o »turističnih sredstvih« območja. To vključuje nastanitve, zanimivosti, dejavnosti in turistične objekte. To je bistvenega pomena za razumevanje pri načrtovanju dejanskega turizma nekega območja in njegovega potenciala za razvoj ali spremembo, iz realistične turistične perspektive (User's Manual ..., 2007, 29).

Osnovne informacije temeljijo na: zbiranju informacij, ki že obstajajo (sekundarne informacije); in analiz sekundarnih podatkov, na podlagi katerih se izvede ocena:

- Njegove verodostojnosti, zanesljivosti in ustreznosti.
- Potrebe in prioritete za nadaljnje zbiranje informacij (User's Manual ..., 2007, 29).

V nadaljevanju naštetih viri predstavljajo potencialne ponudnike obstoječih informacij ali udeležence pri zbiranju bodočih informacij (Secretariat of the Convention ..., 2015, 22):

Mednarodni organi: Svetovna turistična organizacija (World Tourism Organization UNWTO) in drugi organi lahko zagotovijo podatke, ki se nanašajo na turizem ter ostale podatke, ki so pogosto zbrani iz lokalnih virov (prav tam).

Vladne agencije: Lahko imajo podatke o lokalnem območju s področja turizma, biotske raznovrstnosti in družbeno-ekonomske podatke ali nacionalne podatke, vendar je potrebna previdnost, da se zagotovi, da so ti podatki dovolj stabilni in relevantni za lokalne razmere (prav tam).

Nevladne organizacije: Lahko imajo ustrezne podatke, ki so pomemben vir znanja o biotski raznovrstnosti in lokalni skupnosti (prav tam).

Turistična podjetja: So zelo pomemben vir informacij o turističnih tokovih, aktivnostih, uspešnosti in napovedih (prav tam).

Lokalna skupnost: Vključevanje lokalne skupnosti pri zagotavljanju znanja in mnenj ter pri zbiranju novih podatkov je pomembno za ozaveščanje, glede okoljskih vprašanj (prav tam).

Raziskave na terenu in opazovanje: Informacije o stanju biotske raznovrstnosti je treba pridobiti neposredno iz raziskav na terenu in opazovanj na različne ponavljajoče se intervale na mestu samem (prav tam).

Obiskovalci: Potrošniki oz. turisti so pomemben vir informacij, zlasti glede njihovega zadovoljstva in trendov na področju turizma in njihovih preferencah (User's Manual ..., 2007, 62).

Pri zbiranju osnovnih informacij je treba upoštevati vse vire znanja, vključno s tradicionalnim znanjem ter kvantitativne in kvalitativne podatke in informacije. Dobro obveščeni posamezniki so prav tako lahko odličen vir informacij. Te informacije lahko pridobimo z različnimi metodami, kot npr. z vprašalniki in intervjuji (User's Manual ..., 2007, 31).

2.6 Uporaba različnih vrst pristopov pri načrtovanju trajnostnega turizma in rekreacije

Za pomoč pri integriranem upravljanju turizma in biodiverzitete je na voljo več metod in pristopov načrtovanja (User's Manual ..., 2007, 25), po Newsome in drugi, 2013, jih poimenujejo okvirji načrtovanja rekreacije/turizma:

- Spekter rekreacijskih priložnosti.
- Meje sprejemljivih sprememb.
- Model upravljanja vplivov obiskovalcev.
- Model upravljanja optimizacije v turizmu.
- Izkušnje obiskovalcev in varovanje virov (User's Manual ..., 2007, 25; Newsome in drugi, 2013).
- Upravljanje vplivov obiskovalcev na varovanih območjih (User's Manual ..., 2007, 25).
- Proces upravljanja aktivnosti obiskovalcev (Newsome in drugi, 2013).

Spekter rekreacijskih priložnosti (Recreational Opportunity Spectrum – ROS)

ROS določa fizične, socialne in vodstvene značilnosti pri opisovanju in primerjavi priložnostnih razredov za namene rekreacije na prostem (Clark in Stankey, 1979 v Newsome in drugi, 2013, 214). Fizične značilnosti vključujejo dostop, oddaljenost, stopnjo spreminjanja naravnega okolja s strani človeka in velikost. Socialne značilnosti predstavljajo stike z drugimi obiskovalci in sprejemljivosti učinkov s strani obiskovalcev. Vodstvene značilnosti vključujejo stopnjo razvoja objektov in količino nadzora na kraju oz. območju samem (npr. utrjevanje območij,

ograje, znaki). Eno ali več od naštetih značilnosti se nato manipulira, da se zagotovi izbrana rekreacijska priložnost, ki je razvrščena v rangu od primitivne do visoko razvite stopnje (Newsome in drugi, 2013, 214).

Meje sprejemljivih sprememb (Limits of Acceptable Change – LAC)

LAC predstavlja alternativni pristop k pojmu nosilne zmogljivosti. Namesto vprašanja, »Koliko uporabe je preveč?« se po pristopu LAC vprašamo »Kolikšna sprememba je sprejemljiva?« (Prosser, 1986 v Newsome in drugi, 2013, 217).

Postopek vključuje:

- Identifikacijo učinkov, ki bi omejevali razvoj ali uporabo.
- Identifikacijo uporabnih kazalnikov, povezanih s temi učinki.
- Identifikacijo številnih vrednot, povezanih s kazalniki, ki se štejejo za sprejemljive ali nesprejemljive (na podlagi strokovnih dokazov, posvetovanj, itd.).
- Ohranjanje procesa monitoringa, da se preveri ali so izvedbe še vedno v sprejemljivem razponu.
- Uporabo ukrepov upravljanja za prilagoditev stopnji uporabe, če so mejne vrednosti presežene (UNEP in WTO, 2005, 76).

Model upravljanja vplivov obiskovalcev (Visitor Impact Management Model – VIM)

Podobno kot LAC je bil VIM razvit kot alternativa nosilni zmogljivosti. Njegov namen je razvijanje strategij, da obdržijo učinke obiskovalcev znotraj sprejemljive ravni (Graefe in drugi, 1990 v Newsome in drugi, 2013, 223). VIM metoda je opisana v osmih korakih (Graefe in drugi, 1990 v Newsome in drugi, 2013, 224), ki vodijo menagerja od pregleda obstoječih podatkov in upravljavskih specifičnih ciljev, skozi izbiro kazalnikov in standardov. Z uporabo teh kazalnikov in standardov se identificirajo nesprejemljivi učinki, za identifikacijo vzrokov in ustreznih upravljavskih strategij (Newsome in drugi, 2013, 224).

Model upravljanja optimizacije v turizmu (Tourism Optimization Management Model – TOMM)

TOMM je bil posebej razvit za načrtovanje turizma v naravnih območjih. Pomemben zgodnji korak pri tem okviru je opis političnih, družbeno-kulturnih in ekonomskih pogojev, znotraj katerih se načrtovanje izvaja. Končna in bistvena značilnost tega okvira je vključevanje raznolikosti interesnih skupin skozi proces načrtovanja in izvajanja (McArthur, 2000a v Newsome in drugi, 2013, 226).

Izkušnje obiskovalcev in varovanje virov okolja (Visitor Experience and Resource Protection – VERP)

VERP je bil ustvarjen, da obravnava vprašanja, ki se nanašajo na nosilno zmogljivost, skupaj s kakovostjo obstoječih virov okolja in kakovostjo izkušenj obiskovalcev. Obravnava zaželeno bodoče vire okolja in družbene razmere tako, da se določi katere stopnje uporabe so primerne, kje, kdaj in zakaj (User's Manual ..., 2007, 25). Koraki v procesu VERP vključujejo opis določene vsebine načrtovanega projekta, analizo obstoječih virov okolja in rabo za obiskovalce. Poleg teh se določi potencialni razpon izkušenj obiskovalcev, določijo se pogoji za rabo virov ter porazdelitve con oz. območij. Nato se izberejo kazalniki, standardi in monitoring. Zadnji korak je sprejem ukrepov za upravljanje (Newsome in drugi, 2013, 233).

Upravljanje vplivov obiskovalcev na varovanih območjih (Protected area Visitor Impact Management – PAVIM)

PAVIM je bil razvit za destinacije, ki imajo manj kadrovskih in finančnih virov. PAVIM vključuje analizo za identifikacijo učinkov problematike, prilagodljivost pri izbiri mnogovrstnih strategij in udeležbo javnosti. Prepoznava omejitve upravljanja, je hitrejše, lažje in stroškovno bolj učinkovito za izvajanje (User's Manual ..., 2007, 25).

Po Newsome in drugi (2013, 240) nobeden ni »pravi« okvir: izbira je odvisna od številnih dejavnikov, kot so zahteve za regionalno načrtovanje, zahteve za kazalnike in standarde in obseg, v katerem bo načrtovanje obiskovalcev povezano z drugimi oblikami načrtovanja.

2.6.1 Ostali pristopi pri načrtovanju trajnostnega turizma in rekreacije

Ocena učinka načrtovanega projekta

Ocena učinka je proces ocenjevanja verjetnih učinkov, tako pozitivnih kot negativnih, v okviru predlaganega projekta ali razvoja, ob upoštevanju okoljskih, družbeno-ekonomskih in kulturnih učinkov. Procesi in prostovoljne smernice za vključevanje vprašanj povezanih z biotsko raznovrstnostjo so na voljo v zakonodaji na področju presoje vplivov na okolje in/ali strateški okoljski presoji (User's Manual ..., 2007, 43). Po CBD smernicah se v okviru ocene učinka predlaganega projekta izvedeta pregled terena in obseg raziskave.

Pregled terena: Eden izmed prvih korakov v postopku pregleda terena je uporaba kriterijev presojanja vsakega elementa projekta, da bi določili ali obstajajo vplivi, ki bi upravičili oceno v polnem obsegu ocenitve. Če pride do možnih znatnih okoljskih posledic, bo to odvisno od obsega in kompleksnosti projekta, narave in ranljivosti okoljskih sistemov, ki so bistveni za to lokacijo (User's Manual ..., 2007, 46).

Obseg raziskave: V kolikor je potrebna vsesplošna ocena, je naslednji korak v procesu obseg raziskave. Obseg raziskave se nanaša na nadaljnji proces identificiranja ključnih oz. prioritarnih vprašanj, ki so del določenega projekta ali njegovega okoljskega cilja (User's Manual ..., 2007, 46).

Obseg raziskave vključuje prepoznavanje in opredelitev vprašanj, ki jih je treba raziskati in izpostaviti najpomembnejša (npr. obseg učinka, stopnja tveganja). Odloča se na podlagi teh vprašanj:

- Katere informacije so potrebne?
- Katere od teh informacij so že na voljo?
- Katere nadaljnje informacije je potrebno zbrati za zapolnitev vrzeli med informacijami, ki jih potrebujemo in tistimi, ki so na voljo (User's Manual ..., 2007, 30)?

Presoja vplivov turizma in rekreacije na okolje

Presoja vplivov na okolje (Environmental Impact Assessment - EIA) je mednarodno priznan in strukturiran pristop k pridobivanju in ocenjevanju okoljskih informacij o potencialnih učinkih fizičnega razvoja (UNEP in WTO 2005, 88). EIA si prizadeva, da se okoljske učinke velikih projektov in razvojnih predlogov v celoti raziše in upošteva, pred sprejetjem odločitev ali naj se ti nadaljujejo. Po Secretariat of the Convention ... (2015) bi predlagatelji morali oceniti vplive razvoja in zagotoviti informacije prek postopka obveščanja, nato vlada presodi o ustreznosti podane ocene učinka. Vlada lahko zahteva dodatne študije na podlagi podane ocene. Presojo vplivov na okolje izvaja ustrezno usposobljeno osebje, financira pa predlagatelj (Secretariat of the Convention ..., 2015, 33). Posebna prednost presoje vplivov na okolje je zahteva, da upošteva vse faze in procese predlaganega razvoja. Prav tako zahteva, da se proučijo

alternativni predlogi, ki lahko vodijo do manj škodljivih učinkov ali zagotavljajo večjo priložnost (UNEP in WTO 2005, 88).

Coniranje zavarovanih območij

Coniranje je ena od ključnih strategij za upravljanje zavarovanih območij. To vključuje prepoznavanje manjših enot ali con znotraj območja, kjer ima vsaka cona predpisane stopnje okoljskega varovanja in določene stopnje javne uporabe. Coniranje zavarovanih območij ima običajno dva namena: varovanje naravnega okolja in zagotavljanje različnih rekreacijsko/turističnih priložnosti (Newsome in drugi, 2013, 254). Po Eagles in drugi (2002, 98) je coniranje glavna metoda, ki se uporablja za umeščanje obiskovalcev. Zatorej je ta metoda odločilna pri doseganju ustrezne kombinacije koncentracije in razpršenosti. Oblikovana je za dodeljevanje geografskih območij za specifične nivoje in intenzivnosti človeških aktivnosti in za ohranitev okolja. Vključuje obseg prostorskih con z različnimi nivoji intenzivnosti človekove dejavnosti (torej razvoj). Na enem koncu so razvita območja, kot so npr. storitveni centri, zavarovana krajinska območja, vasi in kraji z močnim poudarkom na turistični ponudbi; na drugem koncu pa so bolj oddaljena, celo divja oz. neobljudena območja brez kakršnega koli dejanskega razvoja (Eagles in drugi, 2002, 98). Coniranje se med drugim lahko uporabi za ločevanje nezdružljivih rab, ki so oddaljene med seboj (User's Manual ..., 2007, 27).

2.7 Okoljski učinki povezani s turizmom in rekreacijo

Za obisk naravnih območij se običajno odločajo ljudje, ki želijo pobegniti od hitrega tempa mestnega načina življenja, da izkusijo naravo (Newsome in drugi, 2013, 104). Pomembno se je zavedati, da vse vrste turizma ne povzročajo težav za okolje. Dejansko obstajajo številni primeri dejavnosti trajnostnega turizma in pozitivnih učinkov. Vendar se negativni učinki lahko vseeno pojavijo. Narava in stopnja teh učinkov je kompleksna in lahko variira glede na dejavnost in situacijo. Pomembno je upoštevati tudi to, da nekateri znani in bistveni učinki v eni državi ali okolju morda ne predstavljajo problema, drugje pa (Newsome in drugi, 2013, 105).

Učinki turizma na prostoživeče živali se kažejo v vedenjskih spremembah pri posameznih vrstah (Geffroy in drugi, 2015). Zaradi gradnje v turizmu in rekreacije pride do razbitja in zoževanja življenjskega prostora divjadi (Cigale, 2004, 6). Lahko pride do motnje normalnega vzorca prehranjevanja kot posledica oskrbovanja s hrano s strani posameznikov. Na območjih, kjer je prisoten turizem obstaja tveganje, da se prostoživeče živali navadijo in postanejo odvisne od hrane turistov. Odvisno od narave oskrbovanja s hrano lahko to povzroča resne zdravstvene učinke (kot npr. spremembe v sestavi vrste nekega območja, povečana aktivnost predatorjev) in vedenjske spremembe (npr. motene so navade pašnje, povečana agresivnost), to je še posebej videti pri redkih vrstah ali vrstah z omejeno populacijo (Newsome in Rodger, 2008b, 2012a v Newsome in drugi, 2013, 99). Učinki turizma povezani z infrastrukturnimi objekti in drugimi storitvami se kažejo v negativnih učinkih na vegetacijo kot npr. odstranjevanju vegetacije, prenosu plevelov in trganju rastlin (Eagles in drugi, 2002, 33). Tveganje za negativne učinke turizma utegne biti večje v gorskih območjih, zaradi prisotnosti počasi rastočih in občutljivih skupnosti krhkih arktičnih gorskih rastlin na visoki nadmorski višini in na območjih hladnejših temperatur (Pickering in drugi, 2003 v Newsome in drugi, 2013, 172). Kot ugotavljajo Anderson in drugi (2015) turizem in rekreacija na prostem vključujeta zgoščenost ljudi, vozil in plovil z geografsko raznolikih območij in jih dojemamo kot glavne dejavnike, ki prispevajo k raznašanju tujerodnih vrst organizmov (Anderson in drugi, 2015). Učinki turizma na prst se na območjih pogoste uporabe kažejo v zbijanju prsti. Pojavi se tudi odstranjevanje prsti in erozija, ki se pogosto nadaljujeta, kljub prenehanju izvajanja aktivnosti. Učinek turizma na vodo se kaže v povečanem povpraševanju po sveži vodi, odplakovanju odplak ali odpadkov v reke, jezera, oceane. Turizem med drugim povzroča onesnaževanje zraka z emisijami

motoriziranega prevoza (kot so letala, ladje, vlaki in avtomobili) (Eagles in drugi, 2002, 33). V nadaljevanju smo opisali negativne okoljske učinke rekreacije na prostem, predvsem za vrsto rekreacije, ki se na preučevanem območju najpogosteje izvaja.

Učinki pohodništva in jezdenja, ki se odvijajo izven urejenih poti, vključujejo škodo za vegetacijo, kot je: izguba višine, zbitost prsti, zmanjšana vlažnost tal, izguba organskih snovi v tleh, izguba pritlehne vegetacije, izguba avtohtonih rastlinskih vrst, spremembe v sestavi vegetacije ter pojav plevela in patogenov (Newsome in drugi, 2002; Pickering in drugi, 2010b, 2011; Wimpey in Marion 2011 v Newsome in drugi, 2013, 137). Po Davenport in Switalski (2006) večkratno prehojene poti privedejo do razdrobljenosti habitatov in ločevanja populacij. Znaki ekstremnega pohodništva se kažejo v eroziji, izgubi vegetacije in zmanjšanju biodiverzitete. Avtorji med drugim poudarjajo, da so učinki na vegetacijo in prst v veliki meri odvisni od pogostosti izvajanja in trajanja rekreacije na prostem (Davenport in Switalski, 2006).

Newsome in Davies (2009) v Newsome in drugi (2013,135) prepoznavata tri glavne učinke, povezane z gorskim kolesarjenjem:

- Erozijo poti, ki jo povzročata zaviranje in drsenje.
- Neformalno ustvarjene poti (ustvarjajo jih uporabniki), kjer gorski kolesarji iščejo večji izziv, bližnjice ali pa se želijo izogniti tistim potem, kjer se nahajajo drugi rekreativni uporabniki.
- Nedovoljene spremembe na obstoječih in neformalnih poteh, kjer so dodatne funkcije, ki se nanašajo na tehnične lastnosti poti, ki so oblikovane z namenom, da prispevajo k izzivu: ovire, rampe, izdelane gugalnice, lestve in dvignjene kolesarske poti.

V večini študij avtorji raziskujejo in med seboj primerjajo učinke različnih vrst rekreacije na prostem, npr. Thurston in drugi (2001) so v svoji študiji primerjali učinke gorskega kolesarjenja in pohodništva na podrast vegetacije in prst v gozdu, kjer so ugotavljali, da sta kolesarjenje in pohodništvo v splošnem imela podobne učinke na vegetacijo in prst. Prav tako so Pickering in drugi (2011) primerjali učinke pohodništva in gorskega kolesarjenja in ugotovili, da imata ti dve vrsti rekreacije podobne učinke na okolje.

Törn in drugi (2009) so med seboj primerjali učinke pohodništva, teka na smučeh in jezdenja, na značilnosti poti in vegetacijo (Finska). Med letom 2001 in 2002 so izvajali monitoring v dveh raziskovalnih območjih (sosednjih gozdovih). Spremljali so širine in globine obstoječih poti in vegetacijo na poteh. Pri tem so ugotovili, da so bile poti namenjene jezdenju tako globoke kot pohodniške poti, čeprav je bilo letno število uporabnikov 150-krat večje na pohodniških poteh. Izvajanje teka na smučeh je imelo najmanjši učinek na poti, zaradi zaščitne snežne odeje v zimskem času. Pohodniške poti so imele malo ali nič pokrovnosti z vegetacijo, poti namenjene jezdenju so imele nižjo pokrovnost vegetacije kot gozdne parcele, medtem ko tek na smučeh ni imel nobenega učinka na skupno pokritost vegetacije. Na poteh za jezdenje je bilo več vrst trav, od katerih mnoge ne rastejo naravno v gozdu. Nove rastlinske vrste lahko na dolgi rok spremenijo strukturo skupnosti rastlin (Törn in drugi, 2009).

Pickering in drugi (2010) so v okviru študije izvedli pregled rekreacijsko-ekološke raziskave in primerjali učinke pohodništva, gorskega kolesarjenja in jezdenja na vegetacijo in prst v Avstraliji in Združenih državah Amerike. Ugotovili so, da imajo te tri aktivnosti veliko podobnih učinkov na vegetacijo, prst in poti, vendar se med njimi lahko pojavljajo nekatere razlike. Učinki vključujejo poškodovanost obstoječih poti, erozijo prsti, zbijanje prsti, spremembe v hidrologiji, razširitev poti, izpostavljenost korenin, kamnov in matične podlage. Pojavijo se lahko poškodbe rastlin, vključno z zmanjšanjem višine vegetacije in biomase, spremembe v sestavi vrst, vzpostavitvi neformalnih poti in raznašanjem patogenov rastlin in plevela. V zaključku raziskave so dodali, da so biofizikalni učinki pohodništva bolje raziskani, kakor učinki jezdenja in gorskega kolesarjenja ter da je za gorsko kolesarjenje relativne učinke težko oceniti, saj je le malo obstoječih raziskav. Obstajajo okoljski učinki, ki so podobni za vse tri dejavnosti,

vendar se pojavljajo tudi razlike v obsegu učinka pri posamezni rekreaciji, tako naj bi jezdenje imelo večje učinke na uporabnika, kakor pohodništvo (Pickering in drugi, 2010).

Preglednica 3: Primerjava dejanskih in potencialnih okoljskih učinkov, ki izhajajo iz treh pomembnih rekreativnih in turističnih aktivnosti: pohodništvo, jezdenje in gorsko kolesarjenje. (Vir: Newsome in drugi (2002, 2004, 2008) in Pickering in drugi (2010b) v Newsome in drugi, 2013, 130).

Učinek	Pohodništvo	Jezdenje	Gorsko kolesarjenje
Učinki na poteh			
Konflikt med uporabniki.	✓	✓	✓
Degradacija obstoječih poti na podlagi zarisa, poglobitve, erozija prsti in opremljanje poti.	✓	✓	✓
Spremembe v širini tal uporabne površine.	✓	✓	✓
Spremembe vegetacije na obrobju poti.	✓	✓	✓
Poškodbe drevja in izpostavljenost korenin.	✓	✓	✓
Prenos glivičnih patogenov.	✓	✓	✓
Razpršenost semena tujerodnih vrst.	✓	✓	
Osmukanje grmičevja in vegetacije.		✓	
Obogatitev s hranili iz iztrebkov in urina.		✓	
Motnje za prostoživeče živali.	✓	✓	✓
Učinki izven obsega poti			
Uvedba in uporaba brezpotij.	✓	✓	✓
Izguba višine vegetacije in pokrovnosti.	✓	✓	✓
Poškodbe tal in oblikovanje golih tal, kar povzroča erozijo tal.	✓	✓	✓
Spremembe v sestavi rastlinskih vrst.	✓	✓	✓
Prenos glivičnih patogenov.	✓	✓	✓
Razpršenost semena tujerodnih vrst.	✓	✓	
Osmukanje grmičevja in vegetacije.		✓	
Obogatitev s hranili iz iztrebkov in urina.	✓	✓	
Motnje za prostoživeče živali.	✓	✓	✓

Izmed rekreacijskih aktivnosti na prostem so poleg pohodništva, kolesarjenja in jezdenja priljubljene tudi vožnje z motornimi vozili. Ugotovljeno je bilo, da uporaba terenskih vozil vpliva na tla-prst, vegetacijo in prosto živeče živali (Buckley, 2004a; Priskin, 2004 v Newsome in drugi, 2013, 139). Na primer po Webb in drugi (1978) v Newsome in drugi (2013, 139) so izvedli študijo, v kateri so preučevali učinke terenskih vozil na lastnosti tal, na pogosto rabljenem območju namenjenem vozilom v Kaliforniji. Spremembe v lastnosti tal so vključevale znižano stopnjo vlažnosti tal, zmanjšanje organske snovi in rastlinskih hranil ter pospešeno erozijo.

2.8 Izvedba načrta projekta o izvajanju turizma in rekreacije

Faza izvajanja se prične, ko se sprejme odločitev, da se odobri politika, strategija, načrt ali predlog (User's Manual ..., 2007, 56), oz. ko imamo načrt ali strategijo dogovorjeno, je na vrsti izvedba. Prvi korak je komunikacija z vsemi zainteresiranimi stranmi. Običajno se objavljen dokument razdeli med vse, ki sodelujejo pri načrtu, razvoju in izvajanju (Eagles in drugi, 2002, 59).

2.9 Monitoring okolja

Monitoring je sistematično zbiranje in analiziranje podatkov skozi daljše časovno obdobje. Monitoring je bil dolgo zanemarjen element pri upravljanju naravnih območij. Danes je monitoring bistvenega pomena za menedžerje, za katere je vedno bolj zaželeno, da poročajo o rezultatih njihovih dejavnosti (Newsome in drugi, 2013, 324). Po UNEP in WTO (2005, 74)

uporabljajo tudi izraz »monitoring trajnosti«, ki vključuje izvajanje meritev: okoljskih, družbenih in gospodarskih/ekonomskih razmer s pomočjo izbranih kazalnikov. Da bi bili učinkoviti, je treba monitoring izvajati redno in slediti natančno določenemu protokolu (UNEP in WTO, 2005, 74). Monitoring bi moral biti neprekinjen proces, z minimalnim letnim poročanjem o glavnih kazalnikih in z javno dostopnimi rezultati (Secretariat of the Convention ..., 2015, 41). Za turizem v naravnih območjih se v sklopu celovitega programa monitoringa zbirajo podatki o naravnem okolju in njihovih obiskovalcih. Informacije, ki se nanašajo na naravno okolje, lahko vključujejo: pokritost z vegetacijo, poškodbe na vegetaciji, invazijo plevela, lastnosti tal (predvsem erozijo), kakovost voda in populacijo prosto živečih živali (npr. spremembe v uspehu paritve) (Monz 2000 v Newsome in drugi, 2013, 324–325).

Monitoring omogoča prilagodljivo upravljanje. Zagotavljati mora potrebne informacije za preusmeritve in prilagoditve, na podlagi katerih se je moč izogniti in ublažiti morebitne škodljive učinke na biološko raznovrstnost. Odločitve, kako bo monitoring izveden, vključujejo:

- Kdo bo odgovoren za izvajanje monitoringa?
- Kateri kazalniki bodo uporabljeni?
- Kako pogosto bodo meritve zabeležene?
- Kakšna oblika monitoringa bo uporabljena za zbiranje podatkov?
- Kako in kdo bo analiziral podatke o monitoringu?
- Kako se bo poročalo o rezultatih monitoringa (User's Manual..., 2007, 59)?

Glavni akterji vključeni v monitoring in poročanje so:

- Vladni organi, ki so odgovorni za odločitve o predlogih turizma ter aktivnostih in politikah turizma.
- Upravljalci, ki so odgovorni za ohranjanje in upravljanje biotske raznovrstnosti.
- Upravljalci, podjetja in družbe vključene v izvajanje in nadzor glede turističnih predlogov, aktivnostih in dela.
- Avtohtoni prebivalci in lokalne skupnosti.
- Nevladne organizacije.
- Potrošniki, turisti in javnost nasploh (User's Manual ..., 200, 59).

2.10 Monitoring obiska

Poleg monitoringa okolja, poznamo še monitoring, ki se osredotoča na obisk. Monitoring oz. nadzor obiskovalcev se deli na štiri področja (Moore in drugi, 2009; Griffin in drugi, 2010 v Newsome in drugi, 2013, 325):

- Štetje obiskovalcev – skupno število obiskov nekega območja ali parka.
- Značilnosti obiskovalcev – demografske in družbeno-ekonomske lastnosti posameznikov (po navadi zbrane kot kvantitativni podatki), kot tudi njihove psihosocialne značilnosti (zbira se kvantitativne in kvalitativne informacije, kot npr. razlogi za obisk, odnos, motivi, pričakovanja in želje).
- Značilnosti obiskov – večinoma kvantitativne informacije o vzorcih uporabe, velikosti skupin, dolžine bivanj, pogostosti obiskov in dejavnosti, ki se izvajajo.
- Rezultatov obiskovalcev – kvantitativne in kvalitativne informacije o zadovoljstvu, izkušnjah in vedenjskih nagibih.

Po Eagles in drugi, (2002) obstajata dva posebna vidika monitoringa turizma v zavarovanih območjih:

- Monitoring vplivov obiskovalcev: kjer upravljalci upravljajo okoljske in socialne vplive obiskovalcev. S periodičnimi meritvami kazalnikov se zberejo, analizirajo in ovrednotijo podatki o vplivih obiskovalcev. Upravljalci nato določijo, kateri ukrepi so potrebni za reševanje problemov.
- Monitoring kakovosti storitev: vključuje zbiranje, analizo in vrednotenje podatkov o izpolnjevanju potreb obiskovalcev (Eagles in drugi, 2002, 160).

3 MOŽNOSTI SONARAVNEGA RAZVOJA TURIZMA IN REKREACIJE V OBČINI LOVRENC NA POHORJU

Območje občine Lovrenc na Pohorju smo si izbrali zaradi dobro ohranjenega naravnega okolja, naravnih in kulturnih zanimivostih, ki predstavljajo potencial pri bodočem sonaravnem razvoju turizma in rekreacije. V tem delu magistrskega dela smo predstavili naravne in kulturne znamenitosti občine ter stanje na področju turizma in rekreacije v občini.

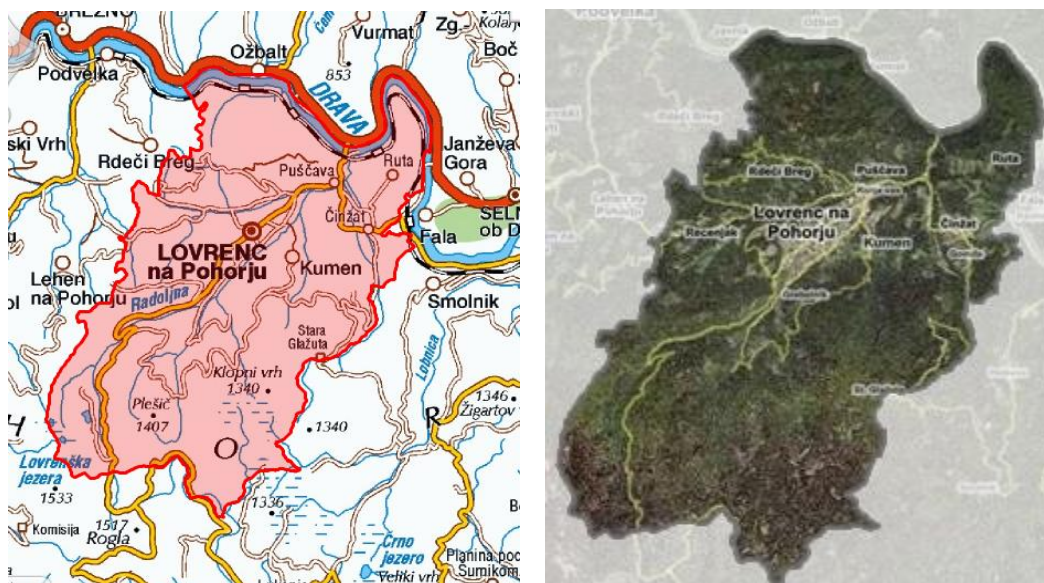
3.1 Geografske značilnosti območja

Predmet preučevanja pričujočega dela je torej območje občine Lovrenc na Pohorju. Občina Lovrenc na Pohorju je del podravske statistične regije in meri 84 km². Med slovenskimi občinami jo po površini uvrščajo na 82. mesto. V letu 2015 naj bi občina imela približno 3.100 prebivalcev. Občini daje pečat predvsem hribovit svet Pohorja. Naravne danosti, ki jih izkorišča za svoj razvoj so: les, kamen, voda in rodovitna zemlja (Statistični urad Republike Slovenije, 2015). Po strukturi kmetijskih površin v občini prevladujejo travniške površine, tem sledijo trajni nasadi in njive ter vrtovi (Medmrežje 1). Najbolj pomembna gospodarska dejavnost občine je lesno-predelovalna industrija GG Marles. Poleg te je pomembna tudi kovinsko-predelovalna industrija, Tovarna Kos in Srpov. Ostale aktivne gospodarske enote v občini so še gradbena dejavnost, gostinska dejavnost, dopolnilne dejavnosti na kmetijah, avto prevozništvu, obutvena in tekstilna dejavnost, obrt, turizem, trgovina in storitvene dejavnosti, servis, dejavnost programiranja, spletnih rešitev, geodetska dejavnost, veterinarstvo, detektivska dejavnost, zavarovalništvo, svetovanje in druge (Medmrežje 15). Podatki po Statističnem uradu Republike Slovenije (2017) kažejo, kako se je v letu 2016 število prihodov in prenočitev domačih turistov znatno povečalo v primerjavi s prejšnjimi leti.

Občino sestavljajo naselja: Lovrenc na Pohorju, Recenjaki, Kumeni, Puščava, Činžat, rdeči Breg-del in Ruta (Geopedia, 2015). Glede na to, da je Lovrenc na Pohorju hkrati naselje v istoimenski občini, poudarjamo, da bomo v delu obravnavali celotno območje občine. V nadaljevanju uporabljena besedna zveza območje Lovrenc na Pohorju, se bo torej nanašala na celotno območje občine.

Slika 1: Lokacija občine Lovrenc na Pohorju.
(Vir: Geopedia).

Slika 2: Občina Lovrenc na Pohorju.
(Vir: slika levo Geopedia in slika desno Geoprostor).

Slika 2 levo zgoraj prikazuje območje občine Lovrenc na Pohorju in naselja, ki spadajo pod občino. Iz slike 2 desno je razvidno, da je območje bogato z gozdom, ima namreč kar 83,6 % svoje površine pokrite z gozdovi, katerih skupna površina občine znaša 8.443 ha, kar predstavlja 2,2 ha na prebivalca. Na območju prevladujejo predvsem iglavci, smreka in jelka (Medmrežje 1).

3.2 Oblike varovanja na preučevanem območju

V Sloveniji imamo štiri tipe naravovarstveno pomembnih območij in sicer: zavarovana območja (ZO), ki jih delimo na ožja in širša zavarovana območja, ekološko pomembna območja (EPO), območja Natura 2000 in območja/lokacije naravnih vrednot (NV). V nadaljevanju je predstavljeno, pod katera naravovarstvena območja spadajo posamezni deli občine Lovrenc na Pohorju.

3.2.1 Naravne vrednote

Naravne vrednote so redki, dragoceni ali znameniti naravni pojavi ter tudi drugi vredni pojavi. Naravne vrednote med drugim predstavljajo del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja ter ekosistem in krajino (Naravovarstveni atlas, ZRSVN, 2013). Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot je tisti, ki določa dele narave, ki so zaradi svojih lastnosti spoznani za naravne vrednote in jih razvršča na: naravne vrednote državnega pomena in naravne vrednote lokalnega pomena. Pravilnik ureja podrobnejše varstvene in razvojne usmeritve ter druga obvezna pravila ravnanja, ki se nanašajo na varstvo naravnih vrednot. Poleg tega določa za naravne vrednote tiste dele narave, ki imajo po zakonu lastnosti jame in jih glede režima vstopa, razvršča na odprte jame s prostim ali nadzorovanim vstopom ter zaprte jame (Uradni list RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10 in 23/15).

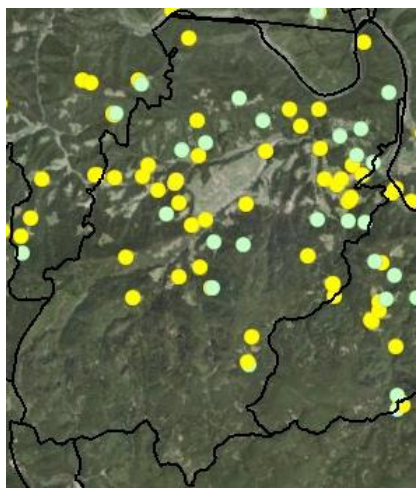
Na območju Lovrenca na Pohorju je zabeleženo precejšnje število naravnih vrednot, kar 27 naravnih vrednot državnega pomena in 56 naravnih vrednot lokalnega pomena, kar lahko razberemo iz podatkov predstavljenih v prilogi 1: Seznama naravnih vrednot in njihove razvrstitve na vrednote državnega in lokalnega pomena, Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10 in 23/15).

V preglednici 4 so podane naravne vrednote iz območja središča Lovrenca na Pohorju ter večje kompleksne enote. Večino naravnih vrednot tega območja predstavljajo drevesne vrste izjemne velikosti. Celoten seznam naravnih vrednot območja Lovrenc na Pohorju je predstavljen v prilogi C.

Preglednica 4: Seznam naravnih vrednot in njihova razvrstitev na vrednote državnega in lokalnega pomena območja Lovrenc na Pohorju.

(Vir: citirano po Uradni list RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10 in 23/15. Priloga 1: Seznam naravnih vrednot in njihova razvrstitev na vrednote državnega in lokalnega pomena).

Identifikacijska številka	Ime naravne vrednote	Pomen	Kratka oznaka naravne vrednote	Zvrst(i) naravne vrednote
6427	Lovrenc na Pohorju – nasad dreves 1.	Lokalni.	Skupina dreves pri gostišču Bitner v Lovrencu na Pohorju.	Drev.
6429	Lovrenc na Pohorju – nasad dreves 2.	Lokalni.	Nasad dreves v šolskem vrtu v Lovrencu na Pohorju.	Drev.
7450	Lovrenc na Pohorju – ribnik.	Lokalni.	Ribnik pri cerkvi sv. Lovrenca v Lovrencu na Pohorju.	Ekos.
7475	Lovrenc na Pohorju – ribnika in mokrotni travnik.	Lokalni.	Mokrotni travnik in zaraščena ribnika v Lovrencu na Pohorju.	Ekos.
230	Lovrenško barje.	Državni.	Visoko barjanski kompleks na slemenu Planika, severozahodno od Rogle na Pohorju.	Bot, zool, ekos, hidr.
6271	Petrov vrh – gozd.	Državni.	Gozd v naravnem stanju na Petrovem vrhu, severno od Lovrenca na Pohorju.	Bot, ekos.
6273	Štiblerjev vrh – gozd.	Državni.	Gozdni rezervat na Štiblerjevem vrhu, severno od Lovrenca na Pohorju.	Bot, ekos.
7071	Tiho jezero.	Državni.	Jezero na Pohorju, južno od Lovrenca na Pohorju.	Bot, zool.

Slika 3: Naravne vrednote na območju Lovrenca na Pohorju.

(Vir: Atlas okolja).

Slika 3 prikazuje naravne vrednote prisotne na območju Lovrenca na Pohorju (rumena barva predstavlja NV lokalnega pomena ter modra NV državnega pomena). V nadaljevanju so predstavljene posamezne naravne vrednote z območja Lovrenca na Pohorju, ki za trajnostni

turizem in rekreacijo in za turiste predstavljajo privlačno ogledno točko. Upoštevati moramo bogato floro in favno teh območij ter ogroženost nekaterih tam živečih vrst. Na teh območjih je potrebna zmerna aktivnost, saj prevelik obisk lahko ogrozi njihovo varovanje.

Lovrenc na Pohorju – ribnik (id. št. 7450)

Vzhodno od cerkve Sv. Lovrenca le nekaj metrov stran, leži zaraščen ribnik manjše velikosti, katerega okolica je zamočvirjena. Značilnost ribnika je precej bujno vodno rastlinje in zaraščeno obrežje z vrbovjem in sladiko. Na južni strani ribnik prehaja v močvirni travnik, ki predstavlja pomembno zatočišče mnogim vodnim in močvirskim živalskim vrstam. Tam je bila opažena ogrožena vrsta kobilice ščebetulja (*Parapleurus alliaceus*). Ribnik spada poleg NV še v Naturo 2000 in EPO (Naravovarstveni atlas, ZRSVN, 2013).

Slika 4: Lovrenc na Pohorju – ribnik.

(Foto: M. Črep, 2015).

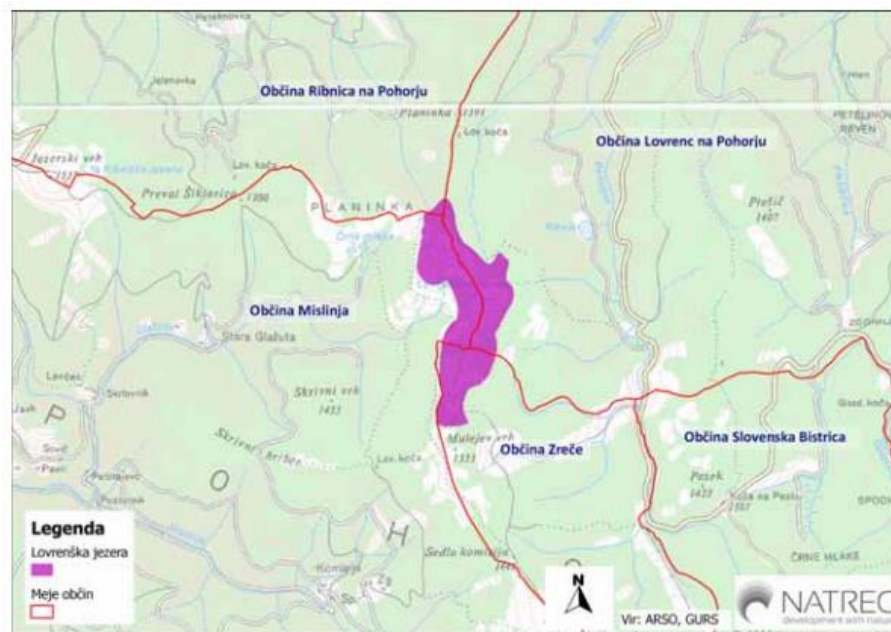
Lovrenc na Pohorju – ribnika in mokrotni travnik (id. št. 7475)

V bližini središča Lovrenc na Pohorju je v dolini ohranjen manjši kompleks/predel ekstenzivnih travnikov in dve zaraščeni mlaki z bujnim močvirskim rastlinjem. Precej bogata je favna kobilic, tam so zabeležili ogroženi vrsti deviškoročno žagarico (*Parapleurus alliaceus*) in travniško listarico (*Ruspolia nitidula*). Ribnika in mokrotni travnik spadata pod NV in EPO (Naravovarstveni atlas, ZRSVN, 2013).

Lovrenško barje (id. št. 230)

V osrednjem delu pohorskega grebena na slemenu Planinka leži v povirju Radoljne, Mislinje in Velke šotno barje. V zverženem ruševju (*Pinus mugo*) se skriva dvajset jezerc oz. barjanskih oken, ki so nastala sekundarno v šotni podlagi barja. Značilno grebensko barje je nastalo približno pred 8000 leti. Večji del barja je poraščen s habitatnim tipom gorskega barjanskega ruševja, kjer se pojavljajo značilne ombrotrofne vrste visokega barja. V nekaterih jezercih raste tudi beli lokvanj (*Nymphaea alba*). Na tem območju so prisotne izredno redke in ogrožene vrste. Izmed dvoživk sta na tem območju pogosta alpski pupek (*Mesotriton alpestris*) in sekulja (*Rana temporaria*), izmed kačjih pastirjev živita tam ranljiva vrsta barjanska deva (*Aeshna juncea*) in prizadeta vrsta barjanski spreletavec (*Leucorrhinia dubia*). Lovrenška jezera predstavljajo najpomembnejše življenjsko okolje in paritveni prostor za kritično ogroženega ruševca (*Tetrao tetrix*) ter pomemben habitat za divjega petelina (*Tetrao urogallus*) (Naravovarstveni atlas, ZRSVN, 2013). Po podatkih Naravovarstvenega atlasa se Lovrenško barje uvršča pod tri naravovarstveno pomembna območja: Naturo 2000, ekološko pomembna območja in naravne vrednote.

Pomembno je omeniti, da si površino območja Lovrenških jezer delijo kar štiri občine. Največji del površine Lovrenških jezer spada pod občino Mislinja (39,7 % površine), sledijo Lovrenc na Pohorju (32,0 % površine), občina Zreče (26,3 % površine) in Ribnica na Pohorju (2,1 % površine) (Vektorska baza katastrskih ..., 2004 v Actum in Zavod Republike Slovenije za varstvo narave 2011, 28).

Slika 5: Lega območja Lovrenških jezer.

(Vir: ARSO, GURS v Actum in Zavod Republike Slovenije za varstvo narave 2011, 28).

Petrov vrh – gozd (id. št. 6271)

Jugovzhodno od naselja Ožbalt se nahaja ohranjen alpski bukov gozd (*Luzulo fagetum*) v naravnem stanju. Od drevesnih vrst prevladuje bukev, pomemben delež predstavljata tudi jelka in beli javor. Drugi listavci in smreke so prisotni v manjšem deležu. Tovrstni naravni gozd predstavlja pomemben habitat alpskemu kozličku (*Rosalia alpina*), ki se na območju Pohorja pogosteje pojavlja le v ohranjenih bukovih sestojih med Rušami in Ožbaltom. Območje tega gozda ne spada samo pod naravne vrednote temveč spada tudi pod naturo 2000 in EPO (Naravovarstveni atlas, ZRSVN, 2013).

Štiblerjev vrh – gozd (id. št. 6273)

Med reko Dravo in grebenom Štiblerjevega vrha je v zelo strmem pobočju ohranjen naravni bukov gozd. Tamkajšnje območje predstavlja pomemben habitat mednarodno varovanemu alpskemu kozličku (*Rosalia alpina*), čigar bistven del habitata na Pohorju predstavljajo ohranjeni bukovi gozdovi med Rušami in Ožbaltom (Naravovarstveni atlas, ZRSVN, 2013). Območje spada poleg naravne vrednote še pod naturo 2000 in EPO.

Tiho jezero (id. št. 7071)

Tiho ali Falso jezero se nahaja južno od Lovrenca na Pohorju na južnem izvirnem kraku vodotoka Lobnice med Tremi žebliji in Klopnim vrhom. Bilo je umetno zgrajeno kot rezervoar vode za potrebe plavljenja lesa po Lobniški riži. Območje Falskega ribnika predstavlja pomemben habitat redkih močvirskih rastlinskih vrst, kot so: okroglolistna rosika (*Drosera rotundifolia*), gola mahovnica (*Oxycoccus microcarpus*) in navadna rožmarinka (*Andromeda polifolia*). Jezero z okolico je pomembno za dvoživke in kačje pastirje. Območje predstavlja

pomemben habitat ogroženim vrstam koconogih kur, ruševca (*Tetrao tetrix*) in divjega petelina (*Tetrao urogallus*) (Naravovarstveni atlas, ZRSVN, 2013). Območje se poleg naravne vrednote uvršča tudi pod Naturo 2000 in EPO.

3.2.2 Območja Natura 2000

»Natura 2000 je evropsko omrežje ekološko pomembnih območij narave« (Naravovarstveni atlas, ZRSVN, 2013), opredeljenih na podlagi direktiv Evropske skupnosti in sicer Direktive o pticah (varuje ptice) in direktive o habitatih (varuje življenjske prostore pomembnih živalskih vrst). Z uporabo teh direktiv (Naravovarstveni atlas, ZRSVN, 2013) »se uresničuje načelo trajnostnega razvoja in mednarodne konvencije s področja ohranjanja biotske raznovrstnosti« (Naravovarstveni atlas, ZRSVN, 2013). V Uredbi o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), so določena varstvena območja Natura 2000 in varstveni cilji na teh območjih, prav tako so določene varstvene usmeritve za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov. Med drugim določa tudi druga pravila ravnanja za ohranjanje teh območij (Uradni list RS, št. 49/2004 in Uradni list RS, št. 33/2013).

V Uredbi o posebnih varstvenih območjih (Ur. list RS, št. 33/2013), so v prilogi 1 našteje vrste ptic in habitatni tipi, ki so prisotni na območju Pohorja, torej tudi Lovrenca na Pohorju in spadajo pod omrežje Natura 2000, ti so prikazani v preglednici 5 in 6.

Preglednica 5: Vrste ptic, za katere je posebno varstveno območje (Pohorje) v okviru Natura 2000 opredeljeno.

(Vir: citirano po: Uradni list RS, št. 33/2013. Priloga 1: Poglavlje 1 – Območja Natura 2000; Poglavlje 2 – Potencialna območja Natura 2000).

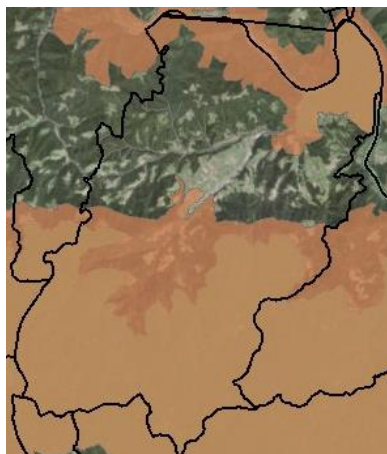
Identifikacijska številka	Ime	Vrste ptic, za katere je posebno varstveno območje opredeljeno
SI5000006	Pohorje.	<ul style="list-style-type: none">• Belovrati muhar (<i>Ficedula albicollis</i>) – se izbriše.• Črna štoklja (<i>Ciconia nigra</i>) – se doda.• Črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>).• Divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>).• Duplar (<i>Columba oenas</i>) – se izbriše.• Gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>).• Koconogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>).• Mali skovik (<i>Glaucidium passerinum</i>).• Planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>) – se doda.• Ruševca (<i>Tetrao tetrix tetrix</i>).• Severni kovaček (<i>Phylloscopus trochilus</i>) – se doda.• Sloka (<i>Scolopax rusticola</i>) – se doda.• Sršenar (<i>Pernis apivorus</i>) – se izbriše.• Triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>).

Preglednica 6: Vrste in habitatni tipi, za katere je opredeljeno posebno ohranitveno območje (Pohorje) v okviru Natura 2000.

(Vir: citirano po: Uradni list RS, št. 33/2013. Priloga 1: Poglavje 1 – Območja Natura 2000; Poglavje 2 – Potencialna območja Natura 2000).

Identifikacijska številka	Ime	Vrste in habitatni tipi, za katere je opredeljeno posebno ohranitveno območje
SI3000270	Pohorje.	<ul style="list-style-type: none"> • Gozdni postavnež (<i>Euphydryas maturna</i>). • Travniški postavnež (<i>Euphydryas aurinia</i>). • Črtasti medvedek (<i>Callimorpha quadripunctaria</i>). • Rogač (<i>Lucanus cervus</i>) – se izbriše. • Alpski kozliček (<i>Rosalia alpina</i>). • Bukov kozliček (<i>Morimus funereus</i>) – se izbriše. • Navadni koščak (<i>Austropotamobius torrentium</i>). • Veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>). • Hribski urh (<i>Bombina variegata</i>). • Mali podkovnjak (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – se doda. • Vejicati netopir (<i>Myotis emarginatus</i>) – se doda. • Močvirski krešič (<i>Carabus variolosus</i>) – se izbriše. • Bakreni senožetnik (<i>Colias myrmidone</i>). • Veliki studenčar (<i>Cordulegaster heros</i>). • Nepravi sršaj (<i>Asplenium adulterinum</i>) – se doda. • Naravna distrofna jezera in ostale stoječe vode. • Alpske reke in zelnata vegetacija vzdolž njihovih bregov. • Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (<i>Nardus stricta</i>) na silikatnih tleh v montanskem pasu (in submontanskem pasu v celinskem delu Evrope). • Aktivna visoka barja. • Prehodna barja. • Silikatna skalnata pobočja z vegetacijo skalnih razpok • Bukovi gozdovi (<i>Luzulo-Fagetum</i>). • Kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpskega pasu (<i>Vaccinio-Piceetea</i>). • Barjanski gozdovi.

Slika spodaj prikazuje območja Natura 2000, prisotna na območju Lovrenca na Pohorju.

Slika 6: Območja Natura 2000, prisotna na območju Lovrenca na Pohorju.
(Vir: Atlas okolja).

3.2.3 Ekološko pomembna območja

Ekološko pomembna območja so območja habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti v Sloveniji (Naravovarstveni atlas, ZRSVN, 2013). Na podlagi Uredbe o ekološko pomembnih območjih, lahko iz priloge 1 in sicer v preglednici 1, razberemo, katera so ekološko pomembna območja Slovenije. Ekološko pomembna območja so označena z identifikacijskimi števili (id.št.). V tej uredbi je zapisano, da se ekološko pomembno območje: Lovrenc na Pohorju z identifikacijsko številko 47100 združi z ekološko pomembnim območjem: Pohorje (id.št.41200) (Uradni list RS, št. 48/04, 33/13 in 99/13). Torej preučevano območje Lovrenc na Pohorju spada tudi pod ekološko pomembna območja.

Po podatkih spletne strani Naravovarstvenega atlasa je območje Pohorja opredeljeno kot ekološko pomembno območje, zaradi razlogov kot so:

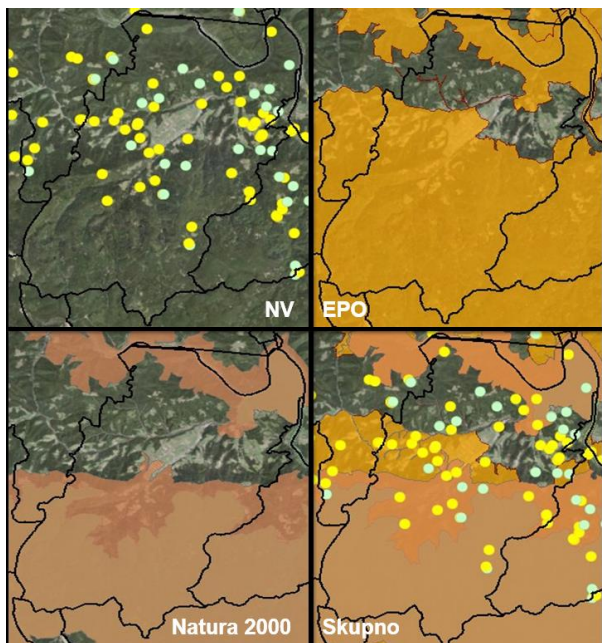
- Pohorje je obsežno gorsko območje in edino naše gorovje na silikatni geološki podlagi, hkrati je tudi del Centralnih Alp.
- Območje Pohorja ima veliko raznolikost habitatnih tipov kot so: travišča, bukovi in smrekovi gozdovi, ruševje, barjanska smrekovja, aktivna visoka ter prehodna barja in potoki.
- Prav tako je to območje redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst.
- Značilnost območja je najgostejše površinsko delovanje vodotokov v Sloveniji in veliko število endemitov.
- Značilni habitati površja so gorski iglasti gozdovi borealnega tipa, visoka barja, sekundarna travišča, jezera in povirja številnih potokov. Ti predstavljajo pomemben habitat za ogrožene in redke vrste ptic, zlasti koconogih kur in sov ter številnih kačjih pastirjev in ostalih nevretenčarjev.
- Na pobočjih prevladujejo mešani gozdovi in antropogena travišča. Gozdovi in travniki na dnu dolin predstavljajo habitate redkim in ogroženim vrstam metuljev (Naravovarstveni atlas, ZRSVN, 2013). Slika v nadaljevanju prikazuje Ekološko pomembna območja, prisotna na območju Lovrenca na Pohorju.

Slika 7: Ekološko pomembna območja, prisotna na območju Lovrenca na Pohorju.
(Vir: Atlas okolja).

3.3 Prekrivanje varovalnih režimov

Na podlagi predhodno navedenih virov zakonodaje, podatkov Naravovarstvenega atlasa in Atlasa okolja lahko razberemo, da se območje Lovrenc na Pohorju opredeljuje med naslednje tipe varovalnega režima: območja naravnih vrednot, ekološko pomembna območja in Naturo 2000. To pomeni, da območje Lovrenc na Pohorju spada v 3 izmed 4 tipov varovalnega režima. Slika 8 in preglednica 7 prikazujeta, kako se tipi varovalnih območij med seboj tudi prekrivajo.

Slika 8: Prekrivanje varovalnih območij na območju Lovrenc na Pohorju.
(Vir: Atlas okolja).

Preglednica 7: Prekrivanje varovalnih režimov, pod katere se uvršča Lovrenc na Pohorju.
(Vir: Naravovarstveni atlas, ZRSVN, 2013).

Prekrivanje varovalnih režimov			
Naravne vrednote: DA	Ekološko pomembna območja: DA	Območja Natura 2000: DA	Zavarovana območja: NE
<ul style="list-style-type: none"> • Lovrenc na Pohorju – ribnik. • Lovrenc na Pohorju – ribnika in mokrotni travnik. • Lovrenško barje. • Petrov vrh – gozd. • Štiblerjev vrh – gozd. • Tiho jezero. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lovrenc na Pohorju – ribnik. • Lovrenc na Pohorju – ribnika in mokrotni travnik. • Lovrenško barje. • Petrov vrh – gozd. • Štiblerjev vrh – gozd. • Tiho jezero. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lovrenc na Pohorju – ribnik. • Lovrenško barje. • Petrov vrh – gozd. • Štiblerjev vrh – gozd. • Tiho jezero. 	

Na podlagi preglednice 7 lahko razberemo, kako se vse naravne vrednote (z izjemo: ribnika in mokrotnega travnika) na območju Lovrenca na Pohorju uvrščajo še pod EP in Naturo 2000.

Ribnika in mokrotni travnik Lovrenca na Pohorju se uvrščata le med NV in EPO. Po podatkih Naravovarstvenega atlasa na območju Lovrenc na Pohorju ni ZO (Naravovarstveni atlas, ZRSVN, 2013).

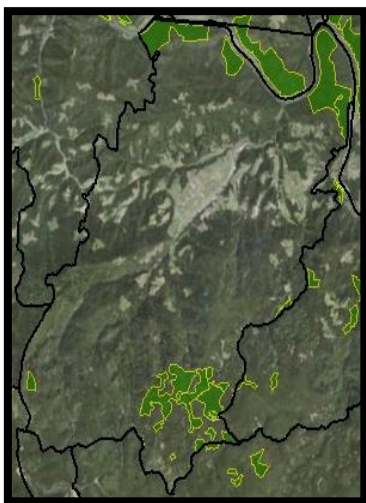
Preglednica 8: Delež površine območij Natura 2000, naravnih vrednot in ekološko pomembnih območij na ozemlju občine Lovrenc na Pohorju.

(Vir: glej prilogo B; ZRSVN, OE Maribor, 2016).

Natura 2000.	66, 83 %
Naravne vrednote.	6, 51 %
Ekološko pomembna območja.	77, 80 %

OBMOČJA VAROVALNIH GOZDOV

Na podlagi prostorskih podatkov Atlasa okolja (Atlas okolja, ARSO) lahko razberemo, da so na območju Lovrenc na Pohorju poleg posebnih oblik varovalnega režima tudi območja varovalnih gozdov. Slika 9 prikazuje z zeleno barvo označene varovalne gozdove na območju Lovrenc na Pohorju. V Uredbi o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom je opredeljen pomen varovalnih gozdov. Varovalni gozdovi imajo mnoge, kot že samo ime pove, varovalne funkcije. To so gozdovi, ki so izpostavljeni močnemu vetru, gozdovi, ki varujejo zemljišča pred erozijo in plazovi, gozdovi v kmetijski in primestni krajini, kjer je poudarjena izjemna funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti. Sem spadajo tudi gozdni pasovi, ki gozdove in zemljišča varujejo pred vetrom, vodo, zameti in plazovi ter gozdovi na zgornji meji gozdne vegetacije (Uradni list RS, št. 39/15).

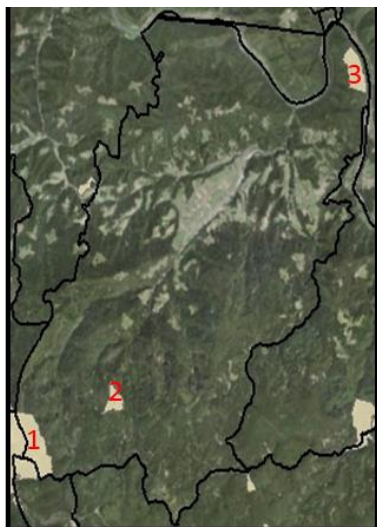

Slika 9: Varovalni gozdovi na območju Lovrenca na Pohorju.

(Vir: Atlas okolja).

GOZDNI REZERVATI

Na območju Lovrenca na Pohorju so prisotni trije gozdni rezervati: Lovrenška Jezera (št. rezervata: 1223); Plešič (št. rezervata: 1222); Ruta - Štiblerjev vrh (št. rezervata: 1227) (Atlas okolja, ARSO). Gozdni rezervati so v Uredbi o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom, opredeljeni kot gozdovi, ki imajo poseben namen in kjer je poudarjena izjemna raziskovalna funkcija. Tovrstni gozdovi so zaradi svoje razvojne faze in dosedanjega razvoja izjemno pomembni za namene raziskovanja, proučevanja in spremljanja naravnega razvoja gozdov, biotske raznovrstnosti, varstva naravnih vrednot in kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 39/15).

Slika 10: Prostorski prikaz gozdnih rezervatov na območju Lovrenca na Pohorju.

(Vir: Atlas okolja).

Slika 10 prikazuje z belo barvo označene gozdne rezervate območja Lovrenc na Pohorju (št.1: rezervat Lovrenških jezerih; št.2: rezervat Plešič; in št. 3: rezervat Ruta - Štiblerjev Vrh).

3.4. Kulturna dediščina preučevanega območja

Podatke o kulturnih znamenitostih območja Lovrenc na Pohorju smo pridobili na podlagi podatkov spletnega Registra nepremične kulturne dediščine ter portala občine Lovrenc na Pohorju. Celoten seznam enot nepremične kulturne dediščine Lovrenc na Pohorju je v prilogi Č.

Ambient cerkve sv. Lovrenca

Ambient cerkve sv. Lovrenca se je oblikoval med 15. in 19. stol. in sicer na prostoru v 11. stol. ustanovljenega benediktinskega samostana. Ambient sestavljajo župnijska cerkev, župnišče in mežnarija. Poleg naštetega dopolnjujejo ambient še pajštva in gospodarski poslopji. Po podatkih registra nepremične kulturne dediščine je spomenik lokalnega pomena (Register nepremične kulturne dediščine, 2016).

Cerkev sv. Lovrenca

Župnijska cerkev sv. Lovrenca, je cerkev po kateri je kraj dobil ime. Prve omembe cerkve so znane že iz leta 1184. Glede na to, da je bila cerkev večkrat obnovljena (Medmrežje 3), ima baročno opremo in učinkuje povsem baročno, kljub starejšim gradbenim fazam (romanski in gotski). Župnijska cerkev sv. Lovrenca je spomenik lokalnega pomena (Register nepremične kulturne dediščine, 2016).

Slika 11: Župnijska cerkev sv. Lovrenca.
(Foto: M. Črep, 2015).

Cerkev sv. Križa

V cerkvi je baročna oprema, ki naj bi bila delo Jožefa Holzingerja in je spomenik lokalnega pomena (Register nepremične kulturne dediščine, 2016).

Cerkev sv. Radegunde

Cerkev je bila zgrajena v 1. polovici 18. stol., vendar je v osnovi starejša. Oltarja in orgelska omara sta baročni, leta 1868 so k cerkvi prizidali še zakristijo in obokano ladjo. Je spomenik lokalnega pomena (Register nepremične kulturne dediščine, 2016).

Podružnična cerkev sv. Ignacija na Rdečem bregu

Prvotno je bila to lesena cerkev, ki so jo postavili benediktinci, leta 1769 so cerkev zidali (Medmrežje 3).

Župnijska cerkev Device Marije v Puščavi

Je romarska cerkev, ki predstavlja vrh umetnosti 17. stoletja v Podravju in je eden izmed najpomembnejših spomenikov poznorenesančne oz. zgodnjebaročne arhitekture na Slovenskem (Medmrežje 3).

Podružnična cerkev sv. Ane v Puščavi

Je nastala leta 1659, v sedanji stavbi je deloma baročna, deloma historična (Medmrežje 3).

Kip sv. Miklavža

»Baročno figuralno znamenje s kipom sv. Miklavža na podstavku«, je delo kiparja Jožefa Strauba, ki je svetnika upodobil kot škofa. Znamenje je zavarovano s pločevinasto baldahinasto strešico, na podstavku sta zapisani letnici 1824 in 1754. Kip sv. Miklavža je spomenik lokalnega pomena (Register nepremične kulturne dediščine, 2016).

Slika 12: Kip sv. Miklavža.
(Foto: M. Črep, 2015).

Domačija Ladejek (Ladejenkovo)

Severozahodno od trga v naselju Puša stoji pristna kmečka domačija – Ladejenkovo, katere obstoj naj bi segal v 15. stoletje (Medmrežje 4) in je spomenik lokalnega pomena. Domačijo Ladejek sestavljajo: lesena hiša, gospodarsko poslopje s kamnitim hlevom, nad katerim je lesen skedenj ter toplar (kozolec). Hiša je krita s skodlami in je dimničnega porekla, novejši podkleteni del hiše ima baročne značilnosti (Register nepremične kulturne dediščine, 2016). Hiša je v celoti lesena, grajena iz brun, ima kvadratna okna in je zaščitena z baročnimi kovanimi mrežami, njena ocenjena starost je okoli 500 let. Dimnica je bila ohranjena vse do prve svetovne vojne, nakar so stene pobelili z apnom, tla pa so ostala lesena (Medmrežje 4).

Slika 13: Domačija Ladejek.
(Foto: M. Črep, 2015).

Župnijska pajštva

Pajštva je sušilnica sadja in lana ter predstavlja pomemben etnološki spomenik Občine Lovrenc na Pohorju (Statistični urad Republike Slovenije, 2015). Pohorska pajštva stoji na območju med cerkvijo sv. Lovrenca in pokopališčem. Objekt je brez dimnika in je delno zidan, delno lesen. Streha je pokrita s staro opeko. Sestavljeno ostrešje je povezano z lesenimi klini, brez žebeljev. Notranjost je razdeljena na dva dela in sicer na predprostor in sušilnico. Sadje se je v preteklosti sušilo v notranjosti na posebnih derah, kurili pa so zunaj. Po pripovedi starejših krajanov naj bi bila pajštva stara več kot dvesto let (Medmrežje 5). Uporabljali so jo vaščani brez lastnih sušilnic. Je spomenik lokalnega pomena (Register nepremične kulturne dediščine, 2016).

Slika 14: Župnijska pajštva.
(Foto: M. Črep, 2015).

Gasnerjeva hiša

»Dominantna, nadstropno zidana in delno podkletena hiša, nekdanja gostilna, verjetno iz 1. pol. 19. stol. Pokriva jo visoka dvokapna streha. Pritličje je v celoti kapasto obokano. Ohranjeni so prvotni tlorisi in arhitekturni detajli (kamnit portal)« (Register nepremične kulturne dediščine, 2016).

Kiefferjeva vila

Vila je pritlično zidana in delno podkletena. Obstoje vile sega v začetek 20. stol., odlikuje jo vrsta tipičnih arhitekturnih detajlov, kot originalno stavbno pohištvo ter ohranjen prvotni tloris vile in delno ohranjen vrt. Vilo je zgradil nekdanji lastnik sosednje tovarne Friderik Kieffer (Register nepremične kulturne dediščine, 2016).

Čebelarski dom

Leta 1996 so za 75-let obstoja čebelarske organizacije zgradili čebelarski dom z gozdarsko in čebelarsko učno potjo. Gozdarska učna pot prikazuje avtohtone rastlinske vrste Pohorja. Čebelarska učna pot poleg medovitih rastlin prikazuje tudi zgodovinski razvoj panjskih sistemov: Kranjič, Kirarjev panj, AŽ panj, LR panj. V nekaterih panjih je uporabljeno steklo, da je možen pogled v notranjost (Medmrežje 6).

Slika 15: Čebelarski dom.
(Foto: M. Črep, 2015).

Penzion Bitner

Pri penzionu Bitner so na začetku 18. stoletja stale fužine, ki jih je leta 1811 odnesla poplava. Pozneje je na tem mestu Maksimiljan Andre postavil steklaro in jo leta 1841 prodal Andreju Tappeinerju, nakar so leta 1888 peči lovrenške steklarne prenehale delovati. Steklarska poslopja s pripadajočo posestvijo je nato leta 1894 dedoval Karel Büttner (ta je bil začetnik turizma v Lovrencu). Büttner je bil trgovec in je kupljena poslopja preuredil v penzion s kuhinjo, restavracijo, salonom in sobami za goste. Penzion Büttner je bil leta 1872 proglašen za evropsko klimatsko zdravilišče. Penzion je deloval samo v poletnem času, od maja do septembra. Zaradi bližajočih se političnih sprememb je lastnik, ki je bil avstro-ogrski državljani zaradi strahu, da mu bodo zaplenili premoženje, leta 1912 prodal ves kompleks svojemu prijatelju Jovanu Andrejeviću. Ta je imel v Lovrencu tudi svojo vrtnarijo, kjer je gojil nageljne. Po II. svetovni vojni so nacionalizirana poslopja penziona zasedali stanovalci. Leta 1952 je Turistično gostinsko podjetje Lovrenc ponovno odprlo prenovljen penzion. Po letu 1960 je vir turistov upadel, tako je Bitner postal gostilna, ki sedaj ne obratuje več (Medmrežje 7).

Lovrenška znamenja

V Lovrencu na Pohorju so v preteklosti ljudje postavljali razna znamenja, ki so se ohranila vse do danes. Tako lahko danes na tem območju zasledimo: 13 kapel, 6 zidanih znamenj, 5 stebrih znamenj, 29 križev, 1 figuralno znamenje in 26 drevesnih znamenj (Medmrežje 8). Lovrenška znamenja so del umetnostnozgodovinske preteklosti, velikokrat gre za izrazite likovne tvorbe. Ljudje so postavljali znamenja iz različnih razlogov, skozi stoletja so se spreminjali tudi motivi, zaradi katerih so ljudje postavljali znamenja. V srednjem veku so jih postavljali pretežno v spomin na nesrečne dogodke, nato se je v 17. stol. miselnost spremenila, s postavitvijo znamenja so se ljudje želeli vnaprej zavarovati pred nezgodami. Mnoga znamenja so bila postavljena v zahvalo za uslišane prošnje ob boleznih, vojnah in nesrečah (Vaupotič).

3.5 Vrste turizma in deležniki v turizmu na območju Lovrenca na Pohorju

TURIZEM NA KMETIJI

Na preučevanem območju se nahaja turistična kmetija Lipnik, kjer obiskovalcem nudijo prenočišča v apartmajih. Na razpolago imajo dva apartmaja, večjega za 6 oseb in manjšega za 3 osebe. V ponudbi imajo možnost samostojnega jezdenja ali jezdenja s spremstvom, na voljo so tudi vožnje s kočijo. Po dogovoru se lahko obiskovalci popeljejo s kočijo po Lovrencu (Medmrežje 9). Na območju občine so prisotne tudi kmetije, ki se ukvarjajo s pridelavo in prodajajo domačih izdelkov, ki predstavljajo potencial za razvoj turizma v občini.

Preglednica 9: Seznam kmetij na preučevanem območju in njihova dopolnilna dejavnost.

(Vir: Kristl, Mojca. 2016. [elektronska pošta]).

Ime kmetije	Dopolnilna dejavnost	Lokacija
Kmetija Kajak.	Domač sadni kruh, domača jajca, domač jabolčni kis, les.	Spodnji trg 34, Lovrenc na Pohorju.
Kmetija Soj, po domače Cink.	Prodaja sezonske zelenjave, jajc, mlečnih izdelkov, drv, lesa.	Recenjok 28, Lovrenc na Pohorju.
Kmetija Salus, po domače Trnjevk.	Prodaja svežega kravjega mleka na domu, prodaja drv.	Kumen 10, Lovrenc na Pohorju.
Kmetija Vener, po domače Ahaj.	Sečnja in spravilo lesa, prodaja telet.	Kumen 67, Lovrenc na Pohorju.

Poleg turistične kmetije Lipnik in ostalih kmetij, se na območju Lovrenca na Pohorju nahajajo tudi ekološke kmetije s priznanim certifikatom. V preglednici 10 so predstavljene ekološke kmetije z območja Lovrenc na Pohorju. Glede na to, da je na preučevanem območju velik delež ekoloških kmetij, menimo, da bi se bilo dobro usmeriti v njihovo promoviranje in jih vključiti v turistično ponudbo.

Preglednica 10: Seznam ekoloških kmetij na preučevanem območju in njihova dopolnilna dejavnost.

(Vir: Kristl, Mojca. 2016. [elektronska pošta]).

Ime kmetije	Dopolnilna dejavnost	Lokacija
Ekološka kmetija Goričan.	Reja cikastega goveda, prodaja skobljenega in žaganega lesa.	Činžat 1, Fala.
Ekološka kmetija Malajner, po domače Krošner.	Prirreja mladega govejega mesa z ekološkim poreklom.	Kumen 18, Lovrenc na Pohorju.
Ekološka kmetija Mlakar, po domače Dobnik.	Ogled kmetije in vožnja s kočijo.	Rdeči breg 29, Lovrenc na Pohorju.
Ekološka kmetija Sadonik.	EKO: kruh, testenine, keksi, jajca, sadje, zelenjava, piščanci.	Spodnji trg 42, Lovrenc na Pohorju.
Ekološka kmetija Šlaus, po domače Kogler.	Goveje meso, jajca, les.	Recenjok 10, Lovrenc na Pohorju.
Ekološka kmetija Šmid-Pečovnik, po domače Rebernik.	Ovčje meso, bučno olje, les.	Rdeči breg 8, Lovrenc na Pohorju.
Ekološka kmetija Šumer, po domače Pušnik.	Prodaja teletine »Pohorje beef«, sadjevec, jabolčni kis, sezonska zelenjava.	Kumen 44, Lovrenc na Pohorju.
Ekološka kmetija Topovšek.	Ovčje meso.	Činžat 29, Fala.

TURIZEM NA KOČI DOBNIK

Na preučevanem območju se nahaja Koča Dobnik, kjer obiskovalcem nudijo prenočišča. Koča se nahaja na 44 ha velikem posestvu, z vrtom in prostorom za žar ter paviljonom. V ponudbi imajo možnost najema prostora za piknike brez uporabe spalnih prostorov (Medmrežje 13).

TURISTIČNA PRIREDITEV – JEZERNIKOVI DNEVI

V poletnem času v občini Lovrenc na Pohorju izvajajo organizirane prireditve (dan odprtih vrat), ki trajajo po več dni in so jih poimenovali Jezernikovi dnevi. V tem času so organizirani razni pohodi, romanja, športne dejavnosti, delavnice za otroke in odrasle idr. (Medmrežje 10). Prvi Jezernikovi dnevi so se zgodili leta 1994 v počastitev 50. obletnice pregona nemške vojske, ko je leta 1944 Šerčerjeva brigada odgnala okupatorja iz naših gozdov in v Lovrencu vpeljala slovensko oblast. V počastitev tega dogodka so se zgodile mnoge kulturne in športne prireditve na posameznih lokacijah v kraju. S prvimi Jezernikovimi dnevi se je pričel tradicionalni pohod na Lovrenška jezera, ki predstavlja eno najstarejših in osrednjih prireditev Jezernikovih dnevov ter privablja vsako leto več ljudi iz vseh krajev Slovenije (Pernat, K. in Pernat A., 2013; interno gradivo).

VERSKI TURIZEM – ROMANJE V PUŠČAVI

V naselju Puščava poteka vsakoletno tradicionalno romanje v Puščavi in sicer na dan Marijinega vnebovzeta (15. avgusta) v cerkvi sv. Marije device in sovпада z Jezernikovimi dnevi, ki se dogajajo ravno v tem času. To tradicionalno romanje v Puščavi sega že v čas pred

Jezernikovimi dnevi in privablja veliko število vernikov iz celotne Slovenije kot tudi sosednjih držav (Pernat, K. in Pernat A., 2013; interno gradivo).

TURISTIČNO INFORMATIVNA PISARNA

V Turistično informativni pisarni, je mogoče dobiti različne informacije in letake. Ob pisarni je postavljena tudi tabla, s katere so razvidne kolesarske, pohodniške in pešpoti ter vse ostale pomembne točke in znamenitosti območja Lovrenc na Pohorju. Področje turizma pokriva Turistično društvo, ki tudi pripravlja različne programe za izlete, nudi strokovno usposobljene vodnike in skrbi za promocijo kraja na sejnih in prireditvah (Medmrežje 14). Pred Turistično informativno pisarno imajo poleg navedenega, omogočen dostop do informacij preko sodobne interaktivne table. Interaktivna tabla vsebuje opise posameznih turističnih zanimivosti v kraju. Na voljo so zapisi v angleškem in nemškem jeziku.

Slika 16: Turistično informativna pisarna Lovrenc na Pohorju.
(Foto: M. Črep, 2015).

Turistično društvo Lovrenc na Pohorju izvaja vodene ogledе. Ponudbe ogledov prilagodijo tudi željam obiskovalcev, kamor lahko vključijo tudi degustacije lokalne hrane (čebelarje pridelke idr.) (Turistično društvo Lovrenc na Pohorju in Turistično informativna pisarna, 2008; interno gradivo).

Preglednica 11: Ponudbe programov za obiskovalce.

(Vir: Turistično društvo Lovrenc na Pohorju in Turistično informativna pisarna, 2008; interno gradivo).

Ime programa	Znamenitosti	Trajanje programa
»KAKO JE BILO VČASIH« (primeren je za osnovnošolske otroke).	<ul style="list-style-type: none">• Ladejenkovo ali pajštva.• Čebelarski dom.	3–4 ure.
SPREHOD PO LOVRENCU.	<ul style="list-style-type: none">• Pajštva.• Cerkev Sv. Lovrenca.• Sv. Miklavž in trška slika.• Žaga na vodni pogon.• Čebelarski dom.	3–4 ure.
SKRB ZA OKOLJE.	<ul style="list-style-type: none">• Čistilna naprava.• Tovarna kos in srpov.• Zbirni center odpadkov.• Žaga na vodni pogon.	3 ure.
LOVRENŠKA ARHITEKTURA.	<ul style="list-style-type: none">• Cerkev v Puščavi.• Ladejenkovo.• Cerkev Sv. Lovrenca, Pajštva.• Sv. Miklavž in trške hiše.• Čebelarski dom.	3–4 ure.

3.6 Oblike rekreacije na območju Lovrenca na Pohorju

Na območju Lovrenca na Pohorju se odvija več različnih oblik rekreacije, najbolj pogosto zastopani sta pohodništvo in kolesarjenje. Rekreacija se izvaja na planinskih in kolesarskih poteh. Poleg teh imajo še učne in tematske poti ter poti za romarje.

3.6.1 Pohodništvo

Najpogosteje obiskane poti so:

Pot do sv. Ignacija na Rdečem bregu se prične v Lovrencu in poteka v dolino Slepnice, čez zg. Dobnik. Čas hoje je 1 ura in 30 minut (Medmrežje 12).

Pot do koč na Klopnem vrhu se prične v Lovrencu in poteka mimo penziona Juli in kmetije Grobelnik. Do koč na Klopnem vrhu lahko dostopamo tudi iz Lovrenca ob smučišču na Rothobo. Ti dve poti se nato združita. Čas hoje do koč na Klopnem vrhu je 2 uri (Medmrežje 12).

Pot do Lovrenških jezer lahko izvedemo iz treh lokacij: iz Lovrenca čez Vrelenk, ki traja 3 ure in 30 minut; dostop od Mašinžage pod Roglo, ki traja 1 uro in 30 minut; in dostop z Rogle, ki traja 1 uro in 15 minut (Medmrežje 12).

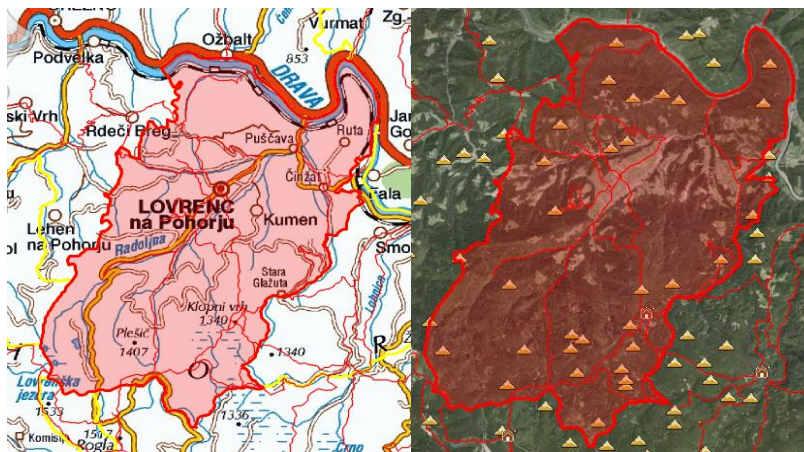
Pot na Koglerjev vrh je priljubljena sprehajalna točka zaradi razgleda na lovrenško kotlino. Pot na Koglerjev vrh je krožna in poteka v smeri: župnijske cerkve sv. Lovrenca – Hojnikove kapele – Koglerjevega vrha – kmetije Hožič – župnijske cerkve. Čas hoje je 1 ura (Medmrežje 12).

Pot na Štiblerjev vrh je krožna sprehajalna pot na Ruti, ki se začne pri železniški postaji Ruta, od koder dvesto metrov sledimo železnici, nato se pri razvalinah začnemo vzpenjati v hrib. Pot vodi vse do Štiblerjevega vrha, nato lahko nadaljujemo z vzponom na malo višji vrh – Lobnikov vrh od koder se spustimo proti kmetijam na južnem pobočju. Od tod naprej se spustimo po poti, ki je v bližini električnih daljnovodov nazaj do izhodišča. Čas hoje je 2 uri (Medmrežje 12).

Pred Turistično informativno pisarno na zemljevidu in na spletnih straneh Lovrenca na Pohorju imajo opisane in označene tudi poti, ki vodijo do Koče na pesku in na Ribniško koč, ki pa ne spadata pod občino Lovrenc na Pohorju. Speljane in označene poti na območja, ki so izven občine, kažejo na dobro povezavo z drugimi turističnimi območji.

Pot do Koče na pesku poteka iz Lovrenca mimo penziona Juli in čez Zgornjo brv in traja 3 ure. Do Koče na pesku lahko dostopamo tudi po gozdni cesti iz Lovrenca, ki je dolga 12 km (Medmrežje 12).

Pot do Ribniške koč lahko izvedemo iz treh lokacij: iz Lovrenca čez Vrelenk in Planinko, ki traja 5 ur; iz Ribnice na Pohorju, ki traja 2 uri; in po cesti iz Lovrenca skozi Lehen in Ribnico, ki je dolga 18 km (Medmrežje 12).

Slika 17: Prikaz pohodniških poti območja Lovrenc na Pohorju na zemljevidu geopedia.
(Vir: Geopedia).

Sliki zgoraj prikazujeta z rdečo barvo označene pohodniške poti in vrhove, ki se nahajajo na preučevanem območju. Iz spletnega portala geopedia.si smo pridobili podatke o višini vrhov: Štiblerjev vrh (648 m), Lobnikov vrh (705 m), Petrov vrh (591 m), Jurčičev vrh (838 m), Mlačnikov vrh (461m), Kamenik (546 m), Lamprehtov vrh (230 m), Turn (1261 m), Klopni vrh (1340 m), Bezjak (1114 m), Plešič (1407 m), Kamenitec (1317 m), Lasina (1412 m), Brvni vrh (1332 m), Kurji hrib (1315 m), Planinka (1391 m) (Geopedia, 2015).

3.6.2 Učne in tematske poti

Na območju Lovrenca na Pohorju imajo poleg planinskih in kolesarskih poti speljane tudi učne poti.

Gozdna učna pot Ruta je speljana tudi skozi gozdni rezervat Štiblerjev vrh in je dolga približno tri kilometre. Ob poti rastejo za Pohorje tuje drevesne vrste kot so: lawsonova pacipresa, duglazija in zeleni bor. (Medmrežje 11). Nastala je na pobudo »učiteljev in učencev Osnovne šole Lovrenc na Pohorju, gozdarjev Zavoda za gozdove Slovenije, Krajevne enote Lovrenc na Pohorju, lovcev Lovske družine Puščava in Turističnega društva Lovrenc na Pohorju« (Kosjek, A. ml., Kosjek, A. st., 2004; interno gradivo). Pot je krožna in označena s smerokazi ter oznakami v obliki rumenega gamsa na zeleni krožni podlagi. Z lesenimi tablami je označenih 12 vsebinskih postankov in drevesne vrste, ki jih pohodniki lahko srečajo ob poti. Na območju učne poti Ruta so poudarjene tri funkcije:

- Varovalna funkcija, namreč gozd na strmih pobočjih preprečuje erozijo.
- Biotopska funkcija, zaradi življenjskega prostora številnih v gozdu živečih živali.
- Zaščitna funkcija, saj je ob vznožju Rute speljana železnica, katero gozd varuje pred plazovi. S postavitvijo učne poti je tamkajšnji gozd dobil vzgojno in turistično funkcijo. Iz gospodarjenja je izločen gozdni rezervat, ki ima raziskovalno vlogo (Kosjek, A. ml., Kosjek, A. st., 2004; interno gradivo).

Gozdarska učna pot je postavljena ob čebelarskem domu in prikazuje avtohtone – domorodne rastlinske vrste Pohorja (Medmrežje 6).

Čebelarska učna pot je postavljena ob čebelarskem domu in prikazuje poleg medovitih rastlin tudi zgodovinski razvoj panjskih sistemov: Kranjič, Kirarjev panj, AŽ panj, LR panj (Medmrežje 6).

3.6.3 Kolesarjenje

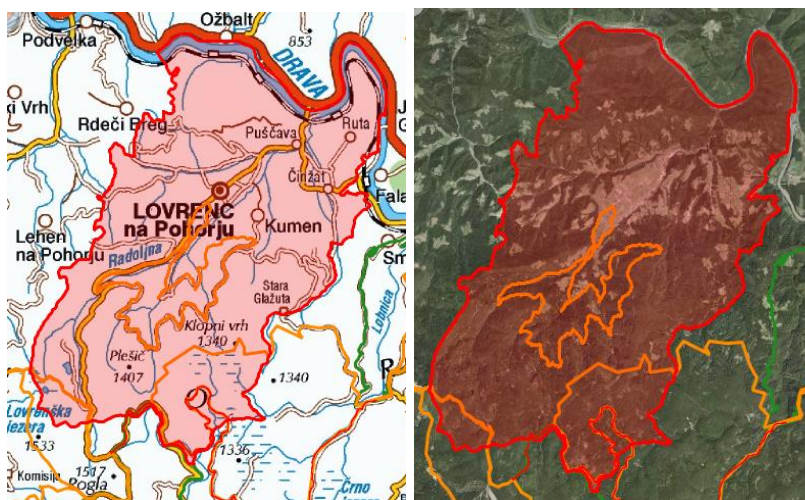
Na območju Lovrenca na Pohorju je poleg pohodništva prisotno tudi kolesarjenje. Preglednica spodaj prikazuje kolesarske poti, ki se nahajajo na območju Občine Lovrenc na Pohorju. Pričetek spodaj navedenih kolesarskih tur je pred turistično informativno pisarno.

Preglednica 12: Kolesarske poti, ki potekajo po območju Lovrenca na Pohorju.

(Vir: Medmrežje 11).

Tura	Težavnost	Dolžina	Vzpon	Najvišja točka poti	Podlaga
Okoli naselja Lovrenc na Pohorju.	Zelo lahka.	10,8 km.	190 m.	549 m.	Asfalt/makadam.
Rdeči breg.	Lahka.	15,9 km.	350 m.	655 m.	Asfalt/makadam.
Recenjak.	Lahka.	17,5 km.	500 m.	894 m.	Asfalt/makadam.
Kumen.	Srednje težka.	28,3 km.	870 m.	1056 m.	Asfalt/makadam.

Na spletni strani občine Lovrenc na Pohorju je mogoč vpogled v kolesarsko karto Pohorja, kjer je predstavljena – Pohorska kolesarska transverzala.

Slika 18: Prikaz kolesarskih poti na območju Lovrenca na Pohorju na zemljevidu geopedia.

(Vir: Geopedia).

Sliki zgoraj prikazujeta z oranžno barvo označene kolesarske poti po območju Lovrenca na Pohorju.

4 MATERIALI IN METODE DE LA

Pri izdelavi magistrskega dela smo v začetni fazi raziskovanja uporabili deskriptivno metodo dela za opis domačih in tujih virov in literature ter za opis preučevanega območja in predstavitev primerov dobrih praks. Poleg tega smo v začetku uporabili metodo klasifikacije, kjer so opredeljeni najpogosteje uporabljeni izrazi v magistrskem delu.

Uporabili smo komparativno metodo, s katero smo primerjali smernice trajnostnega turizma različnih avtorjev, z namenom odkrivanja podobnosti in razlik med smernicami.

Raziskovano območje smo si ogledali na terenu. Namen terenskega dela je bilo pridobiti boljši vpogled v problematiko, ki smo jo skozi magistrsko delo obravnavali. Fotografirali smo naravne in kulturne znamenitosti preučevanega območja. Terensko delo je med drugim vključevalo izvedbo intervjujev, ki smo jih izvedli s ključnimi deležniki preučevanega območja občine Lovrenc na Pohorju. V okviru raziskave smo izvedli pol strukturirane intervjuje. To je tip intervjuja z vnaprej postavljenimi vprašanji, katere smo prilagodili področju poznavanja posameznega intervjuvanca. Vprašanja so bila odprtega in zaprtega tipa. Namen intervjujev je bil pridobiti informacije, o trenutnem stanju rekreacije in turizma na preučevanem območju. Intervjuji so bili izvedeni med novembrom 2015 in februarjem 2016. Udeleženci intervjujev so bili:

Mojca Kristl, Svetovalka za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposlena na Občini Lovrenc na Pohorju; zaposlena na Turistično informativni pisarni Lovrenca na Pohorju; predsednica Turističnega društva Lovrenc na Pohorju; predsednik Planinskega društva Lovrenc na Pohorju, predsednik Kolesarskega društva Lovrenc na Pohorju; lastnik turistične kmetije Lipnik; predsednica Čebelarskega društva Lovrenc na Pohorju. Podatke vezane na območje Lovrenških jezer, smo pridobili od zaposlenega na Zavodu za gozdove Slovenj Gradec in Zavodu RS za varstvo narave, OE Maribor. Med drugim smo uporabili kavzalno (ne-eksperimentalno) metodo za interpretacijo podatkov z uporabo intervjujev.

Za podrobno predstavitev preučevanega območja smo uporabili karte Atlasa okolja, s katerimi smo označili naravne vrednote. S pomočjo Naravovarstvenega atlasa smo prikazali, katere so oblike varovanja okolja, kamor uvrščamo preučevano območje. S pomočjo Geopedie pa smo prikazali, katere pohodniške in kolesarske poti potekajo na tem območju.

V razpravi smo uporabili metodo kompilacije, kjer smo predstavili najpomembnejše ugotovitve tujih avtorjev, ki smo jih predstavljali skozi celotno raziskovalno delo. Na podlagi naših in njihovih ugotovitev ter primerjav smo skušali predstaviti nekatera nova spoznanja.

5 REZULTATI

V tem poglavju so predstavljeni rezultati našega raziskovalnega dela. Namen dela je bil, da na osnovi prebranih študij in analiz oblikujemo smernice in predloge oz. priporočila za sonaravni razvoj rekreacije in turizma na območju občine Lovrenc na Pohorju. Izbrali smo pristop, ki je za naše območje raziskovanja najbolj primeren in sicer kombinacijo različnih pristopov k raziskovanju. Poleg tega smo v tem delu magistrskega dela poudarili okoljski del pred ostalima komponentama, saj je pri sonaravnem razvoju primarno prav okolje. Medtem ko moramo pri trajnostnem razvoju, upoštevati enakomerno obravnavo treh razvojnih komponent: gospodarske, socialne in okoljske (Uradni list RS, št. 2/04, 57/12 in 17/15).

5.1 Smernice in predlogi za razvoj potencialnih sonaravnih aktivnosti rekreacije in turizma na območju občine Lovrenc na Pohorju

Po (User's Manual ... (2007, 29) so informacije o turistični infrastrukturi kot npr. (nastanitvene zmogljivosti, zanimivosti, dejavnosti itd.) nekega območja pomembne za razumevanje njegovega potencialnega razvoja. Tako smo v okviru analize, kot prvi korak izvedli pridobivanje bistvenih informacij, s pregledom obstoječe literature, izvedbo intervjujev in fotografiranjem. Po smernicah (User's Manual ... (2007, 9 in 11) smo povzeli osnovni okvir načrtovanja turizma, kjer so avtorji opredelili osnovne faze in osnovni okvir strateškega načrtovanja, oboje smo združili in prilagodili preučevanemu območju. Za preučevano območje smo oblikovali naslednji osnovni okvir načrtovanja sonaravnega razvoja rekreacije in turizma:

Preglednica 13: Osnovni okvir načrtovanja sonaravnega razvoja rekreacije in turizma na območju občine Lovrenc na Pohorju.

(Vir: povzeto in prirejeno po: User's Manual ... 2007, 9 in 11).

Faze	Aktivnosti in smernice
1. Analiza trenutnega stanja okolja občine Lovrenc na Pohorju.	Pridobivanje bistvenih informacij: <ul style="list-style-type: none">- Pregled obstoječe literature (knjige in spletni viri).- Terenski ogled območja in fotografiranje.- Izvedba intervjujev z deležniki, ki delajo na področju turizma na območju občine Lovrenc na Pohorju.
2. Načrtovanje sonaravnega razvoja rekreacije in turizma na območju občine Lovrenc na Pohorju.	<ul style="list-style-type: none">- Oblikovanje vizije, ciljev.- Določitev in oblikovanje predlogov sonaravnih aktivnosti rekreacije in turizma, ki se bodo izvajale na območju občine Lovrenc na Pohorju.
3. Izvedba predlaganih aktivnosti za sonaravni razvoj turizma in rekreacije v občini Lovrenc na Pohorju.	Izvajanje predlaganih aktivnosti: <ul style="list-style-type: none">- za izboljšanje trenutnega stanja na področju turizma in rekreacije v občini Lovrenc na Pohorju.- za izvajanje sonaravnega turizma in rekreacije v občini Lovrenc na Pohorju. <p>*So podrobneje opisane v poglavju 5.2.</p>
4. Upravljanje.	V okviru upravljanja se izvaja monitoring okolja in obiska.

5.1.1 Analiza stanja turizma na preučevanem območju (faza 1)

Podrobna analiza trenutnega stanja okolja preučevanega območja je že predstavljena v poglavju 3 (Možnosti sonaravnega razvoja turizma in rekreacije v občini Lovrenc na Pohorju). V preglednici spodaj pa je predstavljena vsebina na področju turizma in rekreacije preučevanega območja.

Preglednica 14: Pregled ključnih segmentov preučevanega območja z vidika razvoja turizma in rekreacije.

Nastanitev	Turistična kmetija Lipnik. Koča Dobnik.
Naravne znamenitosti	Lovrenško barje. Lovrenc na Pohorju – ribnik. Lovrenc na Pohorju – ribnika in mokrotni travnik. Petrov vrh – gozd. Štiblerjev vrh – gozd. Tiho jezero. *NV, EPO, Natura 2000 (tipi varovalnih območij se med seboj tudi prekrivajo).
*Preučevano območje se opredeljuje med 3 tipe varovalnih režimov.	
Kulturne znamenitosti	Ambient cerkve sv. Lovrenca, Cerkev sv. Lovrenca, Cerkev sv. Križa, Cerkev sv. Radegunde, Podružnična cerkev sv. Ignacija na Rdečem bregu, Župnijska cerkev Device Marije v Puščavi, Podružnična cerkev sv. Ane v Puščavi, Kip sv. Miklavža, Ladejenkovo, Župnijska pajštva, Čebelarski dom, Penzion Bitner, Gasnerjeva hiša, Kiefferjeva vila, Lovrenška znamenja.
Ogledne vsebine	Čistilna naprava. Tovarna kos in srpov. Zbirni center odpadkov. Žaga na vodni pogon.
Rekreacija	Pohodništvo: <ul style="list-style-type: none"> • Pot do sv. Ignacija na rdečem bregu. • Koča na Klopnem vrhu. • Lovrenška jezera. • Koglerejv vrh. • Štiblerjev vrh (Medmrežje 12). Kolesarjenje: <ul style="list-style-type: none"> • Okoli naselja Lovrenc na Pohorju. • Rdeči breg. • Recenjok. • Kumen (Medmrežje 11).
Izobraževalne vsebine	<u>Učne poti:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Gozdna učna pot Ruta. • Gozdarska učna pot. • Čebelarska učna pot.
Ekološke kmetije	Ekološka kmetija Goričan. Ekološka kmetija Malajner, po domače Krošner. Ekološka kmetija Mlakar, po domače Dobnik. Ekološka kmetija Sadonik. Ekološka kmetija Šlaus, po domače Kogler. Ekološka kmetija Šmid-Pečovnik, po domače Rebernik. Ekološka kmetija Šumer, po domače Pušnik. Ekološka kmetija Topovšek.
Kmetije s prodajo domačih izdelkov	Kmetija Kasjak. Kmetija Sojč, po domače Cink. Kmetija Šlaus, po domače Trnjek. Kmetija Vaner, po domače Ahej.
Verski turizem	Vsakoletno tradicionalno romanje v Puščavi (15. avgusta) v cerkvi sv. Marije device.
Tradicionalne prireditve	Jezernikovi dnevi.

Preglednica 15: Podatki o prenočitvenih zmogljivostih v občini Lovrenc na Pohorju.

(Vir: citirano po SURS, 2017).

	2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	Št. objektov	Št. sob	Št. objektov	Št. sob	Št. objektov	Št. sob	Št. objektov	Št. sob	Št. objektov	Št. sob	Št. objektov	Št. sob	Št. objektov	Št. sob	Št. objektov	Št. sob	Št. objektov	Št. sob
Skupine nastanitvenih objektov – skupaj	...	3	...	7	...	7	...	7	...	9	...	9	...	10	...	10	...	11
Hoteli in podobni nastanitveni objekti	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Kampi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostali nastanitveni objekti	-	-	...	4	...	4	...	4	...	6	...	9	...	10	...	10	...	11

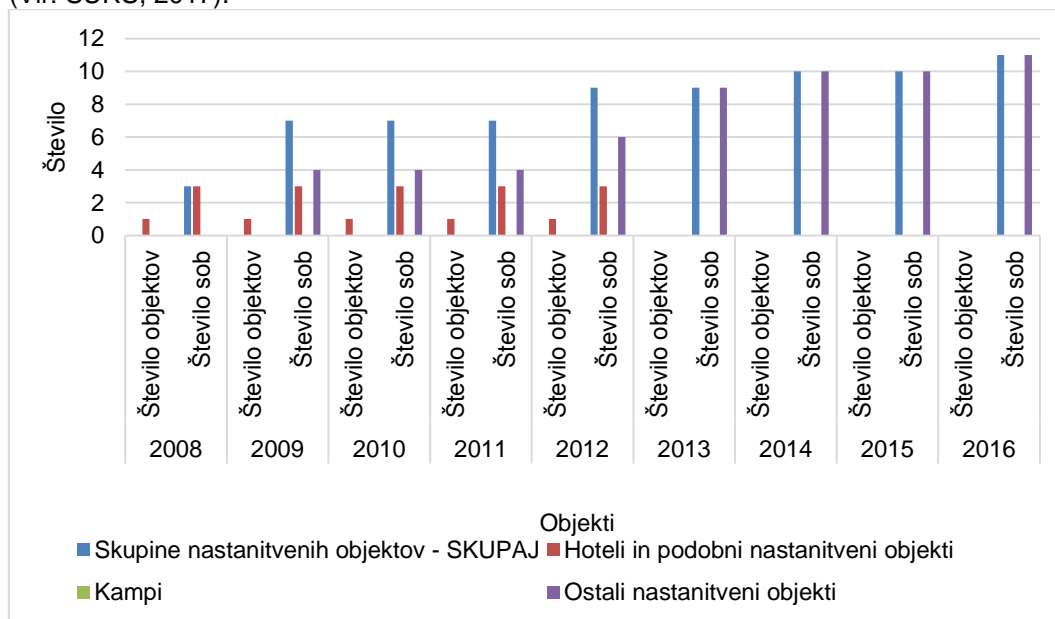
V podatkovnem portalu SI-STAT uporabljajo statistična znamenja:

- ni pojava
- ... ni podatka
- Z statistično zaupno
- M manj natančna ocena
- N za objavo premalo natančna ocena

Na podlagi preglednice zgoraj in grafa spodaj je razvidno, kako so se prenočitvene zmogljivosti v občini Lovrenc na Pohorju skozi leta večale. V letu 2008 so bile v občini Lovrenc na Pohorju na voljo 3 sobe, v letu 2016 pa jih je bilo na voljo 11. V času od leta 2008 do 2012 je bil v občini en nastanitveni objekt. Od leta 2013 naprej podatkov o številu nastanitvenih objektov ni zabeleženih.

Graf 1: Podatki o prenočitvenih zmogljivostih v občini Lovrenc na Pohorju.

(Vir: SURS, 2017).

5.1.2 Analiza intervjujev

V nadaljevanju je predstavljena analiza intervjujev. Namen je bil pridobiti informacije, o trenutnem stanju rekreacije in turizma na preučevanem območju.

Preglednica 16: Skupna analiza intervjujev 1.

Intervjuvani	Najpogosteje zastopane oblike rekreacije	Najpogosteje obiskane znamenitosti kraja	Prepoznavanje negativnih okoljskih učinkov turizma in rekreacije	Zaznavanje konfliktov med različnimi oblikami rekreacije
Zaposlena na Turistično informativni pisarni Lovrenca na Pohorju (LNP)	Pohodništvo. Kolesarjenje.	Lovrenška jezera. Jezernikovi dnevi.	Ne.	Ne.
Zaposlena na Občini Lovrenca na Pohorju	Pohodništvo. Gorsko kolesarjenje. Navadno kolesarjenje.	Pajštva. Lovrenška jezera. Jezernikovi dnevi. Romanje v Puščavi. Ladejenkovo. čebelarski dom.	Problem z motokrosisti.	Konflikt med vozniki motokrosov in štirikolesnikov z lovci in kmeti.
Predsednica Turističnega društva LNP	Pohodništvo. Kolesarjenje.	Pajštva. Ladejenkovo. Čebelarski dom. Cerkev sv. Lovrenca. Cerkev sv. Marije v Puščavi. Kip sv. Miklavža.	Ni negativnih vplivov.	Ne.
Predsednik Planinskega društva LNP	Vse troje naštetu. Pohodništvo. Kolesarjenje. Vožnje z motorji.	Romarska cerkev Device Marije v Puščavi. Čebelarski dom. Ladejenkovo. Narava s kolesarskimi in pohodniškimi potmi. Jezernikovi dnevi. Pajštva. Koncerti in razstave v cerkvi sv. Radegunde. Horuk na Klopni vrh. Pohod na Lovrenška jezera.	V samem Lovrencu ni toliko turistov, da bi lahko opazili negativne učinke na okolje.	Nekaj osebnih konfliktov planincev z motoristi.
Predsednik Kolesarskega društva LNP	Vse od zapsanega. Pohodništvo. Kolesarjenje. Vožnje z motorji.	Jezernikovi dnevi.	Ne zaznavam negativnih vplivov.	Nestrinjanje z lovci, ker smo čistili njihovo "infrastrukturo".
Lastnik turistične kmetije Lipnik	Kolesarjenje. Pohodništvo. Motorizem.	Cerkve (cerkev sv. Lovrenca).	Ne.	Ne.

Predsednica Čebelarskega društva LNP	Kolesarjenje. Planinarjenje.	Pajštva. Cerkev sv. Marije. Ladejenkovo. Čebelarski dom.	Ne.	Ne.
--------------------------------------	------------------------------	--	-----	-----

Na vprašanje, katere oblike rekreacije so v njihovem kraju najpogosteje zastopane, so vsi intervjuvani odgovorili, da sta najpogosteje zastopana pohodništvo in kolesarjenje. Eden od intervjuvanih je poleg teh omenil še motorizem.

Na vprašanje, katere znamenitosti kraja so najbolj obiskane in najbolj prepoznane s strani obiskovalcev, so intervjuvani izpostavili naslednje:

- Sakralni objekti – Cerkve (5 intervjuvanih).
- Pajštva (4 intervjuvani).
- Ladejenkovo (4 intervjuvani).
- Jezernikovi dnevi (4 intervjuvani).
- Čebelarski dom (4 intervjuvani).
- Lovrenška jezera (3 intervjuvani).

Na vprašanje, če v okolju prepoznajo negativne okoljske učinke turizma in rekreacije je le eden izmed intervjuvanih odgovoril z »Da« in sicer imajo probleme z motokrosisti (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl, Svetovalko za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposlena na Občini Lovrenc na Pohorju). Kot najpogostejši konflikt med različnimi oblikami rekreacije so izpostavili: konflikt lovcev, kmetov, in planincev z vozniki (motokrosisti, štirikolesniki). Ter konflikt Kolesarskega društva z lovci, zaradi čiščenja infrastrukture.

Preglednica 17: Skupna analiza intervjujev 2.

Intervjuvani	Povezanost med deležniki	Prispevek turistov k razvoju kraja in lokalne skupnosti	Prednosti kraja	Slabosti kraja
Zaposlena na Turistično informativni pisarni Lovrenc na Pohorju	Da. Z društvi, s ponudniki gostinskih storitev ter ponudnikom nočitev v našem kraju.	Da.	Lega kraja.	Slaba prometna povezava.
Zaposlena na Občini Lovrenc na Pohorju	Ne. Nismo dovolj povezani.	Da. Saj pomagajo pri prepoznavnosti kraja.	Čist zrak, neokrnjena narava in mir.	Slaba prometna infrastruktura.
Predsednica Turističnega društva LNP	Premalo.	V bistvu jih je malo.	Zrak, podnebje, neokrnjena narava.	Premalo gostov.
Predsednik Planinskega društva LNP	Praktično nismo.	Gospodarska priložnost za gostince, kmete in zaposlene pri organizaciji dogodkov in vodenju turistov.	Nove zaposlitve, ureditev okolja in dvig standarda s pridobivanjem evropskih sredstev.	Okoljski vplivi: povečan promet, hrup, obraba poti; varnostni vplivi: več tujcev v kraju.
Predsednik Kolesarskega društva LNP	Ni povezave, saj manjka vezni člen.	Ne, ker jih še ni v naš kraj.	Lokacija občine v objemu narave in gozdov.	Pasivnost managementa, ki kroji usodo občine, v smislu vzpodbujanja in

				povezovanja, ter kreativnosti.
Lastnik turistične kmetije Lipnik	Da, s turistično pisarno. Drugače pa smo premalo povezani.	Ne vem. Malo. Denar prinesejo in ne smetijo in k prepoznavanju Lovrenca.	Ne vem.	Premalo turistov.
Predsednica Čebelarkega društva LNP	Da, z vsemi društvi v kraju, sodelujemo tudi s šolo.	Da, z obiskom.	Zrak, lega, narava.	Pomanjkanje prenočišč, nimamo lokalov.

Na vprašanje ali so v občini na področju turizma dovolj medsebojno povezani, so odgovarjali sledeče: dva intervjuvana menita, da so povezani, medtem ko jih 5 meni, da so premalo povezani.

Zanimalo nas je mnenje intervjuvanih o tem, kakšen je prispevek turistov k razvoju kraja in lokalne skupnosti: trije intervjuvani menijo, da turisti prispevajo k razvoju kraja in lokalne skupnosti. Dva intervjuvana menita, da prispevajo malo. En intervjuvani meni, da ne prispevajo, saj jih ni v njihovem kraju ter eden izmed intervjuvanih ni podal direktnega odgovora, a je poudaril, da vidi gospodarske priložnosti za gostince, kmete ...

Intervjuvani so kot prednosti kraja izpostavili: neokrnjeno naravo (4 intervjuvani), zrak (3 intervjuvani), lega (3 intervjuvani). Kot slabosti kraja so izpostavili: slabo prometno infrastrukturo (2 intervjuvana), premalo turistov (2 intervjuvana), pasivnost managementa (1 intervjuvani), pomanjkanje prenočišč ter premalo lokalov (1 intervjuvani).

Preglednica 18: Predlogi intervjuvanih, kako bi se njihov kraj še dodatno razvil na področju turizma in rekreacije.

Intervjuvani	Predlogi
Zaposlena na Turistično informativni pisarni Lovrenc na Pohorju	Intervjuvana ni podala predlogov.
Zaposlena na Občini Lovrenc na Pohorju	»Gostinska ponudba domače hrane. Kmečki turizem s prenočitvami. Izposojevalnica koles. Oživitev stare obrti (npr. sušilnice sadja). Uvedba taborjenja »kamp place za avtodome, šotore«. Ureditev regionalne ceste do Rogle, da bi bila asfaltirana. Sprememba delovnega časa v Turistični informativni pisarni v času zime in poletja. Radi bi dvignili samooskrbo ekološko pridelane hrane. Kmetije s prenočišči.«
Predsednica Turističnega društva LNP	»Moralo bi se več promovirati ...«
Predsednik Planinskega društva LNP	»Potrebno je izboljšanje gostinske ponudbe. Potrebujemo kmečke turizme s prenočišči. Piknik prostore, parkirišče za avtodome. Označene kulturne in naravne znamenitosti ter tematske pohodne poti. Poligone za rekreacijo na prostem (adrenalinske kolesarske poti, kanjoning, plezalna stena). Tematske dogodke (npr. etnološki festival pri pajštvi, čebelarski dnevi, koncerti, rekreativna tekmovanja, bolj dodelani Jezernikovi dnevi).

	Razstavni prostor (muzej na prostem pri Ladejenku). Sodelovanje s sosednjimi kraji (Ruše, Ribnica, Rogla) ...«
Predsednik Kolesarskega društva LNP	»Ni povezave, saj manjka vezni člen, po moje na občinski ravni, ki bi bil spletišče za celoten splet aktivnosti, kolesarjev in ostalih aktivnih subjektov. Prav tako manjka paketna ponudba, v primeru kolesarstva izposoja koles ter možnost organiziranega vodenja tur. Kot sem že omenil manjka paket: - gastro ponudba - nočitvene zmogljivosti - izpostavljene in označene "poi" točke po občini - splet možnih aktivnosti (pohodi, kolesarske ture ...). S tem ne mislim ob rednem urniku izletov društev, ampak proti plačilu "just in time", ko dobimo interesno skupino v kraj.«
Lastnik turistične kmetije Lipnik	»Nekaj ustvariti. Premalo je promocije. Npr. Konjenica, da popotniki s konji prenočijo.«
Predsednica Čebelarskega društva LNP	»Več denarja, več idej, ni registriranega kmečkega turizma.«

Zanimali so nas predlogi intervjuvanih in sicer kako bi se njihov kraj na področju turizma in rekreacije lahko še dodatno razvil. Odgovor treh intervjuvanih je bil »kmečki turizem« oz. turizem na kmetiji, eden od intervjuvanih je bil podobnega mnenja in sicer, da manjka »paket izdelkov, ki bo nočitveno zmogljivost bogatil«, torej so bili štirje intervjuvani mnenja, da bi bilo v njihovem kraju potrebno povečati ponudbo prenočitvenih objektov. Dva intervjuvana sta izpostavila izboljšanje gostinske ponudbe in dva sta bila mnenja, da bi bilo treba kraj bolj promovirati. Ostali predlogi intervjuvanih so bili raznoliki.

5.1.3 Ostale ključne ugotovitve kvalitativnega dela raziskave

V tem delu so podani podatki mnenj intervjuvanih o trenutnem stanju rekreacije in turizma na preučevanem območju, ki sovpadajo z nekaterimi pomembnimi vprašanji glede nadaljnjega sonaravnega razvoja občine.

Kakšno je trenutno stanje v občini Lovrenc na Pohorju na področju turizma?

Na občini Lovrenc na Pohorju ocenjujejo stanje kot ne preveč dobro. Pri tem so izpostavili: »*pomanjkanje gostinske ponudbe in prenočitvenih kapacitet. Problem je tudi regionalna cesta do Rogle (državna cesta). Trudimo se, da bi bila čim prej asfaltirana.*« Turizma v občini ne nameravajo razširiti z novimi turističnimi objekti, temveč samo z že obstoječimi kmetijami, taborjenjem in kmečkim turizmom (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl, Svetovalko za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposleno na Občini Lovrenc na Pohorju).

Strategije zelenega turizma sicer nimajo, vendar njihova občina teži k ohranjanju narave, saj npr. nima težke industrije. Dela se tudi na tem, da bi v občini odprli lesno pridelovalni center, med drugim so v okviru projekta Hiking-biking »z Zavodom za turizem Maribor-Pohorje izvedli označbe kolesarskih in pohodniških poti, postavljena je bila tudi tabla na Čintažu kolesarskih in pohodniških poti« (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl, Svetovalko za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposleno na Občini Lovrenc na Pohorju). Za nadaljnji razvoj občine na področju turizma pa je v pripravi Strategija razvoja turizma v občini Lovrenc na Pohorju za obdobje 2016 – 2020.

V enem od intervjujev so izpostavili problematiko in sicer primer domačije Ladejek, katere gospodarsko poslopje se ruši. Problem predstavlja zlasti to, da je ta hiša v privatni lasti in nima več črne kuhinje, ampak so tam osebne stvari lastnika (glej prilogo A; intervju s predsednico Turističnega društva Lovrenc na Pohorju).

Ali je po območju Lovrenca na Pohorju prisotna dvonamenska raba planinskih in kolesarskih poti?

Po besedah predsednika Planinskega društva na preučevanem območju ni dvonamenske rabe poti, vendar na planinskem društvu ugotavljajo, da bi »za dvonamensko rabo bilo primernih le nekaj krajših odsekov, ker celotne poti zaradi naklonine in širine niso primerne. Pozvali smo tudi lokalno kolesarsko društvo, da smo pripravljene preveriti primernost poti za katere ocenjujejo, da bi bile zanimive za dvonamensko rabo« (glej prilogo A; intervju s predsednikom Planinskega društva Lovrenc na Pohorju).

Kateri obiskovalci prihajajo v Lovrenc na Pohorje?

Po besedah lastnika turistične kmetije Lipnik imajo največje število nočitev od maja do avgusta. Pri tem so izpostavili meseca julij in avgust. Pri njih prenočijo predvsem tuji turisti, kot so Avstrijci, Nemci, Poljaki, Italijani, Švicarji in Španci. Pravi, da je Slovenskih turistov malo. Nekateri obiskovalci/turisti se vračajo k njim vsako leto (glej prilogo A; intervju z lastnikom turistične kmetije Lipnik). Prav tako je Zaposlena na Turistično informativni pisarni Lovrenc na Pohorju omenila, da vodene izlete večinoma izvajajo za izletnike in obiskovalce iz drugih držav (glej prilogo A; intervju z zaposleno na Turistično informativni pisarni Lovrenc na Pohorju). V nadaljevanju smo prikazali podatke o prihodih in nočitvah domačih in tujih turistov v občini Lovrenc na Pohorju.

Preglednica 19: Podatki o prihodih in nočitvah domačih in tujih turistov v občini Lovrenc na Pohorju.

(Vir: citirano po SURS, 2017).

PRIHODI TURISTOV										
	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
DRŽAVE-SKUPAJ	58	90	z	z	z	z	284	237	231	386
DOMAČI	4	16	z	z	z	z	173	108	134	310
TUJI	54	74	z	z	z	z	111	129	97	76
PRENOČITVE TURISTOV										
	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
DRŽAVE-SKUPAJ	133	122	z	z	z	z	309	264	250	723
DOMAČI	4	19	z	z	z	z	180	108	137	431
TUJI	129	103	z	z	z	z	129	156	113	292

V podatkovnem portalu SI-STAT uporabljajo statistična znamenja:

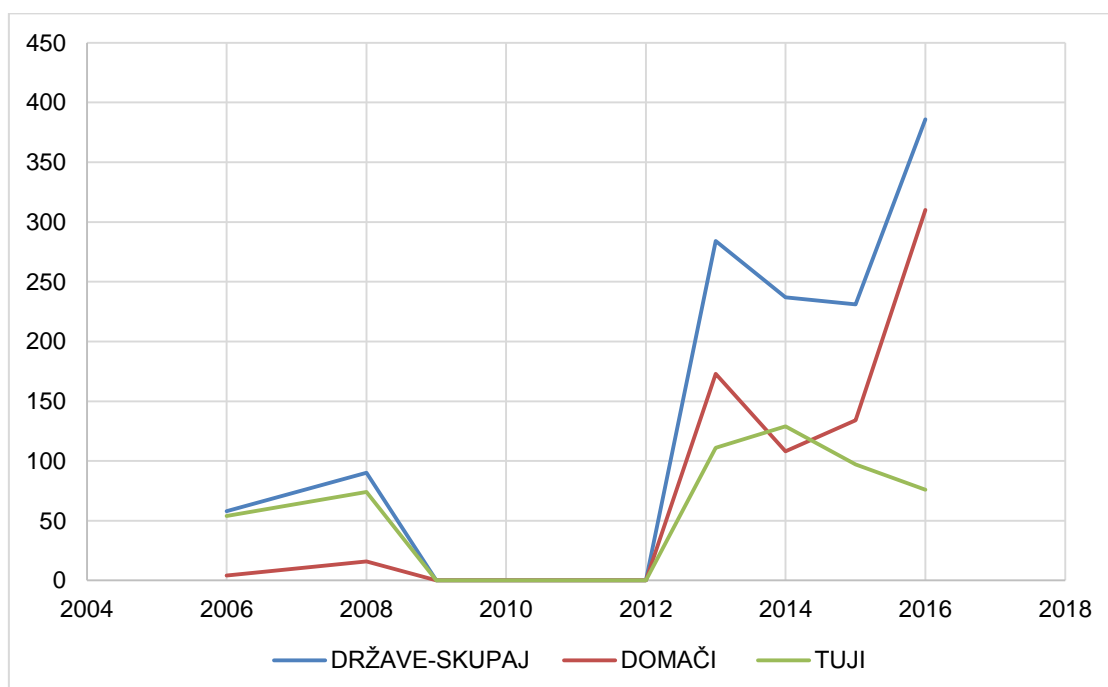
- ni pojava
- ... ni podatka
- z statistično zaupno
- M manj natančna ocena
- N za objavo premalo natančna ocena

Če primerjamo podatke o številu prihodov in nočitev tujih turistov s podatki domačih turistov, lahko vidimo, da je tako število prihodov kot nočitev domačih turistov večje od števila prihodov in nočitev tujih turistov. Z izjemo leta 2014, ko je bilo prihodov in nočitev tujih turistov večje od domačih. V letu 2016 se je število prihodov in prenočitev domačih turistov znatno povečalo v primerjavi s prejšnjimi leti. V letih 2015 in 2016 se je število prihodov tujih turistov zmanjšalo, medtem ko so se prenočitve tujih turistov v letih 2015 in 2016 povečale. Podatki o številu prihodov in prenočitev od leta 2009 do 2012 so v preglednici označeni z oznako (z), kar pomeni statistično zaupno.

Graf spodaj prikazuje, kako se je prihod tujih turistov v občino Lovrenc na Pohorju v letu 2016 zmanjšal, medtem ko se je prihod domačih znatno povečal. Upad krivulje v grafu od leta 2009 do 2012 ne kaže na zmanjšanje prihodov turistov, temveč ni podatkov, ker so statistično zaupni.

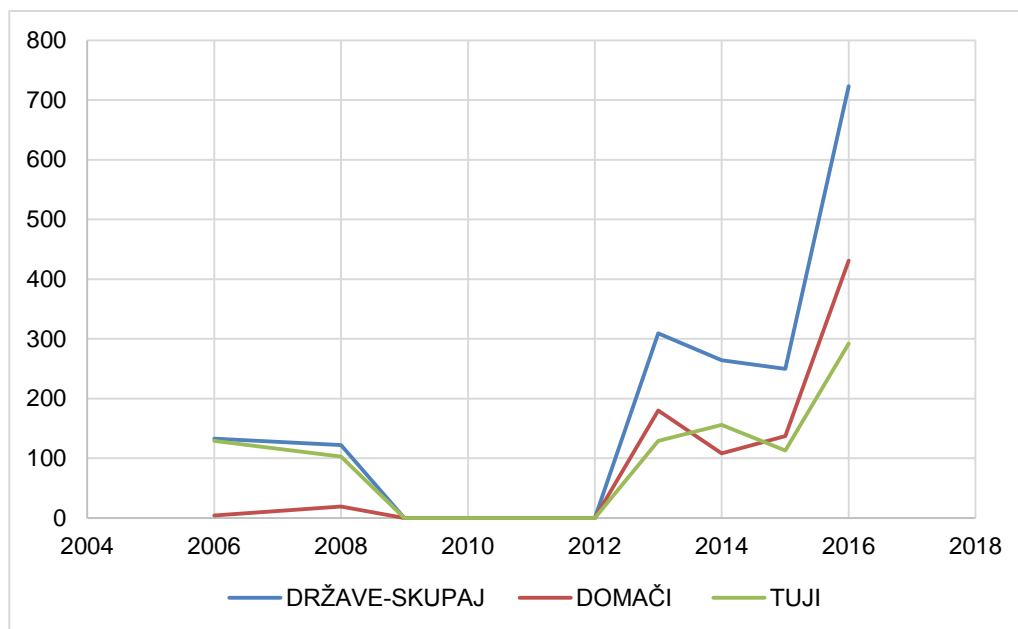
Graf 2: Prihodi domačih in tujih turistov v občini Lovrenc na Pohorju.

(Vir: SURS, 2017).

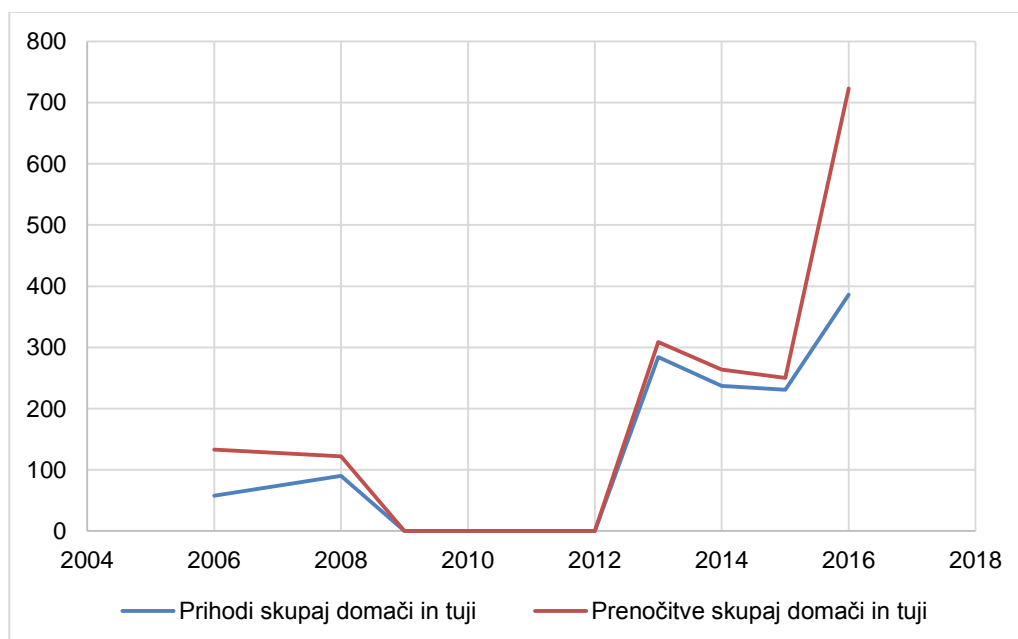
Graf spodaj prikazuje, kako se prenočitve domačih kot tujih turistov v občini Lovrenc na Pohorju v letu 2016 znatno povečale v primerjavi s preteklimi leti. Upad krivulje v grafu od leta 2009 do 2012 ne kaže na zmanjšanje prenočitev turistov, temveč ni podatkov, ker so statistično zaupni.

Graf 3: Prenočitve domačih in tujih turistov v občini Lovrenc na Pohorju.
(Vir: SURS, 2017).

Graf spodaj prikazuje, kako je občina Lovrenc na Pohorju v letu 2016 imela precej več nočitev kot prihodov.

Graf 4: Prihodi in prenočitve domačih in tujih turistov v občini Lovrenc na Pohorju.
(Vir: SURS, 2017).

Preglednica 20: Analiza prednosti, slabosti, tveganja in priložnosti sonaravnega razvoja turizma in rekreacije v Lovrencu na Pohorju (»SWOT« analiza).

<p style="text-align: center;">Prednosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naravno okolje. • Velika ohranjenost območja (spada med tri varovane oblike). • Številne planinske in kolesarske poti. • Tradicionalni Jezernikovi dnevi. • Številne kulturne znamenitosti. • Nepremična kulturna dediščina. • Številne ekološke kmetije. • Raznolikost ponudbe. • Prilagodljivost vodenih ogledov. • Večina znamenitosti je blizu in si jih je mogoče ogledati v kratkem času. 	<p style="text-align: center;">Priložnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sodelovanje in povezovanje s sosednjimi kraji. • Promoviranje kraja preko tujih turističnih agencij. • Spletno promoviranje za večjo prepoznavnost kraja. • Možnost dodatnih storitev.
<p style="text-align: center;">Slabosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Premalo turistov. • Slaba cesta iz smeri Rogla - Lovrenc. • Malo nočitvenih kapacitet. • Nezadostna povezanost med deležniki. • Premalo promocije kraja. • Slaba gostinska ponudba. • Neoznačenost nekaterih naravnih in kulturnih znamenitosti. • Pomanjkljivo predstavljena vsebina turizma na spletnih straneh. 	<p style="text-align: center;">Tveganja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Degradacija naravnega okolja. • Onesnaženost okolja (smeti, vandalizem). • Erozija pohodniških in kolesarskih poti. • Prenos invazivnih vrst. • Izginjanje ogroženih rastlinskih in živalskih vrst. • Premalo finančnih sredstev za razvoj območja.

5.1.4 Negativni vplivi turizma in rekreacije na preučevanem območju

Po podatkih Zavoda RS za varstvo narave (OE Maribor, 2016) so zaradi rekreacije in turizma na območju občine Lovrenc na Pohorju z vidika degradacije naravnih območij zaznane naslednje grožnje oz. aktivnosti:

- »vožnja z motornimi vozili v naravnem okolju (**poleti:** motokros/enduro motorji, štirikolesniki (ATV) – oboji vezani na brezpotja, vlake, ceste; avtomobili – vožnja na gozdnih cestah, ki so za promet zaprte z znaki in zapornicami, **pozimi:** vožnja s snežnimi sanmi na območju življenjskega prostora divjega petelina in ruševca (vezano na mokrišča in naravne vrednote državnega pomena – primer Lovrenška jezera))«;
- »nabiralništvo (predvsem gre za nabiranje gob in drugih gozdnih sadežev (borovnica, brusnica) na ožjem življenjskem območju divjega petelina – območja barij južno od

- Klopnega vrha, širše območje Lovrenških jezer; pretirano nabiranje zelišč (arnika ...) na območju koč na Klopnem vrhu);
- »pohodništvo (posebej izpostavljena so Lovrenška jezera, zato so bile poti (lesene brunčane) na tem območju obnovljene v letu 2012« (glej prilogo B; Zavod RS za varstvo narave, OE Maribor)«.

V nadaljevanju smo naredili analizo prepoznavanja negativnih okoljskih učinkov turizma in rekreacije za območje Lovrenških jezer, saj spadajo k preučevanemu območju.

Preglednica 21: Analiza prepoznavanja negativnih okoljskih učinkov turizma in rekreacije za območje Lovrenških jezer.

Izpraševani	Najpogosteje zastopane oblike rekreacije	Prepoznavanje negativnih okoljskih učinkov turizma in rekreacije
Zavod RS za varstvo narave, OE Maribor	Pohodništvo.	<ul style="list-style-type: none"> • »Vožnja s snežnimi sanmi na območju življenjskega prostora divjega petelina in ruševca (vezano na mokrišča in naravne vrednote državnega pomena – primer Lovrenška jezera).« • Nabiralništvo: nabiranje gob, borovnic, brusnic na ožjem življenjskem območju divjega petelina – širše območje Lovrenških jezer. • Pohodništvo: »posebej izpostavljena so Lovrenška jezera, zato so bile poti (lesene brunčane) na tem območju obnovljene v letu 2012.«
Zavod za gozdove Slovenj Gradec	Pohodništvo, ki je najštevilčnejše, sledi vožnja s kolesi, motorji in sanmi.	<ul style="list-style-type: none"> • »Hoja izven označenih poti, • Prevelika obremenitev okolja zaradi preštevilnega dnevnega obiska pohodnikov (podatki senzorjev) ob praznikih in lepih vikendih. • Vožnja z motornimi sanmi in kros motorji po mokriščih in ožjih »top« conah koconogih kur (veliki petelin, ruševca), • Nabiralništvo (borovnice, gobe). • Hrup je negativni učinek, ki ima lahko velike posledice. • Ravno tako plini, ki nastajajo pri motornih vozilih. • Kažejo se poškodbe na koreninah, pojavlja se poteptanost, na mokriščih in traviških nastajajo poškodbe na tleh od koles ...«
Predsednik Planinskega društva LNP	Pohodništvo, kolesarjenje, vožnja z motornimi vozili.	<ul style="list-style-type: none"> • Pohodništvo: gibanja izven označenih poti, smeti, hrupa, obrabe poti-erozije). • Kolesarjenje: na razmočenih poteh se močno poznajo kolesnice, voda ne odteka. • Motoristi in vozniki motornih sani: »pozimi se pripeljejo naravnost do jezer!«

Na podlagi preglednice zgoraj lahko sklepamo, da je območje Lovrenških jezer močno obremenjeno s tremi vrstami rekreacije na prostem in sicer s pohodništvom, kolesarjenjem in vožnjo z motornimi vozili v naravnem okolju.

Prepoznani so naslednji negativni okoljski učinki turizma in rekreacije z območja okolice Lovrenških jezer:

(1) Območje je močno obremenjeno s strani pohodništva. Kot ugotavlja zaposleni z zavoda za gozdove Slovenj Gradec (glej prilogo A) prihaja na območju Lovrenških jezer do *»prevelikih obremenitev okolja zaradi preštevilnega dnevnega obiska pohodnikov (podatki senzorjev) ob praznikih in lepih vikendih«* Lovrenška jezera so bila še posebej izpostavljena leta 2012, zato so poti (lesene brunčane) na tem območju v tem letu tudi obnovili (glej prilogo B; Zavod RS za varstvo narave, OE Maribor). Prav tako je problematična hoja izven označenih poti (glej prilogo A; intervju Zavod za gozdove Slovenj Gradec; intervju s predsednikom Planinskega društva LNP), smeti, hrup in obrabe poti-erozije; (glej prilogo A; intervju s predsednikom Planinskega društva LNP).

(2) Učinki na okolje s strani kolesarjenja se kažejo na mokriščih in traviščih, kjer nastajajo poškodbe na tleh od koles (glej prilogo A; Zavod za gozdove Slovenj Gradec). Predsednik Planinskega društva Lovrenc na Pohorju je izpostavil, da *»na razmočenih poteh se močno poznajo kolesnice, voda ne odteka«*.

(3) Območje je obremenjeno z vožnjo z motornimi vozili v naravnem okolju in sicer na območju življenjskega prostora koconogih kur (divji petelin, ruševac) (glej prilogo A in B; Zavod RS za varstvo narave, OE Maribor; Zavod za gozdove Slovenj Gradec). Problem predstavljajo *»Ravno tako plini, ki nastajajo pri motornih vozilih«* (glej prilogo A; Zavod za gozdove Slovenj Gradec). Predsednik Planinskega društva Lovrenc na Pohorju je izpostavil, da se motoristi in vozniki motornih sani: *»pozimi pripeljejo naravnost do jezer!«*.

(4) Območje je med drugim obremenjeno z nabiralništvom (borovnice in gobe) (glej prilogo A in B; Zavod za gozdove Slovenj Gradec; Zavod RS za varstvo narave, OE Maribor). In sicer na ožjem življenjskem območju divjega petelina – širše območje Lovrenških jezer (glej prilogo B; Zavod RS za varstvo narave, OE Maribor).

Izmed oblik rekreacij, ki predstavljajo največjo grožnjo za gozdne živali z območja Lovrenških jezer je intervjuvani Zavoda za gozdove SG izpostavil: vožnjo s kros motorji in motornimi sanmi. Od gozdnih živali, ki so še posebej izpostavljene negativnim vplivom zaradi obiskovalcev, je intervjuvani izpostavil: najbolj ogrožene zavarovane (Natura 2000) vrste, kot so veliki petelin in ruševac, od divjadi pa jelenjad, gamsi in srnjad. Pri tem je še dodal, da plašenje povzroča nepotrebno porabo energije zaradi gibanja živali in motenje reprodukcijskih ciklusov. V zadnjih 20 letih kažeta občutno zmanjšanje številčnosti prav divji petelin in ruševac (glej prilogo A; Zavod za gozdove Slovenj Gradec). Glede na to, da si površino območja Lovrenških jezer delijo kar štiri občine (Mislinja, Lovrenc na Pohorju, Zreče in Ribnica na Pohorju) (Vektorska baza katastrskih ..., 2004 v Actum in Zavod Republike Slovenije za varstvo narave 2011, 28), nas je zanimalo, kdo je upravljavec Lovrenških jezer. Po podatkih Zavoda RS za varstvo narave OE Maribor (glej prilogo B) je *»Naravna vrednota Lovrenška jezera večinoma v lasti države, razen južnega dela, ki spada pod lastništvo Občine Zreče. Pohodne brunčane poti in stolp (izgrajeno in obnovljeno v projektu WETMAN) na Lovrenških jezerih je bilo v letu 2014 predano v upravljanje Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov RS. Kar se tiče upravljanja samega območja, pa aktivnega upravljavca ni«*.

Na podlagi ocene stanja okolja preučevanega območja ugotavljamo, da je z vidika rekreacije in turizma najbolj problematično območje Lovrenških jezer. Na ostalih območjih občine Lovrenc na Pohorju je učinek rekreacije in turizma minimalen:

- *»V samem Lovrencu ni toliko turistov, da bi lahko opazili negativne učinke na okolje«* (glej prilogo A; intervju s predsednikom Planinskega društva Lovrenc na Pohorju, 2015).
- Le eden izmed intervjuvanih je odgovoril, da v okolju prepoznavajo negativne okoljske učinke in sicer imajo probleme z motokrosisti (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl,

Svetovalko za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposleno na Občini Lovrenc na Pohorju).

- Kot problematično so izpostavili še nabiralništvo (gob, borovnic, brusnic) na območjih barij južno od Klopnega vrha ter pretirano nabiranje arnike na območju koč na Klopnem vrhu (glej prilogo B; Zavod RS za varstvo narave, OE Maribor).

5.1.5 Načrtovanje sonaravnega turizma in rekreacije na preučevanem območju (faza 2)

Pri načrtovanju sonaravnega turizma in rekreacije na primeru preučevanega območja je potrebno upoštevati naslednje pravne podlage:

- Zakon o spodbujanju razvoja turizma. Uradni list RS, št. 2/04, 57/12 in 17/15.
- Zakon o ohranjanju narave. Uradni list RS, št. 96/2004.
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot. Uradni list RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10 in 23/15.
- Uredbo o ekološko pomembnih območjih. Uradni list RS, št. 48/04, 33/13 in 99/13.
- Uredbo o spremembah Uredbe o ekološko pomembnih območjih. Uradni list RS, št. 99/2013.
- Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). Uradni list RS, št. 49/2004.
- Uredbo o spremembah in dopolnitvah Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). Uradni list RS, št. 33/2013. Uredbo o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom. Uradni list RS, št. 39/15.
- Zakon o varstvu kulturne dediščine. Uradni list RS, št. 16/08.

Po Newsome in drugi (2013, 202) načrtovanje običajno vključuje določitev splošnih in specifičnih ciljev, ki določajo strategije, ukrepe ter izvajanje vodenja in pregled. Smernice po Secretariat of the Convention ... (2015) zahtevajo, da vsebuje načrt opredeljeno vizijo, ki predstavlja širok izkaz dolgoročne namere in s tem povezane splošne cilje. Na področju načrtovanja trajnostnega turizma tuji avtorji v svojih delih pogosto navajajo po dve vrsti ciljev: splošne cilje in specifične cilje npr. v delih po Newsome in drugi, 2013; Eagles in drugi, 2002; User's Manual ..., 2007; Secretariat of the Convention ..., 2015. V slovenski literaturi ti izrazi na področju načrtovanja trajnostnega turizma niso tako pogosti, temveč se uporablja izraz strateški cilji. Npr. strateški cilji so opredeljeni v Strategiji slovenskega turizma (Uradni list RS, št. 2/04, 57/12 in 17/15). V okviru načrtovanja potencialnih sonaravnih aktivnosti rekreacije in turizma preučevanega območja smo opredelili naslednjo vizijo in cilje:

VIZIJA: Območje Lovrenca na Pohorju bo prepoznaven primer dobre prakse sonaravnega razvoja rekreacije in turizma.

Preglednica 22: Predlagani cilji za sonaravni razvoj turizma in rekreacije na preučevanem območju.

CILJI	AKTIVNOSTI
Izvajanje sonaravnih aktivnosti na področju rekreacije in turizma.	Taborjenje, okoljsko izobraževanje, izboljšanje obstoječega stanja okolja in ohranjanje narave obstoječega stanja okolja.
Povečanje števila turistov.	S povečanjem turistične ponudbe in njenim oglaševanjem. S povečanjem nočitvenih zmogljivosti. Z izboljšanjem gostinske ponudbe. Z ureditvijo ceste iz smeri Rogla - Lovrenc.
Povečanje promocije kraja.	S povezavo s sosednjimi kraji in oglaševanjem preko spleta.
Povečanje števila tujih turistov.	Učne poti tudi za tuje turiste. Ti bi imeli vodeno učno pot v angleškem, italijanskem in nemškem jeziku.

5.1.6 Primeri dobre prakse na področju sonaravnega razvoja turizma in rekreacije

Izraz »najboljša praksa« se pogosto uporablja za sklicevanje na smernice in kodekse ravnanja. Čeprav je malo verjetno, da vsi dokumenti »najboljše prakse« predstavljajo ultimat. Predstavljajo pa pomemben trend v poslovanju in načrtovanju. Kot je bilo ugotovljeno, obstaja vedno več regulativnih smernic proizvedenih na mednarodni, nacionalni, državni in lokalni ravni, rezultati teh dokumentov služijo kot trenutni okvir načrtovanja razvoja turizma. Najboljša praksa pomeni tudi, da je treba izvesti nekatere vrste monitoringa in vrednotenja, na podlagi katerega se oceni ali je »najboljša možna praksa« bila v resnici dosežena, oziroma kaj je potrebno za izboljšanje prakse. Metodologija najboljše prakse vključuje vzpostavitev ustreznih kazalnikov uspešnosti za merjenje in določanje standardov, po katerih se lahko organizacije in organi ravnavajo ter jih tudi uporabljajo za kvalitetno upravljanje (Testoni, 2002).

V nadaljevanju so predstavljeni primeri dobre prakse s področja trajnostnega turizma in rekreacije. Obravnavali smo primere, ki so po prostoru/geografsko sorodni preučevanemu območju in imajo potencial, da se jih prenese v preučevano okolje.

Kot primer dobre prakse v Sloveniji navajamo projekt Gozdni selfness, ki je v letu 2014 prejel nagrado Snovalec za najbolj inovativno idejo v slovenskem turizmu. Program Gozdni selfness vključuje sprostitev, samozdravljenje in krepitev občutka samozadovoljstva v predelu cerkljanskih gozdov. V okviru programa se manjša skupina udeležencev s pomočjo strokovnjakov sprehodi skozi gozd po urejeni nezahtevni pohodniški poti. Obiskovalci na posameznih postojankah doživljajo zdravilno terapijo kot npr.: hojo po smrekovih iglicah, meditacijo, gibalne vaje sproščanja, okušanje lokalne in ekološko pridelane hrane, počitek na senenih balah idr. (Urad Vlade RS za komuniciranje in Umanotera, 2014, 29).

Za preučevano območje je značilno, da po strukturi kmetijskih površin prevladujejo travniške površine, trajni nasadi, njive in vrtovi (Medmrežje 1). V nadaljevanju navajamo primera dobre prakse, ki imata potencial, da se ju prenese na preučevano okolje. »Hiša zelišč«, ki se nahaja v Idrijskih Krnicah deluje po principu ekološke pridelave, ročno nabranih in naravno posušenih zelišč. V ponudbi imajo zeliščne izdelke kot so: čaji, medeni sirupi, kapljice, kisi, likerji. Svoje izdelke prodajajo tudi preko spleta (Hiša zelišč). Podjetje Sonnentor (Avstrija) je bilo ustanovljeno z namenom prodaje ekološko pridelanih zelišč in začimb na domačem in tujem trgu. Kasneje so v podjetju vpeljali nove izdelke: čajne mešanice, čokolado, olja, kozmetiko idr. (Urad Vlade RS za komuniciranje in Umanotera, 2014, 8).

Na podlagi intervjuja z gospo Mojco Kristl bi v občini *»radi dvignili samooskrbo, saj imamo dosti kmetov, v šoli se lahko vzame 20 % pridelkov ekološko pridelane hrane. V interesu nam je, da se čim več kmetij odloči za te dejavnosti«* (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl, Svetovalco za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposleno na Občini Lovrenc na Pohorju). Kot dober primer prakse samooskrbe z ekološko hrano in sodelovanje lokalne skupnosti je Krajinski park Du Pilat v Franciji, ki je v sodelovanju z lokalno skupnostjo ustvaril Pilat kmetijo. "Pilat kmetija" je kraj, kjer je prisotnih več kategorij proizvajalcev: kmetje, rejci, vinogradniki, itd. Kmetija prodaja njihove izdelke neposredno lokalnim prebivalcem po zelo ugodnih cenah. Prebivalci ob odkupu pridelka izvejo več o svojem parku in so prvi upravičenci oz. koristniki pobude. Pilat kmetija predstavlja uspešen primer partnerstva med Parkom, kmetovalci in prebivalci (Baltic Sea Region, programe 2007 – 2013, 5). Zanimiv primer dobre prakse je tudi turistična kmetija Medljan, kjer poleg nočitev in istrskih jedi ponujajo šolo jezdenja ali vodeno jezdenje po slovenski Istri. Poleg tega imajo obiskovalci možnost aktivnega bivanja na kmetiji, to, pomeni da lahko sodelujejo pri vsakodnevnem delu na kmetiji (Turistična kmetija Medljan).

Dober primer prakse, ki v svoji ponudbi zagotavlja raznolikost na različnih ravneh interesa obiskovalcev je center morskih ptic na Škotskem. Center vsebuje gradivo za otroke (enostavno prepoznavanje ptic, barvanje in risanje), možnosti, da ljudje uporabljajo center v svojem tempu, na statičnih zaslonih, displejih oz. prikazovalnikih, ki nudijo razlago, fotografije, tablo na dotik

in celo zagotavljanje informacij o raziskovalnih metodologijah ter s tem povezanih podatkov. (Newsome in drugi, 2013, 300). Ta primer prakse smo izbrali, saj menimo, da je ponudbo potrebno prilagajati različnim starostnim skupinam.

5.2 Predlogi aktivnosti za sonaravni razvoj turizma in rekreacije v občini Lovrenc na Pohorju

Nabor vseh predlogov intervjuvanih oz. predlogi lokalne skupnosti:

- Registriran turizem na kmetiji (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl, Svetovalko za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposleno na Občini Lovrenc na Pohorju; predsednikom Planinskega društva Lovrenc na Pohorju; predsednico Čebelarskega društva Lovrenc na Pohorju).
- Paket izdelkov, ki bo nočitveno zmogljivost bogatil (glej prilogo A; intervju s predsednikom Kolesarskega društva Lovrenc na Pohorju).
- Kmetije s prenočišči (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl, Svetovalko za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposleno na Občini Lovrenc na Pohorju).
- Večja promocija kraja (glej prilogo A; intervju z lastnikom turistične kmetije Lipnik; predsednico Turističnega društva Lovrenc na Pohorju).
- Gostinska ponudba domače hrane (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl, Svetovalko za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposleno na Občini Lovrenc na Pohorju; predsednikom Planinskega društva Lovrenc na Pohorju).
- Gastro ponudba (glej prilogo A; intervju s predsednikom Kolesarskega društva Lovrenc na Pohorju).
- Izposojevalnica koles (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl, Svetovalko za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposleno na Občini Lovrenc na Pohorju, in predsednikom Kolesarskega društva Lovrenc na Pohorju).
- Piknik prostori (glej prilogo A; intervju s predsednikom Planinskega društva Lovrenc na Pohorju).
- Parkirišče za avtodome (glej prilogo A; intervju s predsednikom Planinskega društva Lovrenc na Pohorju).
- Uvedba taborjenja: prostori za avtodome in šotore (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl, Svetovalko za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposleno na Občini Lovrenc na Pohorju).
- Označene kulturne in naravne znamenitosti ter tematske pohodne poti, (glej prilogo A; intervju s predsednikom Planinskega društva Lovrenc na Pohorju).
- Poligone za rekreacijo na prostem (adrenalinske kolesarske poti, kanjoning, plezalno steno) (glej prilogo A; intervju s predsednikom Planinskega društva Lovrenc na Pohorju).
- Tematske dogodke (npr. etnološki festival pri pajštvi, čebelarski dnevi, koncerti, rekreativna tekmovanja, bolj dodelani Jezernikovi dnevi) (glej prilogo A; intervju s predsednikom Planinskega društva Lovrenc na Pohorju).
- Razstavni prostor (muzej na prostem pri Ladejenku) (glej prilogo A; intervju s predsednikom Planinskega društva Lovrenc na Pohorju).
- Sodelovanje s sosednjimi kraji (Ruše, Ribnica, Rogla) (glej prilogo A; intervju s predsednikom Planinskega društva Lovrenc na Pohorju, 2015).
- Manjka vezni člen, ki bi bil spletišče za celoten splet aktivnosti, kolesarjev in ostalih aktivnih subjektov (glej prilogo A; intervju s predsednikom Kolesarskega društva Lovrenc na Pohorju).
- Možnost organiziranega vodenja (glej prilogo A; intervju s predsednikom Kolesarskega društva Lovrenc na Pohorju, 2015).
- Izpostavljene in označene "poi" točke po občini (glej prilogo A; intervju s predsednikom Kolesarskega društva Lovrenc na Pohorju).

- »Splet možnih aktivnosti (pohodi, kolesarske ture ...). proti plačilu "just in time"« (glej prilogo A; intervju s predsednikom Kolesarskega društva Lovrenc na Pohorju).
- Oživitev stare obrti (npr. sušilnica sadja) (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl, Svetovalko za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposleno na Občini Lovrenc na Pohorju).
- Ureditev regionalne ceste do Rogla, »da bi bila čim prej asfaltirana« (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl, Svetovalko za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposleno na Občini Lovrenc na Pohorju).
- Sprememba delovnega časa v Turistični informativni pisarni v času zime in poletja (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl, Svetovalko za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposleno na Občini Lovrenc na Pohorju).
- Radi bi dvignili samooskrbo ekološko pridelane hrane (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl, Svetovalko za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposleno na Občini Lovrenc na Pohorju).
- Konjenica, da popotniki s konji prenočijo (glej prilogo A; intervju z lastnikom turistične kmetije Lipnik).

Vsi predlogi intervjuvanih so v skladu s sonaravnim razvojem turizma in menimo, da bi bilo mogoče upoštevati prav vse predloge. Predlogi so dobri in kažejo na raznolikost ponudbe. Čeprav jih je veliko, se jih v primeru izvajanja porazdeli med ključne deležnike oz. med različna društva preučevanega območja ter ostale zainteresirane deležnike.

PREDLOGI IN AKTIVNOSTI ZA IZBOLJŠANJE TRENUTNEGA STANJA NA PODROČJU TURIZMA IN REKREACIJE V OBČINI LOVRENC NA POHORJU

Ureditev ceste Rogla - Lovrenc: Gospa Mojca Kristl, Svetovalka za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposlena na Občini Lovrenc na Pohorju (glej prilogo A) je kot enega izmed problemov in slabost občine izpostavila regionalno cesto do Rogla, za katero menijo, da bi morala biti asfaltirana. S tem se strinjamo in menimo, da bi asfaltirana cesta pripomogla k večjemu številu obiskov v sam Lovrenc. Poleg tega pot, ki teče od Rogla proti Lovrencu na Pohorju, na posameznih odcepih, nima oznak, kar predstavlja problem za tiste turiste, ki območja še niso obiskali.

Povečanje nočitvenih kapacitet: Štirje intervjuvani so bili menja, da bi v njihovem kraju bilo potrebno povečati ponudbo prenočitvenih objektov, trije so kot primer navedli turizem na kmetiji. Na podlagi dostopnih podatkov, sta na preučevanem območju na voljo dva prenočitvena objekta: kmetija Lipnik in Koča Dobnik. Tudi sami smo mnenja, da bi bilo potrebno povečati kapaciteto nočitev.

Povečati povezanost med deležniki v kraju: 5 intervjuvanih je bilo mnenja, da so v občini na področju turizma premalo povezani med seboj ter dva sta bila menja, da so povezani. Intervjuvani predsednik Kolesarskega društva Lovrenc na Pohorju je bil menja, »*da manjka vezni člen na občinski ravni, ki bi bil spletišče za celoten splet aktivnosti ...*«. S tem predlogom se strinjamo in menimo, da bi se deležniki različnih dejavnosti preučevanega območja morali bolj povezovati.

Sodelovanje s soslednimi kraji preučevanega območja: Intervjuvani predsednik Planinskega društva Lovrenc na Pohorju, je izmed predlogov podal »*sodelovanje s soslednimi kraji (Ruše, Ribnica, Rogla)*«, strinjamo se in menimo, da bi to bistveno pripomoglo k povečanju števila obiskov. Še posebej dobra bi bila povezava z Roglo in sicer ustrezne oznake na odcepih, kot smo že zgoraj omenili.

Dopolnitev gostinske ponudbe z domačo hrano: Trije intervjuvani so podali predlog, ki se nanaša na gostinsko ponudbo v njihovem kraju, s tem predlogom se strinjamo. Predlagamo, da bi bila lokacija gostišča v središču naselja Lovrenc na Pohorju. V svoji ponudbi bi ponujali tradicionalne lokalne jedi. Gostinska ponudba lokalnih jedi bi se morala oglaševati preko spletnih omrežij.

Ustrezna označba znamenitosti preučevanega območja: Intervjuvani predsednik Planinskega društva Lovrenc na Pohorju, je predlagal »označene kulturne in naravne znamenitosti ter tematske pohodne poti«. Na podlagi terenskega ogleda preučevanega območja, se s predlogi intervjuvanega strinjamo. V središču območja LNP je veliko naravnih in kulturnih znamenitosti, toda ni ustreznih oznak, ki vodijo turista do zelene točke. Menimo, da bi morale biti oznake na vseh odcepih. Posamezne lesene oznake v občini imajo zbledele napise, ki bi jih bilo potrebno obnoviti.

Posodobitve spletne strani preučevanega območja: Nekateri podatki se med seboj ne ujemajo (npr. katere poti so markirane in katere niso). Nekatero zanimivost preučevanega območja niso predstavljene na spletni strani občine, medtem ko ostale so, zato bi bilo dobro na spletno stran občine dodati opise tudi za: Trško sliko, žago na vodni pogon, čistilno napravo, tovarno kos in srpov ter zbirni center odpadkov. Naštete zanimivosti so namreč predstavljene v zgibanki, ki je na voljo v turistično informativni pisarni LNP (Žvancanje po Lovrencu na Pohorju), kjer so predstavljeni programi vodenih ogledov. Poleg naštetega bi bilo dobro, predstaviti ekološke in ostale kmetije s preučevanega območja. Na spletnih straneh bi lahko dodali opise poti do določenih naravnih in kulturnih znamenitosti.

Izdelava zemljevida celotne ponudbe preučevanega območja: Predlagamo izdelavo zemljevida, ki bi prikazoval vse naravne in kulturne znamenitosti. Ter opise poti do določenih točk.

Izdelava brošure Planinski vodnik po območju Lovrenca na Pohorju: Predlagamo izdelavo brošure, ki bi vsebovala opise planinskih poti, ki se začnejo pred turistično informativno pisarno.

Ponudba: Dobro bi bilo sestaviti in oblikovati dodatno turistično ponudbo. Predstaviti ogledne vsebine, rekreativne dejavnosti, gostinsko ponudbo, prireditve itd. Turistično ponudbo tudi dopolnjevati. Glede na to, da je na preučevanem območju velik delež ekoloških kmetij, menimo, da bi se bilo dobro usmeriti v njihovo promoviranje in jih vključiti v ponudbo. Poleg ekološkega kmetovanja bi lahko promovirali in v svojo ponudbo vključili verski turizem. Namreč analiza intervjujev je pokazala, da je preučevano območje najbolj prepoznavno po sakralnih objektih (cerkvah), kamor prihajajo tako domači kot tuji obiskovalci.

PREDLOGI IN AKTIVNOSTI ZA IZVAJANJE SONARAVNEGA TURIZMA IN REKREACIJE V OBČINI LOVRENC NA POHORJU

Spletno promoviranje za večjo prepoznavnost območja: Dobro bi bilo, predstaviti celotno ponudbo preučevanega območja z opisi in privlačnim slikovnim materialom v obliki zgibanke. Zgibanka bi bila objavljena na spletnih straneh v slovenskem, angleškem, nemškem in italijanskem jeziku. Poleg tega bi lahko območje promovirali na spletnih straneh:

- <http://www.sloveniaholidays.com/>
- <http://www.slotrips.si/>

Spletno promoviranje na tujem trgu: Predlagamo, da se Občina Lovrenc na Pohorju ter ostala društva preučevanega območja povežejo s tujimi turističnimi agencijami, organizacijami itd., ki promovirajo različne destinacije. Navajamo primer organizacij, s katerimi se lahko povežejo:

- Visit Europe: <http://www.visiteurope.com/en/>
- The International Ecotourism Society (TIES): <http://www.ecotourism.org/ties-overview>
- G Adventures: <https://www.gadventures.com/destinations/>

Postavitev izobraževalnega sistema malih kmetij: V izobraževalni sistem bi bilo vključenih več manjših kmetij, med katerimi razdalja ni prevelika. Izobraževalni sistem bi izgledal tako, da bi vsaka od kmetij imela drugačno vrsto dejavnosti in ponudbe. Na primer kmetijo s konji že imajo, k tej bi lahko priključili še kmetijo malih živali, kmetijo domačih zelišč in ostalih vrtnih pridelkov, kmetijo z rastlinsko čistilno napravo, kmetijo stare obrti ... kjer bi si obiskovalci (predvsem šolarji) ogledali več različnih stvari in pridobili nova znanja.

Izobraževanje o varovanju preučevanega območja: Ob ribniku (id. št. 7450), ki leži v bližine cerkve Sv. Lovrenca, bi lahko postavili tablo, v izobraževalne namene. Tabla bi poleg slikovnega materiala vsebovala zapise: pod katere varovane oblike spada ribnik; katere pomembe rastlinske in živalske vrste z vidika varovanja so tam prisotne; ter pomen ohranjanja ribnika kot naravne vrednote.

Povezava z izobraževalnimi ustanovami izven območja: Dobro sestavljen izobraževalni program, bi lahko promovirali in s tem povečali obiske (npr. učenci, bi na ta način dobili nova teoretična in praktična znanja).

Smiselno bi bilo izvajanje monitoringa: Štetja števila obiskovalcev ter izvajanje monitoringa pogosto uporabljenih poti preučevanega območja.

Coniranje na preučevanem območju: Sicer se coniranje najpogosteje izvaja v zavarovanih območjih, vendar v primeru široke ponudbe različnih rekreativnih dejavnosti npr. kampiranje, piknik prostori idr. je smiselno izvesti coniranje. Odvisno od raznolikosti izvajanih dejavnosti in intenzivnosti.

Prilagojena ponudba glede na starost: Dobro bi bilo, da bi se ponudba prilagodila glede na starostno kategorijo. Kot so izvedli v centru morskih ptic na Škotskem, kjer so v okviru raznolike ponudbe imeli na razpolago gradivo za otroke in informacije o raziskovalnih metodologijah ter s tem povezanih podatkov (Newsome in drugi, 2013, 300). Tako bi v sklopu prilagojene ponudbe imeli na voljo barvanje za otroke (npr. divjega petelina in ruševca ter ostale ogrožene živalske in rastlinske vrste z območja). Za odrasle pa podatke o raziskavah preučevanega območja npr. kolikšna je populacija ogroženih živalskih vrst, kako se to spreminja z leti. Ob tem bi lahko poudarili problematiko vožnje z vozili na območju Lovrenških jezer in s tem prispevali k ozaveščanju.

Učne poti za tuje turiste: Glede na podatke o številu prihodov in nočitev tujih turistov, ki prihajajo v občino Lovrenc na Pohorju (SURS, 2017) ter besedah lastnika turistične kmetije Lipnik (glej prilogo A; intervju z lastnikom turistične kmetije Lipnik), bi bilo dobro, že obstoječe učne poti opremiti z zapisi v angleškem, italijanskem in nemškem jeziku.

6 RAZPRAVA IN SKLEPI

Problem, ki smo ga v pričujočem magistrskem delu obravnavali je bil ugotoviti in predstaviti celoten potek načrtovanja trajnostnih aktivnosti rekreacije in turizma nekega območja. Na podlagi pregleda dosedanjih raziskav in sodobnih smernic tujih avtorjev smo oblikovali in predstavili kombinacijo različnih smernic za načrtovanje trajnostnega razvoja turizma in jih priredili za preučevano območje.

Ugotovili smo, da se pri načrtovanju potencialnih trajnostnih/sonaravnih rekreacijskih in turističnih aktivnosti, običajno zapiše načrt, vendar ne vedno. Načrtovanje običajno vključuje določitev ciljev, ti pa določajo strategije in ukrepe (Newsome in drugi, 2013). V Sloveniji se pri načrtovanju turizma za območja, ki so zavarovana, zapiše načrt upravljanja zavarovanega območja. Za vsa ostala območja pa strategija razvoja turizma (Uradni list RS, št. 96/2004). V okviru načrta ali strategije razvoja turizma se običajno zapiše osnovni okvir načrtovanja, ki je sestavljen iz več faz. V okviru načrtovanja se naprej izvede analiza obstoječega stanja okolja, kjer se zbira bistvene informacije o preučevanem območju. Na podlagi preučitve stanja okolja se oblikuje vizijo, cilje in predloge aktivnosti za izboljšanje trenutnega stanja okolja. Poleg naštetega se oblikujejo predlogi in aktivnosti za izvajanje trajnostnega turizma v bodoče. Torej ugotovili smo, da je celoten potek načrtovanja trajnostnih aktivnosti rekreacije in turizma nekega območja dolgotrajen in celovit proces, ki zahteva obsežnejše raziskave. Problem, ki se je tekom prebiranja literature pojavil je bil v nekaterih izrazih tuje in domače literature (npr. strategija, politika, cilji), saj ima vsaka svojo razlago.

Mnoge občine v Sloveniji imajo oblikovano strategijo razvoja turizma, za občino Lovrenc na Pohorju pa je še v pripravi in sicer Strategija razvoja turizma v občini Lovrenc na Pohorju za obdobje 2016–2020 (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl, Svetovalka za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposlena na Občini Lovrenc na Pohorju). Strategija slovenskega turizma izmed večih pomembnih področij opredeljuje analizo stanja turizma (Uradni list RS, št. 2/04, 57/12 in 17/15). Podobno navajajo tudi v smernicah po User's Manual ... (2007, 11), kjer v osnovnem okviru strateškega načrtovanja navajajo kot prvi korak zbiranje osnovnih informacij in pregled. V okviru magistrskega dela smo izvedli analizo oz. pregled trenutnega stanja okolja preučevanega območja, v okviru katere smo: zbirali informacije o stanju turizma in rekreacije na preučevanem območju; izvedli intervjuje s ključnimi deležniki; ter izvedli terenski ogled preučevanega območja. Z analizo trenutnega stanja okolja smo ugotovili, da ima preučevano območje mnoge naravne in kulturne zanimivosti. Prednost preučevanega območja je velika ohranjenost naravnega okolja, namreč po podatkih naravovarstvenega atlasa se preučevano območje opredeljuje v 3 tipe varovalnega režima: Naturo 2000, ekološko pomembna območja in območje naravnih vrednot. Ostale prednosti preučevanega območja so še: številne nepremične kulturne dediščine, tradicionalni Jezernikovi dnevi; prilagodljivost vodenih ogledov; večina znamenitosti lociranih v središču občine je blizu in jih je mogoče pogledati v kratkem času. Ugotovili smo, da na preučevanem območju izmed oblik rekreacije na prostem prevladujeta pohodništvo in kolesarjenje. Ker so po preučevanem območju speljane številne pohodniške in kolesarske poti nas je zanimalo, če je na območju prisotna dvonamenska raba planinskih in kolesarskih poti? Po besedah predsednika Planinskega društva na preučevanem območju ni dvonamenske rabe poti (glej prilogo A; intervju s predsednikom Planinskega društva Lovrenc na Pohorju).

Mnogi tuji avtorji npr. Eagles in drugi (2002); UNEP in WTO (2005); Secretariat of the Convention ... (2015) v svojih smernicah poudarjajo, da je pri načrtovanju trajnostnega turizma pomembno upoštevati mnenje zainteresiranih deležnikov. Namreč s pomočjo zainteresiranih deležnikov dobimo pomembne osnovne informacije. Po User's Manual ... (2007) so dobro obveščeni posamezniki lahko odličen vir informacij. Te informacije se zberejo na podlagi različnih metod kot npr. z vprašalniki in intervjuji (prav tam). V našem primeru so zainteresirani deležniki bili ključni deležniki preučevanega območja, s katerimi smo izvedli intervjuje: Mojca Kristl (Svetovalka za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo zaposlena na Občini Lovrenc na

Pohorju), zaposlena na Turistično informativni pisarni Lovrenc na Pohorju, predsednica Turističnega društva Lovrenc na Pohorju, predsednik Planinskega društva Lovrenc na Pohorju, predsednik Kolesarskega društva Lovrenc na Pohorju, lastnik turistične kmetije Lipnik in predsednica Čebelarskega društva Lovrenc na Pohorju. Podatke vezane na območje Lovrenških jezer smo pridobili od zaposlenega na Zavodu za gozdove Slovenj Gradec in Zavodu RS za varstvo narave, OE Maribor. Na podlagi njihovih odgovorov smo pridobili pomembne odgovore za raziskavo.

Kot najbolj obiskane in najbolj prepoznane znamenitosti kraja s strani obiskovalcev, so intervjuvani izpostavili sakralne objekte (cerkve), nato sledijo še Pajštva, Ladejenkovo, Jezernikovi dnevi, Čebelarski dom in Lovrenška jezera. Več kot polovica intervjuvanih meni, da so v občini na področju turizma premalo povezani med seboj. Mnenja intervjuvanih o prispevku turistov k razvoju kraja in lokalne skupnosti so bila raznolika: trije so bili menja, da turisti prispevajo k razvoju kraja in lokalne skupnosti; dva sta bila mnenja, da prispevajo malo; ter eden je bil mnenja, da ne prispevajo, saj jih ni v njihovem kraju. Zanimivo je predvsem to, da ima preučevano območje tudi kar nekaj obiskovalcev iz drugih držav. Po besedah lastnika turistične kmetije Lipnik pri njih prenočijo predvsem tuji turisti, kot so Avstrijci, Nemci, Poljaki, Italijani, Švicarji in Španci. Pravijo, da je Slovenskih turistov malo. Nekateri obiskovalci/turisti se vračajo k njim vsako leto (glej prilogo A; intervju z lastnikom turistične kmetije Lipnik). Prav tako je Zaposlena na Turistično informativni pisarni Lovrenc na Pohorju omenila, da vodene izlete večinoma izvajajo za izletnike in obiskovalce iz drugih držav (glej prilogo A; intervju z zaposleno na Turistično informativni pisarni Lovrenc na Pohorju). Če primerjamo podatke o številu prihodov in nočitev tujih turistov s podatki domačih turistov, lahko vidimo, da je tako število prihodov kot nočitev domačih turistov večje od števila prihodov in nočitev tujih turistov. Z rahlo izjemo v letu 2014, ko je bilo prihodov in nočitev tujih turistov več od domačih. V letu 2016 se je število prihodov in prenočitev domačih turistov znatno povečalo v primerjavi s prejšnjimi leti. V letih 2015 in 2016 se je število prihodov tujih turistov zmanjšalo, medtem ko so se prenočitve tujih turistov v letih 2015 in 2016 povečale. V letu 2016 so v občini imeli 386 skupnih prihodov (domačih in tujih obiskovalcev) ter 723 skupnih nočitev (domačih in tujih obiskovalcev). V času tradicionalnih Jezernikovih dni, prihajajo večinoma enodnevni obiskovalci in sicer iz kraja in okolice (glej prilogo A; intervju z Mojco Kristl, Svetovalko za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo, zaposlena na Občini Lovrenc na Pohorju). Iz intervjuja z lastnikom turistične kmetije Lipnik, smo izvedeli, da prihajajo k njim predvsem pohodniki in kolesarji. Največje število nočitev imajo od maja do avgusta. Goste pridobijo preko interneta ter »od ust do ust« (glej prilogo A; intervju z lastnikom turistične kmetije Lipnik).

Ugotovili smo, da je z vidika rekreacije in turizma najbolj problematično območje Lovrenških jezer. Na ostalih območjih občine Lovrenc na Pohorju je učinek rekreacije in turizma minimalen. Ugotovili smo, da je območje Lovrenških jezer obremenjeno s pohodništvom, nabiralništvom in z vožnjo z motornimi vozili v naravnem okolju in sicer na območju življenjskega prostora koconogih kur (divji petelin, ruševac) (glej prilogo A in B; Zavod RS za varstvo narave, OE Maribor; Zavod za gozdove Slovenj Gradec). Predsednik Planinskega društva Lovrenc na Pohorju je izpostavil, da se motoristi in vozniki motornih sani »*pozimi pripeljejo naravnost do jezer!*« Izmed oblik rekreacij, ki predstavljajo največjo grožnjo za gozdne živali z območja Lovrenških jezer je intervjuvani Zavoda za gozdove SG izpostavil vožnjo s kros motorji in motornimi sanmi. V zadnjih 20 letih kažeta občutno zmanjšanje številčnosti prav divji petelin in ruševac (glej prilogo A; Zavod za gozdove Slovenj Gradec). Zanimivo, je da do tega prihaja ravno na varovalnih območjih, še posebej zato, ker je v okolici Lovrenških jezer z napisi na informativnih tablah poudarjeno, da so tam prisotne ogrožene in zavarovane živalske ter rastlinske vrste. Poleg tega je območje opremljeno s tablam (na prevoznih cestah), ki opozarjajo na območje miru, zaradi tam živečih ogroženih živali. V enem od intervjujev so izpostavili drugo problematiko in sicer primer domačije Ladejek, katere gospodarsko poslopje se ruši. Problem predstavlja zlasti to, da je ta hiša v privatni lasti in nima več črne kuhinje, ampak so tam osebne stvari lastnika (glej prilogo A; intervju s predsednico Turističnega društva Lovrenc na Pohorju).

V okviru magistrskega dela smo na podlagi analize trenutnega stanja okolja preučevanega območja podali predloge in aktivnosti za izboljšanje trenutnega stanja na področju turizma in rekreacije. Med drugim smo podali predloge in aktivnosti za izvajanje nadaljnjih potencialnih aktivnosti rekreacije in turizma na preučevanem območju. Pri tem smo upoštevali tudi predloge ključnih deležnikov intervjujev oz. zainteresiranih strani. Kot je bilo iz intervjujev razvidno število obiskovalcev na območju Lovrenca na Pohorju ni tako veliko, da bi pri intervjuvanih deležnikih pustilo vtis, da prispevajo k razvoju kraja in lokalne skupnosti. Menimo, da bi ureditev ceste, ki teče od Rogle proti Lovrencu na Pohorju pripomogla k večjemu številu obiskov. Pot bi bilo potrebno urediti in jo asfaltirati. Poleg tega pot, ki teče od Rogle proti Lovrencu na Pohorju, na posameznih odcepih, nima oznak, kar predstavlja problem za tiste turiste, ki območja še niso obiskali. Te odcepe bi bilo potrebno označiti z ustreznimi oznakami. Na preučevanem območju bi bilo potrebno sestaviti za turiste privlačno turistično ponudbo, ki bi prispevala k večjemu pritoku turistov in jih dalj časa zadržala v kraju. Preučevano območje nima veliko nočitvenih kapacitet, trenutno sta na voljo dva ponudnika nastanitvev Turistična kmetija Lipnik in Koča Dobnik, zato bi bilo potrebno povečati nočitvene zmogljivosti in izboljšati gostinsko ponudbo v smislu tradicionalnih lokalnih jedi. Menimo, da bi se deležniki različnih dejavnosti preučevanega območja morali bolj povezovati. Zelo dobro bi bilo tudi sodelovanje s sosednjimi kraji preučevanega območja. Na podlagi terenskega ogleda preučevanega območja, smo ugotovili, da je v središču preučevanega območja veliko naravnih in kulturnih znamenitosti, toda ni ustreznih oznak, ki vodijo turista do zelene točke. Zato bi bilo dobro postaviti oznake na odcepih.

Glede na to, da je na območju Lovrenca na Pohorju kar nekaj ekoloških kmetij, menimo, da bi jih bilo dobro promovirati in jih vključiti v lokalno strategijo razvoja sonaravnega turizma. Menimo, da so ekološke kmetije neizkoriščen potencial za razvoj turizma v občini. V lokalno strategijo razvoja sonaravnega turizma bi lahko vključili tudi ostale kmetije s pridelavo in prodajajo domačih izdelkov. Kmetije s preučevanega območja bi se nato lahko tudi povezale z zainteresiranimi lokalnimi gostinci, ti bi od kmetij odkupili pridelke za pripravo tradicionalnih lokalnih jedi. Poleg ekološkega kmetovanja bi lahko v svojo ponudbo vključili in promovirali tudi verski turizem.

6.1 Sklep

Na podlagi pregleda literature in pregleda stanja okolja preučevanega območja ter analize intervjujev, smo skušali odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja.

Raziskovalno vprašanje 1: Katere ključne dejavnike je za sonaravni razvoj rekreacije in turizma na preučevanem območju potrebno upoštevati?

Upoštevati je potrebno naslednje dejavnike: geografske značilnosti območja (za občino je značilen hribovit svet Pohorja; ima kar 83,6 % površine pokrite z gozdovi; po strukturi kmetijskih površin prevladujejo travniške površine; v občini je prisotno ekološko kmetijstvo); obstoječe varovalne režime; kulturno dediščino; obstoječo turistično ponudbo; mnenje deležnikov, ki neposredno delujejo kot predstavniki turizma na območju občine Lovrenc na Pohorju; mnenje lokalnih prebivalcev o nadaljnjem razvoju turizma; zakonodajo in dobro oblikovano strategijo razvoja turizma.

Raziskovalno vprašanje 2: Po čem je preučevano območje najbolj prepoznavno s strani obiskovalcev?

Na podlagi analize intervjujev ključnih deležnikov smo ugotovili, da je preučevano območje najbolj prepoznavno po sakralnih objektih (cerkvah). Med manj prepoznavnimi so bila navedena Lovrenška jezera, kljub temu pa je bil negativni okoljski učinek obiska opazen ravno v okolici jezer. Torej bi lahko rekli, da so Lovrenška jezera tudi med bolj prepoznavnimi, čeprav jih intervjuvani niso izpostavili. Ko smo iskali odgovor na to vprašanje, smo prišli do zaključka, da bi za to raziskovalno vprašanje bila najbolj primerna metoda anketiranja. Namreč za boljše rezultate na to vprašanje bi bilo potrebno dobiti mnenje večjega števila ljudi. To raziskovalno vprašanje lahko potrdimo le delno.

Raziskovalno vprašanje 3: Kakšne učinke na okolje imajo obiskovalci na preučevanem območju?

Na podlagi ocene stanja okolja preučevanega območja smo ugotovili, da je z vidika rekreacije in turizma najbolj problematično območje Lovrenških jezer. Na ostalih območjih občine Lovrenc na Pohorju je učinek rekreacije in turizma minimalen.

Intervjuvane smo vprašali, če v okolju prepoznavajo negativne okoljske učinke turizma in rekreacije, le eden izmed intervjuvanih je odgovoril z da in sicer, imajo probleme z motokrosisti. Ostali intervjuvani negativnih okoljskih učinkov niso zaznali. Vključili smo še podatke ZRSVN OE MB, kjer se je kot problematično izkazalo nabiralništvo (gob, borovnic, brusnic) na območjih barij južno od Klopnega vrha ter pretirano nabiranje arnike na območju koč na Klopnem vrhu. Na podlagi tega ocenjujemo minimalni učinek rekreacije na preučevanem območju. Drugače lahko trdimo za območje Lovrenških jezer, kjer učinke rekreacije in turizma ne smemo zanemariti. Lovrenško barje se namreč uvršča pod tri naravovarstveno pomembna območja: Naturo 2000, ekološko pomembna območja in naravne vrednote. Po podatkih ZRSVN OE MB in Zavoda za gozdove SG se je na območju okolice Lovrenških jezer kot problematično izkazalo: pohodništvo (obremenitev okolja zaradi števila obiskovalcev) in nabiralništvo (gob, borovnic) ter vožnja z motornimi vozili v naravnem okolju.

Skozi raziskavo smo ugotovili, da je pri načrtovanju trajnostnih/sonaravnih aktivnosti bistvenega pomena prilagodljivost in sicer se moramo prilagajati okolju. Smernice in dobre prakse so v veliko pomoč, toda vsako območje ima svoje edinstvene značilnosti in je zato potrebo dejavnosti oz. aktivnosti prilagajati okolju. Med drugim ugotavljamo, da je pri načrtovanju trajnostnega/sonaravnega razvoja turizma zelo dobro vključiti strokovnjake, ki pokrivajo področje treh razvojnih komponent, ki jih je v okviru trajnostnega razvoja turizma potrebno upoštevati, to so gospodarska, socialna in okoljska komponenta.

7 POVZETEK

V magistrskem delu smo skušali oblikovati smernice in predloge aktivnosti za sonaravni razvoj rekreacije in turizma na območju občine Lovrenc na Pohorju. Na podlagi pregleda dosedanjih raziskav in sodobnih smernic tujih avtorjev smo oblikovali in predstavili kombinacijo različnih smernic za trajnostni razvoj turizma in jih priredili za preučevano območje. Med drugim smo izhajali predvsem iz slovenske zakonodaje in sicer Zakona o spodbujanju razvoja turizma, ki opredeljuje strategijo slovenskega turizma, ki predstavlja osnovni okvir načrtovanja trajnostnega razvoja turizma v Sloveniji. V okviru magistrskega dela smo izvedli pregled obstoječega stanja okolja preučevanega območja in izvedli intervjuje z deležniki, ki neposredno delujejo kot predstavniki turizma na območju občine Lovrenc na Pohorju ter na podlagi teh podatkov podali predloge za izboljšanje stanja.

Analiza intervjujev je pokazala, da je preučevano območje najbolj prepoznavno po sakralnih objektih in naravi. Sem prihajajo tako domači kot tudi tuji obiskovalci. V letu 2016 so v občini imeli 386 skupnih prihodov (domačih in tujih obiskovalcev) ter 723 skupnih nočitev (domačih in tujih obiskovalcev). Od rekreacije na prostem sta najpogosteje zastopana pohodništvo in kolesarjenje. Večjih negativnih okolijskih učinkov zaradi rekreacije in turizma ni zaznati, razen v okolici Lovrenških jezer, ki so obremenjena s pohodništvom, nabiralništvom gob in borovnic ter z vožnjo z motornimi vozili v naravi. Večina intervjuvanih je bila mnenja, da so v občini na področju turizma premalo povezani med seboj. Kot je bilo iz intervjujev razvidno število obiskovalcev na območju Lovrenca na Pohorju ni tako veliko, da bi pri intervjuvanih deležnikih pustilo vtis, da prispevajo k razvoju kraja in lokalne skupnosti. Za nadaljnji razvoj občine bi bilo dobro povečati sodelovanje med deležniki, povečati nočitvene zmogljivosti, spodbuditi dodatno turistično ponudbo, izboljšati gostinsko ponudbo in urediti cesto iz smeri Rogla - Lovrenc.

Ugotovili smo, da je pri načrtovanju trajnostnih/sonaravnih aktivnosti bistvenega pomena prilagodljivost in sicer se moramo prilagajati okolju. Smernice in dobre prakse so v veliko pomoč, toda vsako območje ima svoje edinstvene značilnosti in je zato potrebno dejavnosti oz. aktivnosti prilagajati okolju. Med drugim ugotavljamo, da je pri načrtovanju trajnostnega/sonaravnega razvoja turizma zelo dobro vključiti strokovnjake, ki pokrivajo področje treh razvojnih komponent, ki jih je v okviru trajnostnega razvoja turizma potrebno upoštevati, to so gospodarska, socialna in okoljska komponenta.

8 SUMMARY

This master's thesis focuses on the aim of developing guidelines and measures for sustainable development of recreation and tourism in the area of the municipality Lovrenc na Pohorju. Based on a review of the existing research and contemporary guidelines of foreign authors, a combination of various guidelines for sustainable development in tourism in general have been formed and presented in the thesis, which were also used in the case of the study area in the thesis. Among others, the thesis is mainly based on the Slovenian legislation, particularly on the act *Zakon o spodbujanju razvoja turizma* (Eng. *Tourism Promotion Act*) specifying the strategy of the Slovenian tourism, which is the basic framework for the planning of sustainable tourism in Slovenia. Within the thesis, the screening of the current state of the environment in the study area was made and interviews were conducted with the stakeholders who directly act as representatives of tourism in the municipality of Lovrenc na Pohorju. Arising from the data obtained in this survey we have made some suggestions how to improve the state of the environment there.

The interview analysis shows that the study area is most recognised by its sacral objects and nature. The place is visited not only by local people but also by foreign tourists. In 2016 the municipality had 386 total arrivals (domestic and foreign visitors) and 723 total overnight stays (domestic and foreign visitors). The most often represented outdoor recreation activities are hiking and cycling. There are no visible negative environmental impacts arising from recreation and tourism, except for the immediate surroundings of the lakes *Lovrenška jezera*, the area which is heavily burdened due to hiking, picking mushrooms and blueberries, and motorcycling in the nature. The majority of the interviewees are of the opinion that the municipality lacks the connectivity in its tourist activities. As evident from the above mentioned interviews, there are not so many visitors, i.t. tourists, in the area of Lovrenc na Pohorju that would leave a significant impression on the interviewed stakeholders in terms of their contribution to the development of the place and the local community. In order to develop the municipality in the future, it should encourage additional tourist activities, increase cooperation among the stakeholders, increase its accommodation capacities, improve the level of its catering services and to repair the road in the direction of Rogla - Lovrenc.

We have ascertained that flexibility to the environment is essential in the planning of sustainable activities. Guidelines and cases of good practice are of great help. However, each territory has its own unique features which is why all activities in place should be adjusted to this particular environment. Among others, it has also been found out that the process of the planning of sustainable tourism development should also involve experts to cover the three development components; economic, social and environmental. All of them should be taken into consideration within the sustainable tourism development.

9 VIRI, LITERATURA

Actum in Zavod Republike Slovenije za varstvo narave. 2011: Ekonomsko vrednotenje ekosistemskih storitev Lovrenških jezer. Medmrežje: http://www.zrsvn.si/dokumenti/64/2/2011/Vrednotenje_Lovrenskih_jezer_final_julij_2011_2476.pdf (9.11.2015).

Alič in Cviki. 2011: Uvod v turizem in destinacijski menedžment. Medmrežje: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/vs/Gradiva_ESS/Impletum/IMPLETUM_359VELNES_Uvod_Alic.pdf (15.1.2017).

Anderson, L. G., Roccliffe, S., Haddaway, N. R., & Dunn, A. M. (2015): The role of tourism and recreation in the spread of non-native species: a systematic review and meta-analysis. Medmrežje: <http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0140833> (25.3.2015).

Atlas okolja. ARSO. Medmrežje: http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso (28.10.2015).

Baltic Sea Region, programe 2007–2013: European Regional Development Fund. Parks and Benefits. Collection of examples in the field of sustainable tourism. Medmrežje: <http://www.europarc.org/wp-content/uploads/2015/05/2012-Parks-and-Benefits-COLLECTION-OF-EXAMPLES-IN-THE-FIELD-OF-SUSTAINABLE-TOURISM.pdf> (27.11.2015).

Bahadir, A. M., Duca, G. (2009). The role of ecological chemistry in pollution research and sustainable development. Netherlands, Springer, str. V.

Cigale, D. 2004: Okoljski učinki turizma in rekreacije. Geografski zbornik, 51,4. Medmrežje: http://zgs.zrc-sazu.si/Portals/8/Geografski_obzornik/go_2004_4.pdf (30.7.2017).

Dabphet, S.: The key stakeholders in the implementation of sustainable tourism development in two rural towns of thailand. Medmrežje: http://www.ijbts-journal.com/images/main_1366796758/0029-Siripen.pdf (2.6.2016).

Davenport, J., Switalski, T. A. 2006: Chapter 14: Environmental impacts of transport, related to tourism and leisure activities. Department of zoology, ecology and plant science. University college Cork, Cork, Ireland. Medmrežje: http://www.wildlandscpr.org/files/d_Switalski_2006_Enviro_impacts_of_transport_0.pdf (25.3.2015).

Eagles, P. F., McCool, S. F., & Haynes, C. D. 2002: Sustainable tourism in protected areas: Guidelines for planning and management (No. 8). IUCN. Medmrežje: http://cmsdata.iucn.org/downloads/pag_008.pdf (29.7.2015).

Ekološke kmetije po Sloveniji. Medmrežje: <http://xn--ekoloke-kmetije-96c.si/> (26.5.2016).

G Adventures. Medmrežje: <https://www.gadventures.com/destinations/> (25.1.2017).

Geffroy, B., Samia, D. S., Bessa, E., & Blumstein, D. T. (2015). How nature-based tourism might increase prey vulnerability to predators. *Trends in ecology & evolution*, 30 (12), str. 755–765.

Geopedia. 2015: Medmrežje: http://www.geopedia.si/#T105_x532434.32_y152528.83000000002_s12_b2 (1.8.2015).

Geopedia. 2015: Pohodniške poti. Medmrežje: http://www.geopedia.si/#T184_F408:167_x532434.32_y152528.83000000002_s12_b4 (2.8.2015).

Geopedia. 2015: Pohodniške poti. Ortofoto. Medmrežje: http://www.geopedia.si/#T184_x532434.32_y152528.83000000002_s12_b2 (2.8.2015).

Geopedia. 2015: Kolesarske poti. Medmrežje: http://www.geopedia.si/#T1044_x532434.32_y152528.83000000002_s12_b4 (2.8.2015).

Geopedia, 2015: Kolesarske poti. Ortofoto. Medmrežje: http://www.geopedia.si/#T1044_x532434.32_y152528.83000000002_s12_b2 (2.8.2015).

Geoprostor. 2015: Medmrežje: http://www.geoprostor.net/piso/ewmap.asp?obcina=LOVRENC_NA_POHORJU (1.8.2015).

Hiša zelišč. Medmrežje: <http://www.hisa-zelisc.si/o-nas> (19.7.2017).

Lah, A. (2002). *Okoljski pojavi in pojmi*. Ljubljana, Svet za varstvo okolja Republike Slovenije, 175–176 str.

Mahanta, M. G. D. (2014). Ecotourism and Dibru-Saikhowa National Park. *Journal of Agriculture and Life Sciences* Vol, 1(1).

Mavri, R. 2013: Prisotnost in sprejemljivost različnih oblik rekreacije na zavarovanih območjih v Triglavskem narodnem parku. Medmrežje: <http://www.s-bts.kr.edus.si/uploads/media/07-Mavri-S.pdf> (5.1.2018).

Mlač in drugi (2002). Planinski terminološki slovar. Slovensko-angleško-nemško-francosko-italijanski slovar planinskega, alpinističnega, plezalskega izrazja. Ljubljana, Založba ZRC SAZU, 61–239 str.

Mrak, I. (2009). *Sonaravni razvoj turizma in rekreacije v visokogorju: doktorsko delo*. Filozofska fak., Oddelek za geografijo, Ljubljana, 62 str.

Naravovarstveni atlas. ZRSVN. 2013: Medmrežje: <http://www.naravovarstveni-atlas.si/nvajavni/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ> (11.8.2015).

Newsome, D., Moore, S. A., & Dowling, R. K. (2012). *Natural area tourism: Ecology, impacts and management* (Vol. 58). Channel view publications, 1–254 str.

Pickering, C. M., Rossi, S., & Barros, A. (2011). Assessing the impacts of mountain biking and hiking on subalpine grassland in Australia using an experimental protocol. *Journal of environmental management*, 92 (12), str. 3049–3057.

Pickering, C. M., Hill, W., Newsome, D., & Leung, Y. F. (2010). Comparing hiking, mountain biking and horse riding impacts on vegetation and soils in Australia and the United States of America. *Journal of environmental management*, 91 (3), str. 551–562. Medmrežje: <https://www.uvm.edu/~snrvtdc/trails/ComparingHikingMtnBikingHorseRidingImpacts.pdf> (25.3.2015).

Plut, D. (2004). *Zeleni planet?: prebivalstvo, energija in okolje v 21. stoletju*. Radovljica, Didakta, 233 str.

Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot. Uradni list RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10 in 23/15. Medmrežje: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV6035> (25.8.2015).

Program upravljanja območij Natura 2000 (2015 - 2020). Medmrežje: http://www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/PUN_ProgramNatura.pdf (13.6.2016).

Register nepremične kulturne dediščine. 2016: Seznam iskanih enot nepremične kulturne dediščine. Medmrežje: <http://rkd.situla.org/> (30.4.2016).

Secretariat of the Convention on Biological Diversity. 2015: Tourism supporting Biodiversity - A Manual on applying the CBD Guidelines on Biodiversity and Tourism Development. Montreal. Medmrežje: <https://www.cbd.int/tourism/doc/tourism-manual-2015-en.pdf> (9.11.2015).

Sloveniaholidays. Medmrežje: <http://www.sloveniaholidays.com/> (25.1.2017).

Slotrips. Medmrežje: <http://www.slotrips.si/> (25.1.2017).

Strategija razvoja slovenskega turizma 2012-2016. Medmrežje: http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizemstrategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf (24.1.2017).

Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021. Medmrežje: http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/Strategija_turizem_koncno_5.10.2017.pdf (18.10.2017).

Statistični urad Republike Slovenije (SURS). 2015: Občina Lovrenc na Pohorju. Medmrežje: <http://www.stat.si/obcine/sl/2015/Municip/Index/89> (21.7.2015).

Statistični urad Republike Slovenije (SURS). 2017: Podatki o prenočitvenih zmogljivostih v občini Lovrenc na Pohorju. Medmrežje: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2164504S&ti=&path=../Database/Ekonoms ko/21_gostinstvo_turizem/02_21645_nastanitev_letno/&lang=2 (5.1.2018).

Statistični urad Republike Slovenije (SURS). 2017: Podatki o prihodih in nočitvah domačih in tujih turistov v občini Lovrenc na Pohorju. Medmrežje: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2164507S&ti=&path=../Database/Ekonoms ko/21_gostinstvo_turizem/02_21645_nastanitev_letno/&lang=2 (5.1.2018).

Tavčar, M. I. (2009). *Management in organizacija: 1 Sinteza konceptov organizacije kot instrumenta in kot skupnosti interesov*. Koper, Univerza na Primorskem, Fakulteta za management Koper, 126–129 str.

Testoni, L. (2002): "Best practice" & guidelines: planning tools for sustainable coastal tourism in Australia?. In *Proceedings of the 1999 International Symposium on Coastal and Marine Tourism: Balancing Tourism and Conservation: April 26-29, 1999 Vancouver, British Columbia, Canada* (p. 81). Washington Sea Grant Program. Medmrežje: <http://nsgl.gso.uri.edu/washu/washuw99003/8-Testoni.pdf> (29.7.2015).

The International Ecotourism Society (TIES). Medmrežje: <http://www.ecotourism.org/ties-overview> (25.1.2017).

Thurston, E., & Reader, R. J. (2001). Impacts of experimentally applied mountain biking and hiking on vegetation and soil of a deciduous forest. *Environmentalmanagement*, 27 (3), str. 397–409.

Turistična kmetija Medljan. Medmrežje: <http://www.medljan.net/index.htm> (13.7.2017).

Törn, A., Tolvanen, A., Norokorpi, Y., Tervo, R., & Siikamäki, P. (2009). Comparing the impacts of hiking, skiing and horse riding on trail and vegetation in different types of forest. *Journal of Environmental Management*, 90 (3), str. 1427–1434.

UNEP in WTO. 2005: Making tourism more sustainable. A Guide for Policy Makers. Medmrežje: <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/DTIx0592xPA-TourismPolicyEN.pdf> (27.10.2015).

United Nations Environment Programme 2014. Protected Planet Report 2014. Medmrežje: <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/2014-043.pdf> (1.9.2016).

Urad Vlade RS za komuniciranje in Umanotera. Zelena delovna mesta: dobre prakse. Katalog 2014. Medmrežje: <http://www.arhiv.zelenadelovnamesta.ukom.gov.si/upload/Katalog%20dobrih%20praks%20ZDM.pdf> (17.7.2017).

Uredba o ekološko pomembnih območjih. Uradni list RS, št. 48/04, 33/13 in 99/13. Medmrežje: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED629> (25.8.2015).

Uredba o spremembah Uredbe o ekološko pomembnih območjih. Uradni list RS, št. 99/2013. Medmrežje: <http://faolex.fao.org/docs/html/slv130560.htm> (25.8.2015).

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). Uradni list RS, št. 49/2004. Medmrežje: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=49009> (25.8.2015).

Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). Uradni list RS, št. 33/2013. Medmrežje: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=112903> (25.8.2015).

Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom. Uradni list RS, št. 39/15. Medmrežje: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED6654> (2.11.2015).

User's Manual on the CBD Guidelines on Biodiversity and Tourism Development. 2007: Medmrežje: <http://biodiv.unwto.org/sites/all/files/docpdf/cbd2007usersmanual.pdf> (9.11.2015).

Vaupotič, P. M.: Lovrenška znamenja. Medmrežje: <http://www.lovrenc.si/turizem-1/znamenitosti/kulturne-znamenitosti/lovrenska-znamenja> (13.8.2015).

Visit Europe. Medmrežje: <http://www.visiteurope.com/en/> (25.1.2017).

Zakon o spodbujanju razvoja turizma. Uradni list RS, št. 2/04, 57/12 in 17/15. Medmrežje: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1577> (2.6.2016).

Zakon o ohranjanju narave. Uradni list RS, št. 96/2004. Medmrežje: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2004-01-4233> (19.3.2016).

Zakon o varstvu kulturne dediščine. Uradni list RS, št. 16/08. Medmrežje: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2008-01-0485> (21.1.2016).

Medmrežje 1: Lovrenc.si. Javne službe. Kmetijstvo, gozdarstvo. Medmrežje: <http://www.lovrenc.si/javne-sluzbe/kmetijstvo-in-gozdarstvo> (26.8.2015).

Medmrežje 2: Lovrenc.si. Turizem. Znamenitosti. <http://www.lovrenc.si/turizem-1/znamenitosti> (18.6.2015).

Medmrežje 3: Lovrenc.si. Turizem. Sakralni objekti: <http://www.lovrenc.si/turizem-1/znamenitosti/kulturne-znamenitosti/sakralni-objekti> (6.8.2015).

Medmrežje 4: Lovrenc.si. Turizem. Ladejenkovo <http://www.lovrenc.si/turizem-1/znamenitosti/kulturne-znamenitosti/ladejenkovo> (6.8.2015).

Medmrežje 5: Lovrenc.si. Turizem. Pajštva - sušilnica sadja. <http://www.lovrenc.si/turizem-1/znamenitosti/kulturne-znamenitosti/pajstva-susilnica-sadja> (6.8.2015).

Medmrežje 6: Lovrenc.si. Turizem. Čebelarški dom. <http://www.lovrenc.si/turizem-1/znamenitosti/kulturne-znamenitosti/cebelarski-dom> (6.8.2015).

Medmrežje 7: Lovrenc.si. Turizem. Penzion Bitner. <http://www.lovrenc.si/turizem-1/znamenitosti/kulturne-znamenitosti/penzion-bitner> (6.8.2015).

Medmrežje 8: Lovrenc.si. Turizem. Lovrenška znamenja. <http://www.lovrenc.si/turizem-1/znamenitosti/kulturne-znamenitosti/lovrenska-znamenja> (13.8.2015).

Medmrežje 9: Lovrenc.si. Turizem. <http://www.lovrenc.si/turizem-1/turisticne-kmetije> (6.8.2015).

Medmrežje 10: Lovrenc.si. Turizem. Jezernikovi dnevi <http://www.lovrenc.si/turizem-1/jezernikovi-dnevi/jezernikovi-dnevi/1683-jezernikovi-dnevi-2014> (13.8.2015).

Medmrežje 11: Lovrenc.si. Turizem. <http://www.lovrenc.si/turizem-1/kolesarske-in-pohodniske-poti> (2.8.2015).

Medmrežje 12: Lovrenc.si. Turizem. Tematske poti in romanja. <http://www.lovrenc.si/turizem-1/tematske-poti-in-romanja> (2.8.2015).

Medmrežje 13: Lovrenc.si. Turizem. Koča Dobnik. <http://lovrenc.si/turizem-1/turisticne-koce> (28.8.2016).

Medmrežje 14: Lovrenc.si. Turizem. Turistično informativna pisarna Občine Lovrenc na Pohorju. <http://www.lovrenc.si/turizem-1/turistico-informativna-pisarna> (18.6.2015).

Medmrežje 15: Lovrenc.si. Javne službe. Gospodarstvo v Občini Lovrenc na Pohorju. <http://www.lovrenc.si/javne-sluzbe/gospodarstvo-v-obcini-lovrenc-na-pohorju> (17.11.2017).

VIRI INTERNEGA GRADIVA:

- Kosjek, A. ml., Kosjek, A. st. (2004). Gozdna učna pot Ruta. Izdajatelj: Občina Lovrenc na Pohorju v sodelovanju z Zavodom za gozdove Slovenije. (Vir v obliki zgibanke).
- Pernat, K., Pernat, A. (2013). 20. Jezernikovi dnevi. Izdala Občina Lovrenc na Pohorju. (Vir v obliki manjše knjižice).
- Turistično društvo Lovrenc na Pohorju in turistično informativna pisarna. (2008). Žvancanje po Lovrencu na Pohorju. (Vir v obliki zgibanke).
- Kristl, Mojca. (2016). Podatki ekoloških kmetij in ostalih kmetij z območja občine Lovrenca na Pohorju [elektronska pošta]. Sporočilo za Matejo Črep dne 16.2.2016. [citirano 16.2.2016].

Priloge

Priloga A: Intervjuji

Intervju z Mojco Kristl, Svetovalko za turizem, gospodarstvo in kmetijstvo zaposleno na Občini Lovrenc na Pohorju (16.2.2016)

Ali ima Občina Lovrenc na Pohorju strategijo razvoja turizma? Kakšno?

»Da, v pripravi. Strategija razvoja turizma v občini Lovrenc na Pohorju za obdobje 2016–2020. Strategijo je pomagala oblikovati študentka iz turistične fakultete v Lj. Strategijo je pripravljalo 10 ljudi, tudi župan je sodeloval pri pripravi. Vzeli smo predpisan okvir strategije.«

Kakšna je strategija zelenega turizma, ki ga v vaši občini izvajate?

»Nimamo strategije zelenega turizma, vendar naša občina teži k ohranjanju narave – nima težke industrije. Dela se na tem, da bi v občini odprli lesno predelevalni center. V okviru projekta Hiking-biking smo z zavodom za turizem Maribor - Pohorje izvedli označbe kolesarskih in pohodniških poti, postavljena je bila tudi tabla na Čintazu kolesarskih in pohodniških poti.«

Kakšno je stanje v občini in kakšne so želje, vizije za prihodnje na področju turizma?

»Trenutno stanje ni preveč dobro. Pomanjkanje gostinske ponudbe in prenočitvenih kapacitet. Preko LAS-a (LAS Drava) bomo poskušali pridobiti sredstva. Težimo predvsem k naravi – taborjenje, oživitve stare obrti (sušilnica sadja), kamp placi za avtodome in šotore ...

Projekt: kolesarska pot od Dravograda do Središča ob Dravi.

Problem je tudi regionalna cesta do Rogle (državna cesta) – trudimo se, da bi bila čim prej asfaltirana. Spremenili bi delovni čas turistično informativne pisarne v času zime in poletja. Želimo izvesti sestanek z gostinci in kmeti, ki bi želeli imeti potencialni kmečki turizem s hrano. Radi bi dvignili samooskrbo, saj imamo dosti kmetov, v šoli se lahko vzame 20 % pridelkov ekološko pridelane hrane. V interesu nam je, da se čim več kmetij odloči za te dejavnosti. Želimo si tudi kmetij s prenočišči, nismo pristaš gradnje hotelov. Želimo si vsaj dva kmečka turizma.«

Kdo je upravljevalec območja Lovrenc na Pohorju?

»Upravljevalec vodovoda je občina Lovrenc na Pohorju v okviru RO (režijskega obrata).«

Morda imate zabeležen enodnevni obisk ljudi, ki pridejo v občino Lovrenc na Pohorju?

»Ne.«

Ali morda obstaja obstoječa karta vseh poti na zemljevidu po območju vaše občine (kolesarskih in pohodniških poti)?

»Imamo kolesarsko karto Pohorja. Karto pohodnih poti. Tablo na Činžatu.«

Ali se veliko ljudi odpravi na Lovrenška jezera iz strani občine Lovrenc na Pohorju?

»Da.«

Glede na to, da Jezernikovi dnevi trajajo po več dni, nas zanima, če obiskovalci prespijo v bližini kraja ali je to bolj enodnevni obisk?

»Večinoma so to enodnevni obiskovalci. Pridejo ljudje iz kraja in okolice.«

Morda obstaja kak primer dobre prakse na področju turizma na območju Lovrenca na Pohorju?

»Nekoč je bil hotel Jelen in Penzion Bitner (ju ni več).«

Ali ste v občini na področju turizma dovolj medsebojno povezani? S katerimi deležniki ste povezani in kako?

»Ne. Nismo dovolj povezani. Preko Lasa se bo to spremenilo, bo več sodelovanja. V času Jezernikovih dni pa se sodeluje.«

Ali nameravate v prihodnje povečati št. obiskov turistov v občini? Kako?

»Da. Z večjo promocijo kraja.«

Ali nameravate razširiti turizem z novimi turističnimi objekti in ponudbami...?

»Ne, edino s prostorom za taborjenje. Gradnje novih objektov ne nameravamo. Samo z že obstoječimi kmetijami in taborjenjem ter kmečkim turizmom.«

Katere oblike rekreacije so najpogosteje zastopane na območju Lovrenca na Pohorju (pohodništvo, gorsko kolesarjenje, vožnje z motorji ...)?

»Pohodništvo ter gorsko kolesarjenje. In navadno kolesarjenje.«

Katere znamenitosti kraja so najpogosteje obiskane in katere najbolj prepoznane v očeh prihajajočih obiskovalcev (sakralni objekti, jezera, Jezernikovi dnevi, romanja ...)?

»Ogled pajštve, Lovrenških jezer, Jezernikovih dni ter romanja v Puščavi (romanje za bolnike in invalide). Ladejenkovo ter čebelarski dom, tam imajo dostikrat piknike.«

Ali v okolju prepoznate kakšne negativne okoljske učinke turizma in rekreacije? Če da, katere? Katere so turistično rekreacijske dejavnosti kraja, ki po vašem mnenju predstavljajo največje negativne okoljske učinke (morda jih je več)? Kako se ti negativni vplivi odražajo v okolju (prst, voda, zrak ...)? Morda v občini že izvajate/izvajajo kakšne ukrepe, s katerimi bi preprečili/omejili nadaljnji negativni vpliv dejavnosti?

»Ne. Problem imamo z motokrosisti, začeli so se voziti po gozdovih. Lovci pravijo, da plašijo divjad.«

Ali zaznavate konflikte med različnimi oblikami rekreacije? (planinci/gorski kolesarji, motokrosisti/drugi/lovci)?

»Da. Motokrosisti (štirikolesniki) in lovci ter kmetje. Konflikt motokrosistov, štirikolesnikov z lovci in kmeti. Namreč ti vozijo po peš poteh, razrijejo poti.«

Ali menite, da turisti prispevajo k razvoju vašega kraja in lokalne skupnosti? Kako?

»Da. Saj turisti pomagajo pri prepoznavnosti kraja. In pustijo denar. Mi bi morali dati več gostinske ponudbe in spominkov. Problem predstavljajo davčne blagajne, tako da bomo nabavili dve, ena bo prenosna in bomo začeli prodajati spominke, ki jih izdelujejo Lovrenčani iz lesa (piščalke, lesne magnetke z žganim simbolom našega kraja).«

Katero/e prednost/i vašega kraja s turističnega vidika lahko izpostavite?

»Prednosti so: Čist zrak, neokrnjena narava. Mir.«

Katera/e slabost/i vašega kraja s turističnega vidika lahko izpostavite?

»Slabosti so: Slaba prometna infrastruktura. Cesta na Roglo bi morala biti asfaltirana.«

Podajte predloge, kako bi se vaš kraj še dodatno razvil na področju turizma in rekreacije.

»Gostinska ponudba domače hrane, kmečki turizem s prenočitvami in izposojevalnica koles.«

Intervju z zaposleno na Turistično informativni pisarni Lovrenc na Pohorju (26.11.2015)

Kakšno delo opravlja Turistično informativna pisarna?

»TIP daje informacije turistom v povezavi s kulturnimi znamenitostmi, daje informacije v povezavi z nastanitvenimi kapacitetami. V turistični pisarni lahko turisti dobijo razne brošure o našem kraju. V turistični pisarni lahko turisti tudi kupijo razglednice Lovrenca ter knjige. V turistični pisarni se tudi tiskajo razni plakati za društva, ki delujejo v našem kraju ...«

Ali ste v občini na področju turizma dovolj medsebojno povezani? S katerimi deležniki ste povezani in kako?

»Da. Z društvi, ki delujejo v našem kraju, s ponudniki gostinskih storitev ter ponudnikom nočitev v našem kraju ...«

Kako pogosto na leto izvajate vodene ogledne ter za katere skupine (osnovnošolce, srednješolce, upokojeince, izletnike, obiskovalce sosednjih držav ...)?

»Vodeni izleti so organizirani nekajkrat na leto. Večinoma so to izletniki, obiskovalci iz drugih držav, pa večinoma sami si ogledujejo naše kulturne znamenitosti.«

Ali nameravate v prihodnje povečati število obiskov turistov v občini?

»Da.«

Katere oblike rekreacije so najpogosteje zastopane na območju Lovrenca na Pohorju (pohodništvo, gorsko kolesarjenje, vožnje z motorji ...)?

»Pohodništvo, kolesarjenje.«

Katere znamenitosti kraja so najpogosteje obiskane in katere najbolj prepoznane v očeh prihajajočih obiskovalcev (sakralni objekti, jezerca, Jezernikovi dnevi, romanja ...)?

»Najbolj so obiskana Lovrenška jezera ter Jezernikovi dnevi.«

Ali v okolju prepoznate kakšne negativne okoljske učinke turizma in rekreacije? Če, da, katere? Katere so turistično rekreacijske dejavnosti kraja, ki po vašem mnenju predstavljajo največje negativne okoljske učinke (morda jih je več)? Kako se ti negativni vplivi odražajo v okolju (prst, voda, zrak ...)? Morda v občini že izvajate/izvajajo kakšne ukrepe, s katerimi bi preprečili/omejili nadaljnji negativni vpliv dejavnosti?

»Ne.«

Ali zaznavate konflikte med različnimi oblikami rekreacije? (planinci/gorski kolesarji, motokrosisti/drugi/lovci)?

»Ne.«

Ali menite, da turisti prispevajo k razvoju vašega kraja in lokalne skupnosti? Kako?

»Da.«

Katero/e prednost/i vašega kraja s turističnega vidika lahko izpostavite?

»Prednosti so: Lega kraja.«

Katera/e slabost/i vašega kraja s turističnega vidika lahko izpostavite?

»Slabosti so: Slaba prometna povezava.«

Podajte predloge, kako bi se vaš kraj še dodatno razvil na področju turizma in rekreacije.

/

Intervju s predsednico Turističnega društva Lovrenc na Pohorju (december 2015)

Kakšno delo opravlja vaše Turistično društvo? Kdo oglašuje vaš kraj?

»1x na leto organiziramo izlet po Sloveniji namenjen je članom in ostalim prebivalcem, da gredo izven Lovrenca. Podeljujemo priznanja Marjetica, to so priznanja za lepo urejeno okolje; hiše, balkon; kmetijo; gospodarsko poslopje oz. ustanovo kot npr. šola, gostinski lokal, tovarna ... te nagrajence peljemo na izlet kot darilo za njihov trud s tem, da vidijo, kako je drugje in dobijo ideje za nadgradnjo okolja doma. Organiziramo vsako leto Miklavževanje.«

»Turistična pisarna ima oglaševanje čez in izlete prav tako, to delo smo prepustili njim.«

Ali ste v občini na področju turizma dovolj medsebojno povezani? S katerimi deležniki ste povezani in kako?

»Premalo, absolutno premalo kot društvo in občina smo premalo povezani. Z ostalimi društvi pa smo povezani, vedno pomagamo, ko nas prosijo.«

Ali nameravate v prihodnje povečati število obiskov turistov v občini?

»Da.«

Katere oblike rekreacije so najpogosteje zastopane na območju Lovrenca na Pohorju (pohodništvo, gorsko kolesarjenje, vožnje z motorji ...)?

»Pohodništvo, kolesarstvo.«

Katere znamenitosti kraja so najpogosteje obiskane in katere najbolj prepoznane v očeh prihajajočih obiskovalcev (sakralni objekti, jezerca, Jezernikovi dnevi, romanja ...)?

»Pajštva, stara hiša Ladejenkovo, Čebelarski dom, cerkev sv. Lovrenca, cerkev sv. Marije v puščavi, kip svetega Miklavža. Tam, kjer je romarska cerkev sv. Marije v puščavi, nad to cerkvijo je še cerkev sv. Ane, kjer vsako leto zadnjo soboto v avgustu poteka romanje invalidov in ostarelih.«

Ali v okolju prepoznate kakšne negativne okoljske učinke turizma in rekreacije? Če, da, katere? (Če odgovori pritrdilno nadaljuj z naslednjimi podvprašanji) Katere so turistično rekreacijske

dejavnosti kraja, ki po vašem mnenju predstavljajo največje negativne okoljske učinke (morda jih je več)? Kako se ti negativni vplivi odražajo v okolju (prst, voda, zrak ...)? Morda v občini že izvajate/izvajajo, kakšne ukrepe, s katerimi bi preprečili/omejili nadaljnji negativni vpliv dejavnosti?

»Ni negativnih vplivov. Žalostno je to, da 500 let stara hiša ima gospodarsko poslopje, ki se ruši in v notranjosti hiše ni dobro. Hiša je v privatni lasti. Ko vodim obiskovalce in razlagam, da so v hiši sledi črne kuhinje, tega tam ni, temveč so tam osebne stvari kot kosilnica, orodje ...«

Ali zaznavate konflikte med različnimi oblikami rekreacije? (planinci/gorski kolesarji, motokrosisti/drugi/lovci?)

»Ne.«

Ali menite, da turisti prispevajo k razvoju vašega kraja in lokalne skupnosti? Kako?

»V bistvu jih je malo. Letos sem imela eno privatno vodenje v celem letu. Z Lovrenca gre malo oseb na Lovrenška jezera.«

Katero/e prednost/i vašega kraja s turističnega vidika lahko izpostavite?

»Zrak, podnebje, neokrnjena narava.«

Katera/e slabost/i vašega kraja s turističnega vidika lahko izpostavite?

»Premalo gostov.«

Podajte predloge, kako bi se vaš kraj še dodatno razvil na področju turizma in rekreacije.

»Moralo bi se več promovirati. V obdobju, ko je turistično društvo imelo zaposleno svojo delavko, je bilo več izletov.«

Intervju z lastnikom turistične kmetije Lipnik (december 2015)

Opišite ponudbo vaše turistične kmetije?

»Jahanje, vožnja s kočijo in apartmaji. Od konj imamo tudi lipcance, imamo 7 velikih konjev in 3 ponije. Sodelujemo na dnevu odprtih vrat - Jezernikovih dnevih npr.: zdrav življenjski slog. Lani smo imeli zastoj vožnje s kočijo, letos ne več, zaradi izmučenosti konjev, saj so se obiskovalci po cel dan vozili.«

Kako pridobite goste?

»Preko interneta, od ust do ust. Prihajajo pohodniki in kolesarji. Prihajajo tudi Nemci jagri.«

Kakšni gostje prihajajo (skupine, posamezniki, družine ...)?

»Pohodniki, skupine, tudi po eden, imeli smo npr. po 6 Špancev in 9 Švicarjev.«

V katerem mesecu so najpogostejše nočitve gostov pri vas? Kdaj v letu imate največje število obiskov?

»Od maja naprej (julij-avgust). »Največje število obiskov imamo od maja do avgusta tudi september«.

Ali se obiskovalci/turisti vračajo k vam?

»Nekateri vsako leto.«

Ali pri vas prenočijo morda tudi tuji turisti? Kateri?

»Slovencev je malo. Prihajajo Avstrijci, Nemci, Poljaki, Italijani, Švicarji, večinoma so sami tuji turisti.«

Morda veste, kaj je vašim obiskovalcem najbolj všeč glede vaše ponudbe?

»Da imamo velike apartmaje.«

Ali ste v občini na področju turizma dovolj medsebojno povezani? S katerimi deležniki ste povezani in kako?

»Da, s turistično pisarno. Drugače pa smo premalo povezani ter z občino bolj slabo povezani. Premalo se dela v smeri turizma v Lovrencu.«

Katere oblike rekreacije so najpogosteje zastopane na območju Lovrenca na Pohorju (pohodništvo, gorsko kolesarjenje, vožnje z motorji ...)?

»Kolesarji tudi pohodništvo, in motorizem – ti razrijejo travo.«

Katere znamenitosti kraja so najpogosteje obiskane in katere najbolj prepoznane v očeh prihajajočih obiskovalcev (sakralni objekti, jezera, Jezernikovi dnevi, romanja ...)?

»Cerkve (cerkev sv. Lovrenca), drugod ni tako velikih cerkev in tako bogatih v notranjosti.«

Ali v okolju prepoznate kakšne negativne okoljske učinke turizma in rekreacije? Če, da, katere? (Če odgovori pritrdilno nadaljaj z naslednjimi podvprašanji) Katere so turistično rekreacijske dejavnosti kraja, ki po vašem mnenju predstavljajo največje negativne okoljske učinke (morda jih je več)? Kako se ti negativni vplivi odražajo v okolju (prst, voda, zrak ...)? Morda v občini že izvajate/izvajajo kakšne ukrepe, s katerimi bi preprečili/omejili nadaljnji negativni vpliv dejavnosti?

»Ne.«

Ali zaznavate konflikte med različnimi oblikami rekreacije? (planinci/gorski kolesarji, motokrosisti/drugi/lovci??)

»Ne.«

Ali menite, da turisti prispevajo k razvoju vašega kraja in lokalne skupnosti? Kako?

»Ne vem. Malo. Denar prinesejo in ne smetijo in k prepoznavanju Lovrenca.«

Katero/le prednost/i vašega kraja s turističnega vidika lahko izpostavite?

»Ne vem.«

Katera/le slabost/i vašega kraja s turističnega vidika lahko izpostavite?

»Premalo turistov.«

Podajte predloge, kako bi se vaš kraj še dodatno razvil na področju turizma in rekreacije.

»Nekaj ustvariti. Premalo je promocije. Npr. Konjenica, da popotniki s konji prenočijo.«

Intervju s predsednikom Planinskega društva Lovrenc na Pohorju (14.2.2016)

Ali ste zadolženi za urejanje planinskih poti po območju Lovrenca na Pohorju? Ali so poti pogosto poškodovane? Zakaj?

»Zadolženi smo za poti iz Lovrenca v smereh proti Klopnemu vrhu, Lovrenškim jezerom in Rdečemu bregu ter povezavam med temi konci. Seznam poti je na <http://www.pzs.si/drustva.php?pid=103>, zavihek Poti.

Poti niso pogosto poškodovane, če pa že, je to zaradi erozije (strmi nakloni poti) in vožnje z motornimi kolesi.«

Katera so območja, oz. vrhovi, ki so najpogosteje obiskani?

»Poti ob Slovenski planinski poti Od Klopnega vrha, mimo Peska, Lovrenških jezer do Šiklarice v smeri poti Ribniški koči.«

Ali opazate pri nekaterih od članov vašega društva neodgovorno ravnanje kot npr. s smetmi, hodijo izven označenih poti ... ali je teh primerov veliko?

»So posamezniki, ki ubirajo bližnjice izven označenih poti, kar je ponekod že vidno v prostoru, a ni pogosto ali tako moteče, da bi zaradi tega prihajalo do večje škode kot pri drugih uporabnikih gozda (traktoristih, motoristih). Opažamo, da nekatere poti uporabljajo kolesarji (turni in downhill), a pogostost tovrstne rabe še ni moteča, ker se odvija le na delih tistih poti, kjer ni večje frekvence pohodnikov. Večjih težav s smetmi ni, razen v okolici Lovrenških jezer.«

Ali ste morda prišli v konflikt z drugo skupino obiskovalcev, ki izvaja drugo oblike rekreacije od vaše? (npr. z motoristi, gorskimi kolesarji ...) kako ste ta spor rešili? Ali je teh primerov bilo več?

»Bilo je nekaj osebnih konfliktov planincev z motoristi (zaradi neprilagojenih hitrosti in vožnje po planinskih poteh), a tega nismo reševali na društvenem nivoju. Takšnih primerov ne beležimo pogosto.«

Ali so planinske poti, za katere skrbi vaše društvo primerne za dvonamensko rabo?

»Za dvonamensko rabo bi bilo primernih le nekaj krajših odsekov, ker celotne poti zaradi naklonine in širine niso primerne. Pozvali smo tudi lokalno kolesarsko društvo, da smo pripravljene preveriti primernost poti, za katere ocenjujejo, da bi bile zanimive za dvonamensko rabo.«

Ali planinske poti sodijo v zavarovano območje ali območje Natura 2000? Ali velja tam poseben režim urejanja poti in obiskovanja?

»Da, skoraj polovica naših poti sodi v območje Nature 2000. Zaradi tega poti ne urejamo kaj drugače kot druge ali omejujemo gibanje.«

Kakšno je vaše mnenje o obisku teh območij (varovanih območij) npr. prevelik obisk, potreben nadzor, vodenje ...?

»Kritičen se mi zdi predvsem obisk Lovrenških jezer iz smeri Peska ali Rogle, zaradi množičnega obiska pohodnikov (njihovega gibanja izven označenih poti, smeti, hrupa, obrabe poti – erozije), kolesarjev (na razmočenih poteh se močno poznajo kolesnice, voda ne odteka, prihaja do bližnjih srečanj med pohodniki in kolesarji), motoristov in voznikov motornih sani (pozimi se pripeljejo naravnost do jezer!).«

Ali ste v občini na področju turizma dovolj medsebojno povezani? S katerimi deležniki ste povezani in kako?

»Praktično nismo. Na občini zaposleni za področje turizma ne izvajajo nobenih konkretnih povezovalnih dejavnosti, občina nima izdelane strategije razvoja (turizma in splošno), promocija je prejslučajna kot načrtna, pristopi so ad-hoc brez posebnih koordinacij, pripravljenih ni konkretnjših projektov za prijavo na razpise za sofinanciranje obnov ali izgradnjo turistične infrastrukture. V zadnjih 4. letih je nekaj zaposlenih na občini pripravilo osnutek strategije, a jo ocenjujem kot zelo nedodelano zaradi »birokratske« izvedbe s prepisovanjem vsebin iz raznih (tujih) publikacij, namesto poglobljene analize med občani, gostinci, kmeti in uporabniki prostora. Posamezniki ali društva sicer organiziramo dogodke ali izdaje publikacij, ki (upajmo) pripomorejo k promociji kraja, a bolj načrtnih pristopov s koordinacijo vseh deležnikov ni. Planinci sodelujemo s Kolesarskim društvom z nekaterimi skupnimi akcijami (npr. izleti s skupnim izhodiščem in ciljem po različnih poteh, kolesarska orientacija), s skupino Gorske reševalne skupine Maribor iz Lovrenca (pomagajo nam z varovanjem pri množičnih ali nevarnih prireditvah), z gasilci (uporaba prostorov, pomoč pri varovanju), z lovci (uporaba njihove lovske koč), z občino (najem prostorov za pisarno, prireditve/predavanja), s turistično pisarno (printajo plakate za naše izlete in jih izobesijo).«

Katere oblike rekreacije so najpogosteje zastopane na območju Lovrenca na Pohorju (pohodništvo, gorsko kolesarjenje, vožnje z motorji ...)?

»Vse troje naštetu. V neposredni okolici naselja Lovrenc gre predvsem za rekreativce – domačine in precej manj tuje obiskovalce (razen obiskovalcev na Lovrenških jezerih in okolici).«

Katere znamenitosti kraja so najpogosteje obiskane in katere najbolj prepoznane v očeh prihajajočih obiskovalcev (sakralni objekti, jezerc, Jezernikovi dnevi, romanja ...)?

»Romarska cerkev Device Marije v Puščavi, čebelarski dom, Ladejenkovo, narava s kolesarskimi in pohodniškimi potmi (sedaj ima od Lovrenških jezer bistveno več koristi Rogla kot Lovrenc), Jezernikovi dnevi (premalo izkoriščen potencial, ker se organizatorji orientirajo predvsem na lokalne obiskovalce), pajštva, koncerti in razstave v cerkvi sv. Radegunde, Horuk na Klopni vrh in pohod na Lovrenška jezera.«

Ali v okolju prepoznate kakšne negativne okoljske učinke turizma in rekreacije? Če, da, katere? Katere so turistično rekreacijske dejavnosti kraja, ki po vašem mnenju predstavljajo največje negativne okoljske učinke (morda jih je več)? Kako se ti negativni vplivi odražajo v okolju (prst, voda, zrak ...)? Morda v občini že izvajate/izvajajo kakšne ukrepe, s katerimi bi preprečili/omejili nadaljnji negativni vpliv dejavnosti?

»Razen na Lovrenških jezerih, kjer se z negativnimi učinki ukvarja Zavod za varstvo narave, v samem Lovrencu ni toliko turistov, da bi lahko opazili negativne učinke na okolje. Da bi kdo izvajal, kake okoljske ukrepe mi ni znano.«

Ali menite, da turisti prispevajo k razvoju vašega kraja in lokalne skupnosti? Kako?

»Vidim jo predvsem kot gospodarsko priložnost za gostince, kmete in zaposlene pri organizaciji dogodkov in vodenju turistov.«

Katero/e prednost/i vašega kraja s turističnega vidika lahko izpostavite?

»Prednosti so: nove zaposlitve, ureditev okolja in dvig standarda s pridobivanjem evropskih sredstev.«

Katera/e slabost/i vašega kraja s turističnega vidika lahko izpostavite?

»Slabosti so: okoljski vplivi: povečan promet, hrup, obraba poti; varnostni vplivi: več tujcev v kraju.«

Podajte predloge, kako bi se vaš kraj še dodatno razvil na področju turizma in rekreacije.

»Potrebno je izboljšanje gostinske ponudbe (le ena spodobna gostilna s hrano, pa še tu imajo raje napovedan goste kot naključne), potrebujemo kmečke turizme s prenočišči, piknik prostore, parkirišče za avtodome, označene kulturne in naravne znamenitosti ter tematske pohodne poti, poligone za rekreacijo na prostem (adrenalinske kolesarske poti, kanjoning, plezalna stena), tematske dogodke (npr. etnološki festival pri pajštvi, čebelarski dnevi, koncerti, rekreativna tekmovanja, bolj dodelani Jezernikovi dnevi), razstavni prostor (muzej na prostem pri Ladejenku), sodelovanje s sosednjimi kraji (Ruše, Ribnica, Rogla) ...«

Bi še kaj dodali?

»Potencialov za razvoj turizma je veliko, a žal ni pravega gonila oz. posluha na občini, ki bi ustvarjalo pozitivno vzdušje in aktiviralo domačine, da bi prepoznali interese in priložnosti.«

Intervju s predsednikom Kolesarskega društva Lovrenc na Pohorju (23.1.2016)

Kako ste zadovoljni z ureditvijo kolesarskih poti po območju Lovrenca na Pohorju? Ali bi kaj spremenili?

»Dodal proge izven označenih (le gps sledi) poti kot alternativo, za zahtevnejšega kolesarja ter te poti seveda očistil, za nemoteno voznost.«

Katera so območja, ki so najpogosteje obiskana?

»Rdeči breg, relacija Lovrenc - Rogla.«

Ali opazate pri nekaterih od članov vašega društva neodgovorno ravnanje kot npr. s smetmi, vožnjo izven utrjenih poti ... ali je teh primerov veliko?

»Vsi smo osveščeni. Ni primerov slabe prakse.«

Ali ste morda prišli v konflikt z drugo skupino obiskovalcev, ki izvajajo drugo oblike rekreacije od vaše (npr. planinci, z motoristi, kolesarji ali gorskimi kolesarji)? Kako ste ta spor rešili? Ali je teh primerov bilo več?

»Čiščenje proge, naj bi bila "lovska". Nestrinjanje lovcev, ker smo čistili njihovo "infrastrukturo".«

Ali ste v občini na področju turizma dovolj medsebojno povezani? S katerimi deležniki ste povezani in kako?

»Ni povezave, saj manjka vezni člen, po moje na občinski ravni, ki bi bil spletišče za celoten splet aktivnosti, kolesarjev in ostalih aktivnih subjektov. Prav tako manjka paketna ponudba, v primeru kolesarstva izposoja koles ter možnost organiziranega vodenja turistične licence imamo, a ker smo prostovoljno društvo, o profitnem vodenju zaenkrat še nismo razmišljali, smo pa odprti in v tem vidimo prihodnost.

Kot sem že omenil manjka paket:

- Gastro ponudba.
- Nočitvene zmogljivosti.
- Izpostavljene in označene "poi" točke po občini.
- Splet možnih aktivnosti (pohodi, kolesarske ture ...) s tem ne mislim ob rednem urniku izletov društev, ampak proti plačilu "just in time", ko dobimo interesno skupino v kraj.

Celoten splet aktivnosti je seveda potrebno navzven predstaviti.«

Katere oblike rekreacije so najpogosteje zastopane na območju Lovrenca na Pohorju (pohodništvo, gorsko kolesarjenje, vožnje z motorji ...)?

»Vse od zapisanega.«

Katere znamenitosti kraja so najpogosteje obiskane in katere najbolj prepoznane v očeh prihajajočih obiskovalcev (sakralni objekti, jezercja, Jezernikovi dnevi, romanja ...)?

»Jezernikovi dnevi, ki pa so potrebni globalne preobrazbe in drugega koncepta.«

Ali v okolju prepoznate kakšne negativne okoljske učinke turizma in rekreacije? Če, da, katere? Katere so turistično rekreacijske dejavnosti kraja, ki po vašem mnenju predstavljajo največje negativne okoljske učinke (morda jih je več)? Kako se ti negativni vplivi odražajo v okolju (prst, voda, zrak ...)? Morda v občini že izvajate/izvajajo kakšne ukrepe, s katerimi bi preprečili/omejili nadaljnji negativni vpliv dejavnosti?

»Ne zaznam negativnih vplivov.«

Ali menite, da turisti prispevajo k razvoju vašega kraja in lokalne skupnosti? Kako?

»Ne, ker jih še ni v naš kraj.«

Katero/e prednost/i vašega kraja s turističnega vidika lahko izpostavite?

»Prednosti so: lokacija občine, v objemu narave in gozdov.«

Katera/e slabost/i vašega kraja s turističnega vidika lahko izpostavite?

»Slabosti so: pasivnost managementa, ki kroji usodo občine, v smislu vzpodbujanja in povezovanja ter kreativnosti.«

Podajte predloge, kako bi se vaš kraj še dodatno razvil na področju turizma in rekreacije.

»Ko se bo pojavil zasebni interes za ustvarjanje dodane vrednosti iz naslova turizma, se bo premaknilo, dotlej ne.«

Pozdravljam tole: <http://koca-dobnik.si/>, kot prvi primer dodane vrednosti v naši občini. Ne smemo pa pozabiti, da samo s kočo bo opravljenega bore malo. Manjka "paket izdelkov", ki bo nočitveno zmogljivost bogatil.«

Bi še kaj dodali?

»Da se dolgoročno želim osebno vključiti v svojem imenu in na svoj račun v gastro/nočitveno/storitveni plasma v občini. Vidim namreč neizkoriščen potencial, ki ga je potrebno zapolniti.«

Intervju s predsednico Čebelarkega društva Lovrenc na Pohorju (februar 2016)

Ali ponujate možnost prodaje čebelarških izdelkov turistom? Kje vse jih lahko kupijo in za katere izdelke gre?

»Ponujamo medene pijače in med za degustacijo skupinam turistov, ki se oglasijo pri nas. Izdelke pa lahko kupijo pri naših čebelarjih: medeni liker, žganje, propolis in med.«

Ali vaši čebelarški izdelki vsebujejo prepoznaven logotip vašega kraja?

»Da.«

Ali izvajanje rekreacije in turizma vpliva na vaše področje (pridelavo medu)?

»Na prodajo vpliva. Več se proda.«

Ali ste v občini na področju turizma dovolj medsebojno povezani? S katerimi deležniki ste povezani in kako?

»Da, z vsemi društvi v kraju. Sodelujemo tudi s šolo, otroci pridejo pogledat kako izgleda pridelava medu v praksi. Npr. zeliščarke imajo pri nas vrt.«

Katere oblike rekreacije so najpogosteje zastopane na območju Lovrenca na Pohorju (pohodništvo, gorsko kolesarjenje, vožnje z motorji ...)?

»Kolesarjenje in planinarjenje, včasih je bil tudi tek na smučeh.«

Katere znamenitosti kraja so najpogosteje obiskane in katere najbolj prepoznane v očeh prihajajočih obiskovalcev (sakralni objekti, jezera, Jezernikovi dnevi, romanja ...)?

»Pajštva, cerkev sv. Marije, Ladejenkovo – stara kmetija, čebelarški dom.«

Ali v okolju prepoznate kakšne negativne okoljske učinke turizma in rekreacije? Če, da, katere? (Če odgovori pritrdilno nadaljuj z naslednjimi podvprašanji) Katere so turistično rekreacijske dejavnosti kraja, ki po vašem mnenju predstavljajo največje negativne okoljske učinke (morda jih je več)? Kako se ti negativni vplivi odražajo v okolju (prst, voda, zrak ...)? Morda v občini že izvajate/izvajajo kakšne ukrepe, s katerimi bi preprečili/omejili nadaljnji negativni vpliv dejavnosti?

»Ne.«

Ali zaznavate konflikte med različnimi oblikami rekreacije? (planinci/gorski kolesarji, motokrosisti/drugi/lovci??

»Ne.«

Ali menite, da turisti prispevajo k razvoju vašega kraja in lokalne skupnosti? Kako?

»Da, z obiskom.«

Katero/e prednost/i vašega kraja s turističnega vidika lahko izpostavite?

»Prednosti so: zrak, lega, narava.«

Katera/e slabost/i vašega kraja s turističnega vidika lahko izpostavite?

»Slabosti so: pomankanje prenočišč, nimamo lokalov.«

Podajte predloge kako bi se vaš kraj še dodatno razvil na področju turizma in rekreacije.

»Več denarja več idej, ni registriranega kmečkega turizma.«

(Odprto vprašanje) Bi še kaj dodali?

»Želimo si čim več turistov, sodelovanja z državo in društvi.«

Intervju z zaposlenim na Zavodu za gozdove Slovenj gradec

Zdravko, Miklašič. dipl.inž.gozd. [elektronska pošta]. Sporočilo za Matejo Črep dne 12.2.2016. [citirano 12.2.2016].

Ali prepoznate kakšne negativne okoljske učinke turizma in rekreacije z območja okolice Lovrenških jezer? Če, da, katere? Katere rekreacijske dejavnosti po vašem mnenju predstavljajo največje negativne okoljske učinke (morda jih je več)? Kako se ti negativni vplivi odražajo v okolju (prst, voda, zrak ...)?

»Hoja izven označenih poti, prevelika obremenitev okolja zaradi preštevilnega dnevnega obiska pohodnikov (podatki senzorjev) ob praznikih in lepih vikendih, vožnja z motornimi sanmi in kros motorji po mokriščih in ožjih »top« conah koconogih kur (veliki petelin, rušavec), nabiralništvo (borovnice, gobe).«

»Hrup je negativni učinek, ki ima lahko velike posledice. Ravno tako plini, ki nastajajo pri motornih vozilih. Kažejo se poškodbe na koreninah, pojavlja se poteptanost, na mokriščih in traviščih nastajajo poškodbe na tleh od koles in godenic ...«

Katera oblika rekreacij po vašem mnenju predstavlja največjo grožnjo za gozdne živali z območja Lovrenških jezer?

»Vožnja s kros motorji in motornimi sanmi.«

Katere od gozdnih živali so tiste, ki so še posebej izpostavljene negativnim vplivom zaradi obiskovalcev gozda? Kako se to odraža (zmanjšano prehranjevanje, gibanje, razmnoževanje)?»Najbolj so ogrožene zavarovane (Natura vrste): veliki petelin, rušavec, divjad (jelenjad, gams, srnjad ...). Vsakršno plašenje pomeni nepotrebno porabo energije zaradi gibanja živali. Vsekakor gre tudi za motenje reprodukcijskih ciklusov ...«

Ali ste morda opazili zmanjšano pojavljanje, zmanjšano številčnost nekaterih vrst gozdnih živali v zadnjih letih z območja Lovrenških jezer? Pri kateri vrsti živali je to še posebej izrazito?

»Divji petelin in rušavec v zadnjih 20. letih kažeta občutno zmanjšanje številčnosti.«

Katere oblike rekreacije so najpogosteje zastopane na območju Lovrenških jezer (pohodništvo, gorsko kolesarjenje, vožnje z motorji ...)?

»Pohodništvo je najštevilčnejše, sledi vožnja s kolesi, motorji in sanmi.«

Ali zaznavate konflikte med različnimi oblikami rekreacije z območja Lovrenških jezer? (planinci/gorski kolesarji, motokros/drugi/lovci)?

»Vsaka neprimerna raba okolja je konflikt ...«

Priloga B: Zavod RS za varstvo narave, OE Maribor

Sebastjan, Štruc. univ.dipl.inž.gozd. ZRSVN OE MB. [elektronska pošta]. Sporočilo za Matejo Črep dne 16.2.2016. [citirano 16.2.2016].

Ali zaznavate degradacijo naravnih območij s strani rekreacije in turizma na območju Lovrenca na Pohorju?

S strani rekreacije in turizma na območju Občine Lovrenc na Pohorju so iz vidika degradacije naravnih območij zaznane naslednje grožnje oz. aktivnosti:

- vožnja z motornimi vozili v naravnem okolju (**poleti:** motokros/enduro motorji, štirikolesniki (ATV) – oboji vezani na brezpotja, vlake, ceste; avtomobili – vožnja na gozdnih cestah, ki so za promet zaprte z znaki in zapornicami, **pozimi:** vožnja s snežnimi sanmi na območju življenjskega prostora divjega petelina in ruševca (vezano na mokrišča in naravne vrednote državnega pomena – primer Lovrenška jezera));
- nabiralništvo (predvsem gre za nabiranje gob in drugih gozdnih sadežev (borovnica, brusnica) na ožjem življenjskem območju divjega petelina – območja barij južno od Klopnega vrha, širše območje Lovrenških jezer; pretirano nabiranje zelišč (arnika,...) na območju koč na Klopnem vrhu);
- pohodništvo (posebej na udaru so Lovrenška jezera, zato so bile poti (lesene brunčane) na tem območju obnovljene v letu 2012.

Več o tej problematiki si lahko pogledate na naslednjih povezavah:

<http://www.rra-koroska.si/si/aktualno/aktualno/2016/03/84-Kako-se-na-drugacen-nacin-lotiti-problematike-voznje-z-motornimi-vozili-v-naravnem-okolju>
<http://www.projektipohorja.si/projekti/projekt-suport/o-projektu/>
<http://www.wetman.si/o-pilotnih-obmocjih/pohorje/pregled-izvedenih-aktivnosti>

Kaj vidite z vidika prostora za območje Lovrenca na Pohorju?

Iz vidika narave so pomembnejša območja v bližini reke Drave in višje ležeči deli Pohorja (tu je biotska pestrost v občini Lovrenc na Pohorju najbolj pestra (Natura 2000 območja, EPO), prav tako se na teh območjih pojavlja tudi največ naravnih vrednot (ploskovnih). Točkovne naravne vrednote (te predstavljajo večinoma drevesa) pa se nahajajo večinoma v poselitvenem območju (okolica kmetij, drevoredi,...).

Ali nameravate še kaj dodatno popisati na območju Lovrenca na Pohorju (npr. rastlinske in živalske vrste, naravne vrednote)?

V letošnjem letu poteka popis vrstno bogatih travišč s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) (HT6230*) v okviru projekta Življenje traviščem. Več o tem na povezavi:

<http://www.lifetograsslands.si/projektna-obmocja/pohorje/>

V lanskem letu v okviru projekta SUPORT so bili opravljeni popisi ptic na območju Nature 2000 Pohorje (koda SI5000006) in sicer za naslednje vrste: mali skovik (*Glaucidium passerinum*), koconogi čuk (*Aegolius funereus*), triprsti detel (*Picoides tridactylus*), črna žolna (*Dryocopus martius*), divji petelin (*Tetrao urogallus*), ruševca (*Tetrao tetrix*), gozdni jereb (*Bonasa bonasia*).

Naravne vrednote se popisujejo v obdobju 10 let. Lansko leto so bile pregledane v okviru priprave naravovarstvenih smernic za gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarske enote Lovrenc na Pohorju tiste naravne vrednote, na katere lahko gospodarjenje z gozdom neposredno vpliva.

Zanima me, če imate podatke in sicer kolikšen je delež % površine občine Lovrenca na Pohorju pokrite z naravnimi vrednotami, ekološko pomembnimi območji in z Naturo 2000?

Več informacij o posameznih (za)varovanih območjih najdete na naslednji povezavi:

<http://www.naravovarstveni-atlas.si/nvajavni/profile.aspx?id=NV@ZRSVNIJ>

Območje Natura 2000 pokriva:

Občina površina (ha): 8443,30

Črep M.: Pregled in načrtovanje potencialnih sonaravnih aktivnosti rekreacije in turizma na območju Lovrenca na Pohorju. Visoka šola za varstvo okolja, Velenje 2018.

Koda območja	Območje	Tip območja	Tip območja (ang.)	Površina 2000 območja (ha)	Natura območja	Površina območja znotraj občine (ha)	Natura 2000 znotraj občine (ha)
SI3000182	Velka s pritoki	POO	SAC		18,03		0,89
SI3000270	Pohorje	POO	SAC		27568,11		4522,48
SI3000172	Zgornja Drava s pritoki	POO	SAC		4682,75		1119,28
SI5000011	Drava	POV	SPA		10036,84		487,4688
SI5000006	Pohorje	POV	SPA		18687,24		3223,84

Natura 2000 območja POV (posebno območje varstva – ptičja direktiva) se lahko prekrivajo s POO (posebno ohranitveno območje – habitatna direktiva), zato je z Natura 2000 območji skupno pokrito 5642,67 ha, kar predstavlja 66,8 % površine Občine Lovrenc na Pohorju.

Ekološko pomembna območja:

ID območja	Območje EPO	Površina EPO (ha)	Površina EPO znotraj občine (ha)
44300	Zgornja Drava	6698,88	1090,25
41200	Pohorje	58951,35	5479,26

Naravne vrednote:

Naravne vrednote se lahko nahajajo na večji ali manjši površini (te so izrisane s poligoni in zanje lahko izračunamo površino), lahko pa se nahajajo samo točkovno (npr. drevesna NV, za te ne računamo površine). Skupna površina vseh NV (brez prekrivanja) na območju občine Lovrenc na Pohorju je 550,25 ha (posamezne NV se med sabo prekrivajo, zato je ta površina nekoliko manjša od seštevka v tabeli spodaj).

NV poligoni:

Evid. št.	Ime NV	ZVRST	POMEN	Površina NV (ha)	Površina NV znotraj občine (ha)
4462	Drava - meander pri Fali	HIDR, GEOMORF	državni	1321,75	332,38
6275	Jezerc	GEOMORF, HIDR, ZOOL, BOT	državni	35,39	35,39
7445	Kapusov in Rebernikov graben	HIDR	lokalni	0,97	0,97
7482	Klopni vrh - barje 1	ZOOL, BOT, HIDR	državni	3,88	3,88
7491	Klopni vrh - barje 10	BOT, HIDR, ZOOL	državni	0,30	0,30
7492	Klopni vrh - barje 11	BOT, HIDR, ZOOL	državni	7,90	7,90
7522	Klopni vrh - barje 12	ZOOL, EKOS, BOT	državni	0,69	0,69
7483	Klopni vrh - barje 2	BOT, ZOOL, HIDR	državni	10,51	10,51
7484	Klopni vrh - barje 3	BOT, ZOOL, HIDR	državni	0,93	0,93
7485	Klopni vrh - barje 4	BOT, ZOOL, HIDR	državni	1,04	1,04
7486	Klopni vrh - barje 5	BOT, HIDR, ZOOL	državni	3,38	3,38
7487	Klopni vrh - barje 6	HIDR, ZOOL, BOT	državni	8,93	8,93
7488	Klopni vrh - barje 7	BOT, HIDR, ZOOL	državni	1,29	1,29
7489	Klopni vrh - barje 8	ZOOL, BOT, HIDR	državni	6,23	6,23

Črep M.: Pregled in načrtovanje potencialnih sonaravnih aktivnosti rekreacije in turizma na območju Lovrenca na Pohorju. Visoka šola za varstvo okolja, Velenje 2018.

7473	Lamprehtov potok - zgornji tok	HIDR	lokalni	9,30	3,30
168	Lobnica - potok	HIDR, GEOMORF, BOT	državni	139,64	26,43
6427	Lovrenc na Pohorju - nasad dreves 1	DREV	lokalni	0,38	0,38
6429	Lovrenc na Pohorju - nasad dreves 2	DREV	lokalni	0,14	0,14
7450	Lovrenc na Pohorju - ribnik	EKOS	lokalni	0,38	0,38
7475	Lovrenc na Pohorju - ribnika in mokrotni travnik	EKOS	lokalni	1,02	1,02
230	Lovrenško barje	BOT, ZOOL, EKOS	državni	88,96	29,58
7471	Mulejev vrh - barje	HIDR, ZOOL, BOT	lokalni	0,77	0,10
6131	Oplotnica - potok	GEOMORF, HIDR	državni	21,24	2,40
6271	Petrov vrh - gozd	BOT, EKOS	državni	11,55	11,55
6272	Plešič - gozd	EKOS, BOT	državni	27,73	27,73
6276	Radoljna	HIDR, GEOMORF	državni	39,38	17,49
7449	Rdeči breg	EKOS	lokalni	12,88	12,88
6394	Rdeči breg - bukve	DREV	lokalni	0,78	0,78
6273	Štiblerjev vrh - gozd	BOT, EKOS	državni	51,50	51,50
6340	Štiblerjeve duglazije 1	DREV	lokalni	0,62	0,62
7537	Štiblerjeve duglazije 2	DREV	lokalni	0,37	0,37
7071	Tiho jezero	BOT, ZOOL	državni	4,67	4,67

NV točke:

Evid. št.	Ime	Zvrst	Pomen
1117	Klopni vrh - cemprini	DREV	državni
6333	Klopni vrh - smreke	DREV	lokalni
6410	Klopni vrh - javor	DREV	lokalni
6281	Bezjakova tisa	DREV	lokalni
6417	Šlausov oreh	DREV	državni
6385	Šlausove lipe	DREV	lokalni
6323	Šlausova tisa	DREV	državni
6301	Lamprehtova tisa na Kumnu	DREV	lokalni
6334	Lamprehtova smreka	DREV	lokalni
6424	Markušev rumeni dren	DREV	lokalni
6279	Ahejeva tisa	DREV	lokalni
6362	Kasjakova lipa	DREV	lokalni
6311	Pergauerjeva tisa	DREV	lokalni
6391	Hajšekova bukev	DREV	državni
6290	Grobelnikova tisa	DREV	državni
6305	Kasjakova tisa	DREV	lokalni
6332	Činžat - stebrasta smreka	DREV	državni
531	Rečnikova tisa	DREV	državni

6304	Verovnikova tisa	DREV	lokalni
530	Petrova tisa	DREV	državni
530	Petrova tisa	DREV	državni
6364	Koglerjeva lipa	DREV	državni
6328	Zemljakovi tisi	DREV	lokalni
6423	Hožičev rumeni dren	DREV	lokalni
6312	Požunova tisa	DREV	lokalni
6286	Donikova tisa	DREV	lokalni
1291	Činžat - rastišče tis	EKOS, DREV	lokalni
6313	Pšajderjeva tisa	DREV	lokalni
6293	Janeževa tisa	DREV	lokalni
6397	Ropičev hrast	DREV	lokalni
6316	Ropičevi tisi	DREV	državni
6336	Ropičeva smreka	DREV	lokalni
6321	Rohova tisa	DREV	lokalni
6426	Činžat - skupina dreves	DREV	lokalni
6298	Kavčičeva tisa	DREV	lokalni
7501	Recenjak - mokrotni travnik	BOT, EKOS	lokalni
7347	Činžat - nahajališče fosilov	GEOL	lokalni
6296	Kamenikova tisa	DREV	lokalni
6318	Jodlova tisa	DREV	lokalni
6396	Rdeči breg - vrbovolistni hrast	DREV	lokalni
6282	Blažičova tisa	DREV	državni
1118	Kiferjev vrt	DREV, ONV	lokalni
6300	Krlatecova tisa	DREV	državni
6342	Puščava - paciprese	DREV	lokalni
6319	Sadonikova tisa	DREV	državni
532	Fabjanova tisa	DREV	državni
533	Matejčova tisa	DREV	državni
6392	Karničnikova bukev	DREV	lokalni
6283	Celebrantova tisa	DREV	državni
6295	Kapusova tisa	DREV	lokalni
6297	Karničnikova tisa	DREV	lokalni
6344	Amevčnikova lipa	DREV	lokalni
529	Rebernikovi tisi	DREV	državni
6325	Štiblerjevi tisi	DREV	državni
6278	Predla	GEOMORF	lokalni
6339	Rdeči breg - jelka	DREV	lokalni

Glede na to, da si površino območja Lovrenških jezer delijo kar štiri občine, me zanima, kdo je upravljavalec Lovrenških jezer?

Naravna vrednota Lovrenška jezera je večinoma v lasti države, razen južnega dela, ki spada pod lastništvo Občine Zreče. Pohodne brunčane poti in stolp (izgrajeno in obnovljeno v projektu WETMAN) na Lovrenških jezerih je bilo v letu 2014 predano v upravljanje Skladu kmetijskih zemljišč in gozdom RS. Kar se tiče upravljanja samega območja, pa aktivnega upravljalca ni.

Priloga C: Seznam naravnih vrednot in njihova razvrstitev na vrednote državnega in lokalnega pomena območja Lovrenca na pohorju

Seznam naravnih vrednot	
Državnega pomena (27)	Lokalnega pomena (56)
Lovrenško barje 230	Lovrenc na Pohorju – nasad dreves 1 6427
Blažičova tisa 6282	Lovrenc na Pohorju – nasad dreves 2 6429
Celebrantova tisa 6283	Lovrenc na Pohorju – ribnik 7450
Činžat – stebrasta smreka 6332	Lovrenc na Pohorju – ribnika in mokrotni travnik 7475
Fabjanova tisa 532	Ahejeva tisa 6279
Grobelnikova tisa 6290	Amevčnikova lipa 6344
Hajšekova bukev 6391	Bezjakova tisa 6281
Kajzerjeva tisa 6294	Brabarjeva brajda 7100
Klančnikov hrast 6610	Brabarjeva hrasta 6608
Klopni vrh – cemprini 1117	Brabarjeva lipa 6668
Koglerjeva lipa 6364	Brabarjeva tisa 6594
Krlatecova tisa 6300	Činžat – nahajališče fosilov 7347
Matejcova tisa 533	Činžat – rastišče tis 1291
Pavličeva tisa 6310	Činžat – skupina dreves 6426
Petrov vrh – gozd 6271	Donikova tisa 6286
Petrova tisa 530	Hlebovi lipi 6643
Radoljna (desni pritok drave) 6276	Hožičev rumeni dren 6423
Rebernikovi tisi 529	Janeževa tisa 6293
Rečnikova tisa 531	Jodlova tisa 6318
Rojerjeva tisa 536	Kamenikova tisa 6296
Ropičevi tisi 6316	Kapusov in Rebernikov graben 7445
Sadonikova tisa 6319	Kapusova tisa 6295
Šlausov oreh 6417	Karničnikova bukev 6392
Šlausova tisa 6323	Karničnikova tisa 6297
Štiblerjev vrh – gozd (gozdni rezervat) 6273	Kasjakova lipa 6362
Štiblerjevi tisi 6325	Kasjakova tisa 6305
Tiho jezero 7071	Kavčičeva tisa 6298
	Kiferjev vrt 1118
	Klopni vrh – javor 6410
	Klopni vrh – smreke 6333
	Lamprehtov potok – slap 7472
	Lamprehtov potok – zgornji tok 7473
	Lamprehtova smreka 6334
	Lamprehtova tisa na Kumnu 6301
	Markušev rumeni dren 6424
	Ožbalt – rastišče Kochovega svišč 7112 OP
	Pergauerjeva tisa I 6311
	Požunova tisa 6312
	Predla (kamnita baba) 6278
	Pšajderjeva tisa 6313
	Puščava – paciprese 6342
	Rdeči breg (travišča) 7449
	Rdeči breg – bor 6593
	Rdeči breg – bukve 6394
	Rdeči breg – jelka 6339

	Rdeči breg – lipe 6669 Rdeči breg – vrbovolistni hrast 6396 Rohova tisa 6321 Rojerjeva lipa 6672 Ropičev hrast 6397 Ropičeva smreka 6336 Šlausove lipe 6385 Štiblerjeve duglazije 1 6340 Štiblerjeve duglazije 2 7537 Verovnikova tisa 6304 Zemljakovi tisi 6328
--	--

Vir: citirano po Uradni list RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10 in 23/15. Priloga 1: Seznam naravnih vrednot in njihova razvrstitev na vrednote državnega in lokalnega pomena.

Priloga Č: Seznam enot nepremične kulturne dediščine Lovrenca na Pohorju

Evidenčna številka enote	Ime enote	Vrsta spomenika
7941	Lovrenc na Pohorju - Ambient cerkve sv. Lovrenca.	Spomenik lokalnega pomena.
3121	Lovrenc na Pohorju - Cerkev sv. Križa.	Spomenik lokalnega pomena.
3119	Lovrenc na Pohorju - Cerkev sv. Lovrenca.	Spomenik lokalnega pomena.
3122	Lovrenc na Pohorju - Cerkev sv. Radegunde.	Spomenik lokalnega pomena.
415	Lovrenc na Pohorju - Domačija Ladejek.	Spomenik lokalnega pomena.
27274	Lovrenc na Pohorju - Domačija Mariborska 90.	Ni razglasitve.
26849	Lovrenc na Pohorju - Domačija Pernat.	Ni razglasitve.
26851	Lovrenc na Pohorju - Gasnerjeva hiša.	Spomenik lokalnega pomena.
6351	Lovrenc na Pohorju - Hiša Gornji trg 16.	Spomenik lokalnega pomena.
6352	Lovrenc na Pohorju - Hiša Gornji trg 31.	Spomenik lokalnega pomena.
6353	Lovrenc na Pohorju - Hiša Gornji trg 32.	Spomenik lokalnega pomena.
6354	Lovrenc na Pohorju - Hiša Gornji trg 48.	Spomenik lokalnega pomena.
17529	Lovrenc na Pohorju - Hiša ob Radoljni 71.	Ni razglasitve samo varstvene usmeritve: stavba.
17530	Lovrenc na Pohorju - Hiša ob Radoljni 81.	Ni razglasitve samo varstvene usmeritve: stavba.
6357	Lovrenc na Pohorju - Hiša Spodnji trg 16.	Spomenik lokalnega pomena.
6358	Lovrenc na Pohorju - Hiša Spodnji trg 18.	Spomenik lokalnega pomena.
6359	Lovrenc na Pohorju - Hiša Spodnji trg 19.	Ni razglasitve samo varstvene usmeritve:stavba.
6355	Lovrenc na Pohorju - Hiša Spodnji trg 2.	Spomenik lokalnega pomena.

Črep M.: Pregled in načrtovanje potencialnih sonaravnih aktivnosti rekreacije in turizma na območju Lovrenc na Pohorju. Visoka šola za varstvo okolja, Velenje 2018.

6356	Lovrenc na Pohorju - Hiša Spodnji trg 8.	Spomenik lokalnega pomena.
19921	Lovrenc na Pohorju - Hojnikova kapela.	Ni razglasitve samo varstvene usmeritve:stavba.
19922	Lovrenc na Pohorju - Kapelica na Glažučkem polju.	Ni razglasitve smo varstvene usmeritve kot: stavbe; spominski objekti in kraji.
27009	Lovrenc na Pohorju - Kiefferjeva vila.	Spomenik lokalnega pomena.
6368	Lovrenc na Pohorju - Kip sv. Miklavža.	Spomenik lokalnega pomena.
26848	Lovrenc na Pohorju - Lešnikova vila.	Spomenik lokalnega pomena.
19923	Lovrenc na Pohorju - Mauričevo znamenje.	Ni razglasitve smo varstvene usmeritve kot: stavbe; spominski objekti in kraji.
17531	Lovrenc na Pohorju - Mrakova hiša.	Ni razglasitve smo varstvene usmeritve kot: stavba.
3123	Lovrenc na Pohorju - Pokopališka kapela.	Spomenik lokalnega pomena.
26850	Lovrenc na Pohorju - Sadonikova hiša.	Spomenik lokalnega pomena.
24979	Lovrenc na Pohorju - Stara šola.	Spomenik lokalnega pomena.
14678	Lovrenc na Pohorju - Trško jedro.	Spomenik lokalnega pomena.
17532	Lovrenc na Pohorju - Zaselek Kurja vas.	Ni razglasitve smo varstvene usmeritve kot: naselja in njihovi deli.
6374	Lovrenc na Pohorju - Župnijska pajštva.	Spomenik lokalnega pomena.

Vir: Register nepremične kulturne dediščine: Seznam iskanih enot nepremične kulturne dediščine. Medmrežje: <http://rkd.situla.org/> (30.4.2016).